LETO VII / ŠTEV. 48 KRANJ, 27. NOVEMBRA 1954

GLAS GORENJSKE

UREJA UREDNIŠKI ODBOR / ODGOVORNI UREDNIK SLAVKO BEZNIK / UREDNIŠTVO IN UPRAVA: KRANJ, KOROŠKA C. 6; TELEFON 475; TEK. RAČ. PRI NB KRANJ-OKOLICA ŠTEV. 624-»T«-127 / IZHAJA VSAKO SOBOTO / LETNA NAROČNINA 400 DIN, POLLETNA 200 DIN, ČETRTLETNA 100 DIN, MESEČNA 35 DIN / POSAMEZNA ŠTEVILKA STANE 10 DIN

V DVANAJSTO LETO NOVE JUGOSLAVIJE

s poglobljenim družbenim upravljanjem

MIRKO ZLATNAR

Ni primernejše priložnosti za razmišljanje o razvoju Federativne ljudske republike Jugoslavije, njene državnosti in potov notranjega razvoja socialistične skupnosti jugoslovanskih narodov, kot je prav 29. november — Dan republike.

Obstoj socialistične Jugoslavije, njena vitalna sila, njena gospodarska moč, njen ugled, vpliv in pomen za ves svet, njena vloga pri reševanju vseh vprašanj sodobnega sveta — od borbe za mir in enakopravnega sodelovanja med narodi, do najtežjih problemov, ki nastajajo zaradi nesorazmerne razdelitve bogastva in revščine v svetu — to so danes splošno znana načela jugoslovanske politike, to so danes splošno znani rezultati politike nove Titove Jugoslavije.

Širom po svetu žanje ta politika nova in nova priznanja. Delovne množice in demokratična javnost v svetu dobivajo zaradi velikih uspehov pri razvoju socialistične Jugoslavije ponovno vero v socializem, v svoje lastne sile in moč, da se z uspehom borijo za rešitev svojih problemov. Nova Jugoslavija mnogo prispeva k temu, da se vedno bolj uveljavlja v svetu spoznanje, da socializem ni stvar neustvarljivih sanj preteklosti ali odmaknjene prihodnosti, ampak stvar borbe naprednih sil danes, v današnjih pogojih, za rešitev vseh perečih vprašanj, ki tarejo ljudi in narode v svetu.

Takšni rezultati naše notranje in zunanje politike so nam v ponos in potrdilo, da smo na pravi poti. Še toliko bolj znamo ceniti novo socialistično skupnost mi sami, ker je to naše lastno življenje, ker je to naša lastna preteklost, sedanjost in prihodnost. To je že meso, kri in misel današnjega državljana FLRJ.

Razen zavidljivega povečanja moči jugoslovanskega gospodarstva je družbeno upravljanje največji in najpomembnejši rezultat socialističnega razvoja nove Jugoslavije. Jugoslovanska skupnost ni le edini lastnik vseh proizvodnih sredstev, virov narodnega bogastva, s čimer je odpravljena sleherna možnost izkoriščanja človeka po človeku, marveč so organi samoupravljanja postali nosilec vse naše demokratične ureditve, najpristnejši glasnik delovnih množic in najmočnejši činitelj in porok nenehnega razvoja naše skupnosti. Samo dobro delo delavskih svetov je dalo toliko pobude in tak polet pri razvi-

janju naše industrijske moči. Samo dobro delo delavskih svetov in zborov proizvajalcev lahko zagotovi tudi v prihodnje še večji razvoj našega gospodarstva in povečanje delovne storilnosti. Delavski razred Jugoslavije je postal popoln gospodar svoje usode in v njegovih rokah je ključ za ustvarjanje boljše prihodnosti.

Sveti naših ljudskih odborov so napravili mnogo koristnega tako za prebivalstvo svojega območja kot za družbo v celoti. Naš delovni človek se v njih z velikim uspehom šola kot upravljač socialistične skupnosti. Ljudski odbori kot celota že rešujejo vse naloge, ki jih življenje poraja in zahteva. Koristi in pogoji gospodarskega razvoja so že dolgo osnova vse dejavnosti ljudskih odborov. Gospodarska moč posameznih LO pogoja novo upravno razdelitev. Manjša območja se združujejo, da bodo močnejša, da bodo sposobna več ustvariti. Smisel vsega družbenega upravljanja se kaže prav v tem, koliko se lahko ustvari novih dobrin, koliko se lahko pospeši razvoj, koliko se lahko pomaga delovnim ljudem, mestom in vasem in celim predelom k zadovoljivemu kulturnemu- političnemu in družbenemu življenju. Socialistična demokracija, samoupravljanje državljanov FLRJ, je postala dnevna praksa jugoslovanske stvarnosti.

Formiranje komun v obeh gorenjskih okrajih je le odraz tega procesa. Kaže, kako daleč smo prišli v organizaciji ljudske oblasti in pomeni doslej najpopolnejšo stopnjo družbenega samoupravljanja. V tem procesu se združujejo mesta s svojim bližnjim zaledjem, združujejo se občine celih dolin in bazenov.

Pravilno se išče globje razlage za te spremembe: sedanja gospodarska povezanost, možnost razvijanja teh zvez, vprašanje gospodarskih virov za bodoči razvoj, izrazita zemljepisna povezanost, kulturne in druge tradicije, lažja izbira sposobnega vodstva itd., to so vsekakor najvažnejši med njimi. Ta najnovejša reorganizacija organov ljudske oblasti očitno ni več samo administrativna sprememba upravne razdelitve, marveč je odraz začutenih globokih teženj naših ljudi in tudi to je dokaz, kako se razvija zavest našega delovnega človeka in kako globoko je pognalo korenine družbeno upravljanje pri nas.

Delavski sveti in organi družbenega upravljanja so temelj naše družbene ureditve. Skupaj s proizvajalnimi sredstvi so osnovni elementi socializma, so sredstva, s katerimi bomo dosegli boljše življenje za delovne množice Jugoslavije. Doseženi uspehi in izkušnje v obeh gorenjskih okrajih so porok, da bomo v novih pogojih, skupaj z delovnimi množicami vse Jugoslavije, dosegli še večje in še otipljivejše rezultate.

Maketa spomenika padlim v Domžalah

Širom naše domovine rastejo iz dneva v dan spomeniki padlim v veliki osvobodilni vojni.

Tudi v Domžalah so že leta 1950 na pobudo Zveze borcev pričeli misliti na postavitev spomenika 150 žrtvam NOB. Ljudje so z razumevanjem sprejeli nabiralno akcijo in prispevali lepo vsoto denarja. Precej so dala podjetja, nekaj pa se je nabralo tudi s prireditvami.

Arhitektonsko zamisel tega monumentalnega spomenika, ki bo stal sredi Domžal — na križišču pred staro pošto — in ki se bo dvigal skoraj 6 metrov visoko, je dal profesor Didek. Pet bronastih figur v naravni velikosti je izdelal kipar France Smerdu, vlil pa jih je mojster Potrata. Vsa kamnoseška dela za veličastni granitni podstavek in vsa tehnična dela pri postavitvi pa je opravil domačin France Mežnar.

Slavnostno odkritje bo 29. novembra.

Kdor ve, kaj smo imeli in kaj imamo zdaj,

občuduje uspehe naših delovnih ljudi

Predsednik republike je obiskal Slovensko Primorje - Govor na slavnostnem zborovanju Maršal Tito častni meščan Kopra

Preteklo nedeljo je bilo v Kopru slavnostno zborovanje, na katerem je govoril tudi predsednik republike Josip Broz Tito. Zborovanja so se udeležili številni visoki gostje, med njimi tov. Edvard Kardelj, Miha Marinko, Vladimir Bakarič, Petar Stambolić, Boris Kraigher i. dr. Prebivalstvo Istre in Slovenskega Primorja se je že nekaj dni prej pripravljalo na obisk svojega predsednika. Vsi kraji, mimo katerih se je peljal predsednik Tito, so bili slovesno okrašeni s slavoloki, zastavami in cvetjem.

Po krajšem uvodu je na zborovanju spregovoril predsednik republike tov. Tito, ki je med drugim dejal naslednje:

Zdaj, tovariši in tovarišice, po dolgotrajnih naporih smo dosegli največ, kar smo mogli, da je bil večji del ozemlja, na katerem živi ljudstvo slovenske in hrvatske krvi, skupaj z delom italijanskega naroda, priključen svoji matični deželi, Federativni ljudski republiki Jugoslavji. Kakšna je ta ureditev tako imenovanega tržaškega vprašanja, ali smo lahko z njo zadovoljni ali ne? Rad bi odgovoril na to vprašanje, ki ga nekateri še zmeraj zastavljajo. Seveda ne moremo biti stoodstotno zadovoljni. Nikakor ne. Toda glede na mednarodni položaj, glede na perspektive in potrebo bodočega razvoja sosednih stikov z Italijo je ta ureditev, ta izhod, ki smo ga dosegli, pozitiven, ker se nudijo možnosti za plodno sodelovanje z Italijo.

Vi ste videli, da je bilo vse jugoslovansko ljudstvo enodušno v tem, da mora biti tokrat vsem njegovim upravičenim zahtevam ugodeno. Seveda smo mi v vladi storili vse, kar smo mogli. Toda najbolje, kar smo dosegli je bilo to, kar zdaj imamo. V določenem smislu smo popravili meje tu blizu Kopra, dobili smo statut za slovensko prebivalstvo v coni A.

Tudi v vašem kraju, kjer je revščina precej velika, je treba pomagati in to je dolžnost naše skupnosti. Mi bomo to po sedanjih in bodočih možnostih tudi storili.

Povedal bi vam še dve tri besede tudi o naših notranjih zadevah. Naša država je seveda že dosegla velikanske uspehe. Naši delovni ljudje so dosegli v graditvi dežele, v industrializaciji in v proizvodnji takšne uspehe, da jih občuduje vsakdo, vsak kdor ve, kaj smo imeli prej in kaj imamo zdaj. Imamo še težave. Spremljajo nas tudi razne elementarne nezgode. Naš cilj je bil, da bi stalno postopoma dvigali standard naših državljanov in nekaj časa smo to dokaj realno delali. Zdaj pa nas je vse to iznenada, prav zaradi raznih gospodarskih težav in drugih elementov, ki so vplivali, da je začel življenjski standard v določenem smislu padati, primoralo, da trenutno resno razmišljamo o tem, da bi storili najodločnejše ukrepe, da bi bili državljani naše socialistične dežele obvarovani padanja življenjskega standarda, da ne bi padal, marveč da bi se po možnosti dvigal, čeprav v določeni meri na račun ne tako hitre nadaljne graditve in industrializacije naše dežele. Organi naše oblasti bodo storili vse ukrepe, da se bo zmanjšala

(Nadaljevanje na 2. strani)

Več preudarka

pa bo šlo brez prigovorov

Ob zaključku zborov volivcev - Kaj bo s Poljansko dolino

V zadnjih dneh so bili po vsej Gorenjski zbori volivcev, ki so po večini potrdili stališče Pripravljalnega odbora za formiranje komun, o bodoči upravno - teritorialni razdelitvi Gorenjske. Po poročilih, ki smo jih dobili, lahko sklepamo, da so bili povsod zbori volivcev zelo živahni, predvsem tam, kjer so bila deljena mnenja, v katero komuno naj se vključijo posamezna naselja, kraji ali občine.

Iz komunikeja Pripravljalnega odbora, ki ga objavljamo na četrti strani, je razvidno, da so se v večini primerov meje bodočim komunam že dokončno začrtale. Zadnji zbori volivcev so pomagali razbistriti položaj predvsem v smledniški, mavški in naklanski občini. Prebivalci v Smledniku in okoliških vaseh so se odločili za vključitev v medvoško komuno, prav tako pa bodo šli k Medvodam tudi Prašani iz sedanje mavške občine. V Dupljah (občina Naklo) pa so se ljudje izjavili za vključitev v kranjsko komuno, čeprav je bilo prvotno predvideno, naj bi se vključili v tržiško.

Še vedno pa je ostalo odprto vprašanje žirovniške občine in Poljanske doline.

Pereč je problem predvsem v Poljanski dolini. Po daljših razpravah, ki so večkrat močno trpele zaradi nenačelnosti, je končno vendar vsem postalo jasno, da dolina predstavlja tako kompaktno celoto s tako istovetnimi problemi — ki se odražajo predvsem v precejš-

(Nadaljevanje na 2. strani)

Iz vsebine

Na 4. strani objavljamo:
KOMUNIKE PRIPRAVLJALNEGA ODBORA o upravno - teritorialni razdelitvi bodočih komun

6. stran:
Sličice iz arhiva predvojnih gorenjskih časopisov

Na 7. strani preberite DVE AKTUALNI REPORTAŽI:
DAJTE MI STANOVANJE PRI FAJFARJIH

Ob 29. novembru:
JESENIŠKI DELAVEC SE OZIRA NA PREHOJENO POT (stran 9)

ČESTITKE DELOVNIH KOLEKTIVOV OB DNEVU REPUBLIKE

TEDEN DNI PO SVETU

KAJ BO S KONFERENCO V MOSKVI

Kaj kmalu se je pokazalo, da sovjetski predlog, naj bi sklicali v Parizu ali Moskvi konferenco o vprašanju evropske varnosti, v večini dežel ni naletel na ugodni sprejem.

Tri zapadne velesile — Anglija, Francija in ZDA — so praktično že zavrnile povabilo, ker je iz tehničnih razlogov nemogoče sklicati konferenco do 29. novembra, čeprav formalno še niso poslale odgovora. Tudi članice Atlantskega pakta so zavzele do predloga negativno stališče.

Nedavna izjava Molotova, da je konferenco o evropski varnosti v Moskvi možno odložiti, toda samo pod pogojem, da se odloži tudi ratifikacija pariških sporazumov o ustanovitvi zahodnoevropske zveze, jasno kaže, kam je uperjena ta gesta sovjetske diplomacije.

Nekateri opazovalci menijo, da bo pa kljub temu prišlo 29. novembra do konference v Moskvi, na kateri pa bodo verjetno sodelovale le države vzhodnega bloka — morda z izjemo — Finske.

MENDES-FRANCE V ZDA

Na razgovorih, ki jih je imel francoski predsednik vlade v Ameriki, so obravnavali kakih 20 vprašanj. Glavne točke razpravljanja pa so bile: položaj v Vietnamu, stiki med Zahodom in Vzhodom in nova faza v francosko - nemških stikih, nastalih po pariških in londonskih sporazumih. Razgovori so se razvijali v duhu »sodelovanja in obojestranskega zaupanja« in je na njih znova prišlo do izraza čustvo enotnosti obeh dežel in njune »neomajne vere v stvar miru in svobode«.

ANDREJ VIŠINSKI UMRL

Višinski, stalni šef sovjetske delegacije pri generalni skupščini OZN, je 22. novembra t. l. nenadoma preminul. Zadela ga je srčna kap.

Njegova življenska pot ni bila ravna. Le s težavo in z mnogimi skoki se je dokopal od manjševištva do enega najvišjih stolčkov sovjetske hierarhije. Od leta 1949 do Stalinove smrti je bil celo zunanji minister SZ, potem pa ga je zopet zasenčil Molotov.

Višinski se je posebno izkazal — kot zvest Stalinov oproda — pri velikem procesu proti Jagodi in drugim, ko je bil vrhovni tožilec.

Ne nepoboljšljivi nevtralci,

marveč aktivna, neodvisna država na mednarodnem torišču - Resnica je na naši strani

(Nadaljevanje s 1. str.)

zaskrbljenost naših ljudi spričo tega, da so začele ponekod v mestih cene nekaterim proizvodom naraščati. To smo z nekaterimi ukrepi že storili. Ljudje naj vedo, da smo že poskrbeli, da imamo kruh in drugo, kar je potrebno za življenje, po cenah, ki ustrezajo kupni moči državljanov. Razume se, da bomo pri tem kar najbolj učinkovito udarili po špekulantskih elementih, ki prispevajo svoj delež k padanju življenjskega standarda. Pri tem delu pa nam morajo državljani pomagati. Ničesar ne bomo izgubili, če bomo graditev kake tovarne podaljšali za leto dni, važno je le, da bo zgrajeno začelo obratovati. Če tega ali onega ne bomo storili, pa bodo to storili novi rodovi.

Občudujem naše delovne ljudi, naše državljane, ki so toliko let stoično prenašali vse te žrtve, ki so res možato vzdržali vse te napore in ki imajo pravico zdaj reči: delajmo nekoliko počasneje, oddahnimo se nekoliko!

V nadaljevanju svojega govora je predsednik Tito poudaril pomen normalizacije odnosov z vzhodnimi deželami ter je med drugim dejal naslednje: Pobuda za normalizacijo odnosov je prišla s strani Sovjetske zveze, pa tudi od drugih vzhodnih držav. Mi smo to pobudo pozdravili, ker nismo bili mi krivi za prekinitev, ker se je v tem času pokazalo, da je resnica na naši strani. Zato tudi oni priznajo, da mi nismo bili krivi. Po šestih letih se je pokazalo, da mi nismo vohuni, agenti, podleži in izdajalci, da nismo fašisti in izdajalci socializma, marveč da je bila ta prekinitev po državni liniji, da je bil to sad stalinske politike. Pozdravljamo pogum današnjih voditeljev SZ, da so vsaj toliko prelomili s to politiko, da so nam znova ponudili upostavitev normalnih stikov. Tisti, ki zdaj vodijo SZ, pravijo, da nas obravnavajo kot neodvisno in samostojno državo in mi to pozdravljamo.

Zdaj bi rad spregovoril nekaj besed o vprašanjih, v katerih se ne strinjamo s tistimi na Vzhodu niti na Zahodu. Delno, toda ne popolnoma se strinjamo z enim in drugim v nekaterih vprašanjih, ne smejo pa pričakovati, da se bomo strinjali z nečim, kar ni v skladu z našimi nazori o mednarodnih problemih. SZ n. pr. zdaj predlaga konferenco triindvajsetih evropskih držav in nekaterih izvenevropskih dežel, kakor so Amerika, Kitajska itd., da bi se pogovorile o spornih vprašanjih. Ideja sama je res dobra. Zlasti bi moral poudariti, da je prav SZ prva sprožila vprašanje sestanka triindvajsetih držav, ne pa samo štirih, kakor so prej zmeraj poudarjali. Toda vprašanje je, ali je realno to, kakor je postavljeno? To je tisto, da je negativno. Ni realno, da za tako veliko stvar določiš rok, ki je sploh nemogoč za sklicanje takšne konference. — Morda nas na vzhodni strani ne bodo razumeli. Toda vedeti morajo, da smo mi neodvisna država, da sami odločamo, in da vemo kaj je v danem trenutku najpravilnejše. Mi tako gledamo na stvari in govorimo odkrito in se ne bojimo to povedati. Prav tako pa pravimo tudi tistim na Zahodu, da sleherno snovanje vojaških formacij in blokov ne zboljša položaja, kakor to mislijo nekateri, ki gledajo na obravnavanje svetovnih problemov skozi prizmo svojih topov, atomskih bomb itd., namesto da bi na miren način začeli pogajanja. Mi tega ne odobravamo, in vi veste, da prav zaradi tega nočemo v Atlantski pakt in da se vanj ne bomo vključili. Mi ne odobravamo v Evropi snovanja novih blokov in formacij in mi smo tudi proti temu, ker menimo, da je na svetu ravnotežje upostavljeno že tako, da lahko govorimo na miren način, čeprav bi trajalo to malo dlje. Mi se ne sramujemo to povedati, Zahodu in želelam tam je to naše stališče znano. Zato pravimo: takšni smo, vi pa storite kakor veste in znate, mi bomo sodelovali z vami v tistih vprašanjih, ki se tičejo varnosti na svetu, proti agresiji, za mirno sodelovanje, za mirno sožitje. To je tista naša osnovna linija, ki jo zagovarjamo in za katero se borimo ne le mi, temveč tudi mnogi drugi narodi na svetu. To pravimo tistim na Vzhodu, to pa pravimo tudi tistim na Zahodu. Nam nima nihče pravice reči, da smo nepoboljšljivi nevtralci. Ne, mi smo aktivna, neodvisna država na mednarodnem torišču.

Mnogi zdaj pravijo: »Da, vi ste za normalizacijo stikov z vzhodnim blokom, to pa pomeni, da je Balkanski pakt propadel.« Jaz pa jim pravim, da se motijo. Balkanski pakt ni propadel. Pakta nismo upostavili zaradi nekakšnih agresivnih ciljev. Če bi ga upostavili z agresivnim ciljem proti SZ, bi seveda s to normalizacijo propadel. Ker pa smo ga upostavili v obrambne namene, ni propadel ne za nas, ne za Grke, ne za Turke. Balkanski pakt v celoti velja, in mi ga bomo dalje razvijali, mi bomo še nadalje krepili ta pakt oz. to sodelovanje z našimi tremi deželami, enako kakor bomo razvijali tudi sodelovanje z drugimi deželami. V tem. tovariši in tovarišice je. kratko rečeno, vloga in stališče naše države na mednarodnem torišču.

Iskrene čestitke vsem naročnikom bralcem in prijateljem našega lista ob Dnevu republike

Uredništvo in uprava

Več preudarka

pa bo šlo brez prigovorov

Stanovanja in pisarne za strokovni kader

(Nadaljevanje s 1. strani)

nji gospodarski zaostalosti teh krajev — da je ena komuna vsekakor potrebna.

Zataknilo pa se je pri določanju upravnega središča bodoče komune. Medtem ko so občine Poljane, Sovodenj in Gorenja vas uvidele, da je naravni center doline vendarle Gorenja vas, v Žireh še vedno vztrajajo, naj bi bil sedež poljanske komune pri njih, z grožnjo, da bodo v nasprotnem primeru ustanovili pač lastno komuno.

Smatramo, da je tako stališče zelo neresno in da gre tu samo za neki namišljeni ugled, ki naj bi ga — po mnenju Žirovcev — oni izgubili, če bi pristali, da bi bil sedež komune v Gorenji vasi. Vendar je napačno, če si misli kdo povečati ugled na tak način. V danajšnjem obdobju in v razvoju naše socialistične demokracije, daje in bo dajala ugled posameznim krajem ustvarjalna moč in sposobnost delovnih ljudi, da si sami upravljajo, ne pa kakršnakoli administracija, bodisi z okrajnega centra, ali pa s centra komune.

Če imajo Žirovci, kot pravijo, »slabe izkušnje« iz preteklosti in zato nočejo »pod« Gorenjo vas, potem naj se zavedajo, da je obdobje komandiranja za nami, da ne gre nihče pod nikogar, marveč da se vse le združuje v enoten organizem, ki bo sposoben živeti bolje, kot so živeli doslej upravno in politično razkosani Poljanci.

Zbor volivcev v Bohinjski Bistrici pa je pokazal še na nek problem, ki bo verjetno za vse komune precej pereč. To je vprašanje stanovanj in upravnih prostorov za sedeže bodočih komun.

Vedeti moramo namreč, da bodo večino upravnih in gospodarskih poslov prenesli iz sedanjih OLO na komune. Prav tu pa nastaja vprašanje, kako zagotoviti uspešno izpolnjevanje teh nalog.

Že v sedanjih okoliščinah je bilo težko dobiti v manjša podeželska središča (Boh. Bistrica, Železniki, Tržič itd.) dober strokovni kader, ker jim v teh krajih ne morejo nuditi dobrih stanovanj in dovolj kulturne hrane. Bodoče komune pa bodo potrebovale dober strokovni kader — od pravnikov, gospodarstvenikov, do gradbenih strokovnjakov — če bodo hotele pravilno usmerjati razvoj in življenje na svojih področjih. Zato bi bilo prav, da bi tudi o tem več razpravljali in skušali najti ustrezne rešitve.

„ELAN" si gradi nove prostore

Tovarna športnega orodja »Elan« v Begunjah postaja iz dneva v dan važnejša za razvoj, zlasti mladini potrebnega — športa. To podjetje je nastalo šele po vojni, danes pa izdeluje že vse vrste športnega orodja

Prihodnje leto bo slavilo 10-letnico ustanovitve. Za ta svoj praznik bo podjetje dogradilo veliko, novo poslopje, ki je nujno potrebno, ker sedanji prostori ne ustrezajo več potrebam. V sedanjih zelo majhnih, slabo zračenih prostorih, je uspešno delo nemogoče, zlasti pa je v nevarnosti zdravje delavcev. To dokazuje tudi dejstvo, da je zdravstvena komisija komaj še dovolila, da lahko podjetje še v letošnjem letu nadaljuje z delom pod sedanjo streho.

»Elan«, ki zaposluje danes že 170 delavcev, jih bo zaposlje-val z dograditvijo novih prostorov najmanj 250. S to razširitvijo podjetja pa bo postal stanovanjski problem še večji in obenem velika ovira za uspešno delo. Zato naj bi bila ena važnih nalog komune, da to pereče vprašanje zadovoljivo reši, kajti mnogo uslužbencev hodi v službo tudi več kot deset kilometrov daleč.

Kolektiv se zaveda velikega povpraševanja po proizvodih in se trudi, da bi bili izdelki čim cenejši, poleg tega pa jim je letos primanjkovalo zadostne količine naravno sušenega jesenovega lesa za izdelavo smuči, ki so glavni proizvod. Kljub temu pa so na trgu cene športnega orodja danes tako visoke, da si ga naša mladina skorajda ne more nabaviti. Temu so vzrok proizvajalci surovin. Podjetje pa vseeno upa, da bo lahko nekaterim proizvodom znižalo ceno tudi za 10 odstotkov.

Kako visoko kvaliteto izdelkov je dosegel »Elan« v tem kratkem času obstoja, nam priča dejstvo, da so ZDA, ki so letos kupile od podjetja 500 parov smuči, za prihodnje leto naročile že 8000 parov. Prav tako pa imajo možnosti izvoza v Avstrijo in Nemčijo, v Egipt, Sirijo, Libanon itd...

V Velesovem grade vodovod

Dolgoletna želja prebivalcev Velesovega in okoliških vasi se bo izpolnila. Dobili bodo nov vodovod, saj sedanja voda iz potokov in slabih vodnjakov ni zdravstveno ustrezala, poleg tega pa so mnogi trpeli, ker so morali nositi vodo do oddaljenih stanovanj.

Na poti od Olševka do Velesovega je bilo minule dni vse živo pri kopanju jarkov za vodovodne cevi. Kar tekmovali so med seboj, mladi in stari, tudi žena ni manjkalo. Ob dobrem razpoloženju je delo hitro napredovalo, niti deževno vreme ga ni oviralo. V nekaj dneh so skopali jarek od Olševka do Velesovega. Takoj po izkopu so položili še vodovodne cevi in jih preizkusili. Cevi, izdelane v domači tovarni v Anhovem, so pokazale, da so kvalitetne. Delo se še nadaljuje.

Akcijo je podprla KZ Velesovo s prispevkom 1,400.000 din, kot tudi ljudska oblast z investicijami. Svoj delež v delu in denarju bo dalo tudi ljudstvo iz vasi: Velesovo, Praprotna Polica, Trata in Adergas. Pohvaliti moramo akcijo prebivalstva, ki je v skupnem delu pokazalo lepe uspehe ob požrtvovalnosti vodovodnega odbora.

V preteklem času je bil ta načrt že dvakrat osnovan, a nikdar izpeljan; šele s pomočjo ljudske oblasti, ki kaže razumevanje za socializacijo vasi, bo delo uspelo. V. J.

V Bohinjski Bistrici delajo

V Bohinjski Bistrici pravkar dokončujejo tri štiristanovanjske stavbe, katere je začelo graditi Lesno - industrijsko podjetje Bled, dokončujejo jih pa skupno z občinskim ljudskim odborom. Naslednja dva »četvorčka« pa bodo dogradili takoj v začetku prihodnjega leta.

Precejšnje težave pa imajo Bohinjci z gradbenimi podjetji. Zelo težko jih namreč dobe, pa čeprav razpolaga investitor z zadostnimi finančnimi sredstvi.

Slej ko prej bo treba namreč razmisliti, v to silijo že sedanje potrebe, o ustanovitvi gradbenega oziroma komunalnega podjetja za ves bohinjski kot.

—c

OPERACIJA CICERO

ni bila nemški vohunski podvig

Že nekaj let je minilo od tega, ko je razkritje »afere Cicero« vzbudilo veliko zanimanje po vsem svetu in je bila ta proglašena za največji podvig vohunske službe v drugi svetovni vojni. L. Moisisch, med vojno sekretar nemške ambasade v Ankari, trdi v svoji knjigi, da je bil osebni sluga britanskega poslanika v Ankari nemški agent. Prefotografiral je najzaupnejše dokumente britanske ambasade in jih izročil Nemcem. Pred kratkim je bila v pariškem časopisu »Homme et Monde« objavljena druga verzija te vohunske afere, v kateri pisec Anglež Kambell trdi, da je bila »operacija Cicero« pravzaprav le posrečen manever angleške obveščevalne službe, ki so ji Nemci temeljito nasedli.

I.

Moisisch se je že kot mladenič vključil v nemško nacional-socialistično stranko. Bil je inteligenten, predvsem pa ga je odlikoval izredno oster čut za opazovanje. Bil je v različnih službah in odkrival svoj »talent«. Kmalu so ga dodelili vohunski organizaciji »Nachrichtendienst«, katere šef je bil sam esesovski general Kaltenbrunner.

Kmalu po priključitvi Avstrije velikemu Reichu je Moisisch v svoji službi vidno napredoval. General Kaltenbrunner je imenoval mnogo obetajočega člana »Nachrichtendiensta« za šefa špijonažne službe na Balkanu.

Po izbruhu vojne so Moisischa dodelili v diplomatsko službo. Kaltenbrunner ga je poslal v Atene, da natihoma nadzoruje poslanika Reicha, ker so sumili v njegovo predanost nacional-socialistični stranki. Častihlepni Moisisch se je torej z veselo samozavestjo sprehajal po atenskih ulicah kot »diplomat«, z nalogo, da ukani »starega aristokrata«. Vendar je bil ta bolj premeten, kot si je to zamišljal Kaltenbrunner. »Stari aristokrat« je bil bolj papežki od papeža samega, z dušo in telesom vdan svojemu Führerju in nacional-socializmu. Nikoli ni končal razgovora, ne da bi ob koncu z navdušenjem vzkliknil »heil Hitler!«

Prišel je 20. april 1940 — rojstni dan Adolfa Hitlerja. V poslopju nemškega poslaništva je bil velik sprejem, ki so mu prisostvovali Grki, tujci in nevtralci. Izredna prilika za razkrinkavanje namišljenega pripadnika nacizma.

Toda! Poslanik je kar gorel od navdušenja. V času, ko je Nemčija brez oklevanja odstranila vsakogar, ki je podvomil v pravilnost njene politike, je poslanik v Atenah pel slavospeve velikemu Reichu in Führerju. Moisisch tega govora ni prenesel, napravil je velik škandal. Svojemu ministru je očital hinavstvo in norost v eni sapi.

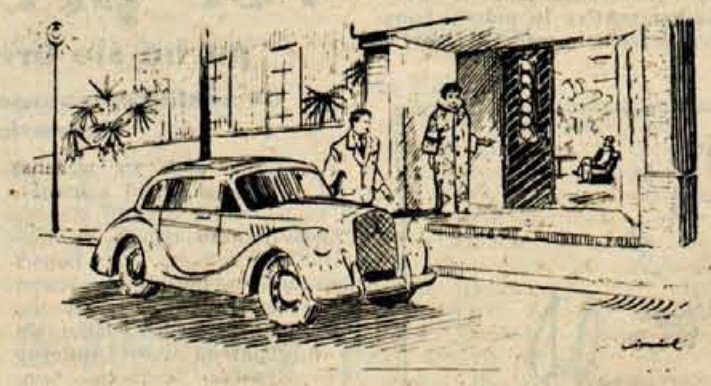

Kmalu so se pokazale posledice. Minister je zahteval, naj Moisischa zamenjajo. V Berlinu so ugodili njegovi zahtevi, saj so morali dokazati nedolžnost pri vsej zadevi. Tako je torej Moisischevo prvo diplomatsko poslanstvo doživelo nezaslišan škandal, ki bi lahko povzročil konec njegove službene kariere.

To bi se tudi zgodilo, če ne bi bilo zaščitnika Kaltenbrunnerja, ki je poskrbel, da je zadeva hitro šla v pozabo. Dobro je namreč poznal Moisischeve sposobnosti. Zaupal mu je nove nalogo in mu nudil novo priliko, da se izkaže. Poslal ga je v drugo prestolnico, mnogo pomembnejšo od Aten.

Tako se je Moisisch preselil v Ankaro, ker tudi tamkajšnji poslanik ni bil povsem zanesljiv. V prvih treh letih službovanja je le malokdo vedel za njegovo delovanje. Nikjer se ni z ničemer posebno izkazal. V jeseni leta 1943 pa je nepomembni diplomatski uslužbenec Moisisch nenadoma postal važna osebnost v zgodovini.

Bilo je 26. oktobra. Moisisch se je že odpravljal spat, ko je nenadoma zazvonil telefon. Gospa Jenke, žena prvega sekretarja ambasade, ga je vsa »preplašena« pozivala, naj se takoj osebno zglasi pri njenem možu. Čez nekaj minut je Moisisch že sedel v avtomobilu in izstopil pred hišo prvega sekretarja. Sprejela ga je žena in mu skrivnostno zašepetala: »Moj mož je ravnokar legel in bi rad govoril z vami jutri navsezgodaj. Poklical vas je, ker je tu v salonu neki tujec čudnega porekla. S seboj ima baje nekaj, kar bi vam rad prodal. Ali bi se hoteli porazgovoriti z njim in ugotoviti, kaj pravzaprav hoče?«

Po teh besedah je gospa Jenke spustila Moisischa v salon k neznancu in izginila. Bralci bodo gotovo uganili, da ta skrivnostna oseba ni bil nihče drugi kot »Cicero«. Brez oklevanja je neznani mož v kratkih in jedrnatih besedah Moisischu pojasnil, da proda Reichu najzaupnejše dokumente poslaništva Velike Britanije v Ankari. Za prvi del je zahteval le skromno vsoto 20.000 angleških funtov, za nadaljnje prispevke pa kar 20 milijonov frankov. Presenečenemu Moisischu je še izjavil, da ga bo čez 4 dni telefonično vprašal za odločitev. Če ponudba ne bo sprejeta, se bo oglasil z njo na sovjetski ambasadi.

Naslednje jutro sta Moisisch in Jenke vso zadevo sporočila von Papenu. Ta je obvestil Berlin, v globokem prepričanju, da ponudbe zaradi visoke cene ne bodo sprejeli. 28. oktobra pa je Ribentropp pristal nanjo in poslal v Ankaro sporočilo, da bo s posebnim avionom prispel tja kurir in prinesel zahtevano vsoto v angleški valuti.

Tak je bil torej začetek vohunske afere, ki so jo nekoliko prehitro krstili za največji špijonski podvig v drugi svetovni vojni. Nemčija, ki je tedaj praktično že izgubila vse izglede za zmago, je bila pripravljena plačati bajne vsote, da bi se oklenila še zadnje bilke, ki bi jo lahko rešila smrti. Pred šestimi tedni je namreč kapitulirala zavezniška Italija in položaj ni bil nič kaj rožnat. (Dalje prihodnjič)

Kaj nameravajo graditi prihodnje leto v Tržiču

Obeta se živahna komunalna in gradbena dejavnost

LJUDSKI ODBOR MESTNE OBČINE TRŽIČ upa, da bo lahko v prihodnjem letu nadaljeval s številnimi že začetimi investicijskimi deli in da bo zgradil še nove objekte. V ta namen so predvideli v letu 1955 znatna sredstva v višini 242 milijonov 820.000 dinarjev. To ni majhen znesek za Tržič in njegove gradbene zmogljivosti. Vendar ljudski odbor meni, da bo svojim načrtom kos.

Ker trenutno še niso znani novi odnosi razdelitve dohodka v bodočih komunah, ima ljudski odbor zaenkrat zagotovljenih le 160 milijonov. Če ne bo z ustreznimi gospodarskimi instrumenti uspel dobiti še razliko do določenega zneska, bodo kot pravijo na občini, najeli za preostali znesek kredit pri NB.

Ne oziraje se na to, koliko bodo lahko prihodnje leto zgradili, pa ne bo napak, če bomo naše bralce, še prav posebno pa prebivalce bodoče tržiške komune, seznanili z načrti njihovega ljudskega odbora, o katerih bodo prav gotovo še sami razpravljali na zborih volivcev.

Razmeroma največjo postavko v investicijah za prihodnje leto predstavlja izgradnja stanovanj, za kar bodo porabili 63 milijonov dinarjev. To je tudi popolnoma razumljivo, če se zavedamo, da so le-ta Tržiču najbolj potrebna, saj v stanovanjskem uradu leži nad 400 prošenj za družinska oziroma samska stanovanja.

42 milijonov bodo uporabili za dokončanje stanovanjskih zgradb (25 stanovanj) Bombažne predilnice in tkalnice ter tovarne »Peko«. Ti dve podjetji namreč nimata dovolj lastnih sredstev, da bi te stavbe dogradili. Gradili pa bodo tudi nova stanovanjska poslopja (24 stanovanj), za kar nameravajo prihodnje leto porabiti 14 milijonov. Razen tega pa morajo urediti še prostore za stanovanja v nadzidanem tretjem nadstropju stanovanjske hiše v Prečni ulici. Za to gradnjo bo potrebno 7 milijonov dinarjev.

Nov zdravstveni dom

ZELO PEREČE VPRAŠANJE v Tržiču je zgraditev zdravstvenega doma. Pogled na sedanji dom, ki služi v te namene, je kaj žalosten. To je le lesena stavba, ki je že zdavnaj odslužila, razen tega pa je mnogo pretesna in ne ustreza več rastočim potrebam. Za novi dom bodo prihodnje leto porabili 1,200.000 dinarjev (prav gotovo bo ta denar namenjen šele za načrte), ker so znatnejša sredstva za izgradnjo predvidena šele v letih 1956 in 1957.

Za razširitev in opremo zobne ambulante bodo investirali prihodnje leto 1,5 milijona dinarjev. Sedanja ambulanta je pretesna, razen tega pa je bila še brez enega zobodravniškega stola, zaradi katerega niso mogli sprejemati najmlajših pacientov — otrok, ki so se morali, zaradi popravila zob, voziti v Kranj.

Prihodnje leto tudi šole

PRIHODNJE LETO bo na razpolago 15 milijonov dinarjev za novo osnovno šolo v Podljubelju, ki je bila med vojno porušena. Popoln gradbeni načrt za to šolo je že pripravljen, vendar je jasno, da z razpoložljivimi sredstvi šole v enem letu ne bo možno zgraditi, zato bodo še leta 1956 porabili v ta namen ravno toliko denarja.

Šolska poslopja v Tržiču so stara že več desetletij, pretesna so in nehigienična. S tem problemom se ukvarjajo občinski odbori že nad 40 let, toda nihče doslej še ni začel šole graditi. Zato bodo prihodnje leto izdelali načrte za novo osnovno šolo v Tržiču. Toda šola ne bo dograjena niti leta 1956, ker bodo zanjo potrebna večja denarna sredstva, ki pa bodo na razpolago šele v prihodnjih letih.

Za glasbeno šolo v Tržiču je zelo veliko zanimanja, saj je vpisanih vanje nad 200 učencev. Skrajni čas je, da se ji preskrbe tudi ustrezni prostori, ki so z adaptacijo tudi predvideni.

Tržnica, kopališče in še kaj

TRŽIČU SE OBETA PRIHODNJE LETO tudi preurejena tržnica. Dosedanja v Mestnem domu, je na neprimernem kraju. Občina namerava kupiti stavbo dr. Panceta na Trgu svobode, ker ima največji vrt. Z razmeroma majhnimi stroški bi tu lahko uredili pokrito javno tržnico.

Razen vseh navedenih del bodo prihodnje leto še nadaljevali z gradnjo javnega kopališča (v ta namen imajo zagotovljenih 12 milijonov), telovadišča Partizanskega doma ter stadiona.

LOMO se bo drugo leto ukvarjal z raznimi regulacijskimi in urbanističnimi projekti za ceste, vodovod, električno omrežje in javne zgradbe v Tržiču, saj je znano, da brez dobrih in popolnih načrtov ni možno smotrno graditi. Tudi raznim gospodarskim organizacijam bo ljudski odbor prihodnje leto pomagal z dolgoročnimi posojili iz svojega posebnega sklada. Zelo pomemben pa je sklad za gradnjo stanovanjskih hišic (25 milijonov dinarjev), iz katerega bo lahko dobil marsikateri delavec oziroma uslužbenec manjše zneske, kot posojilo za zgraditev lastnih hišic.

Spomenik padlim borcem

TUDI TRŽIŠKO PREBIVALSTVO se želi na dostojen način oddolžiti padlim borcem, ki so žrtvovali svoja življenja za lepšo prihodnost. Volivci so že dali nekatere predloge, kje naj bi stal spomnik, katerega mislijo zgraditi.

Nekateri so mnenja, naj bi bil na pobočju nad mestno tehtnico v začetku Cankarjeve ceste, drugi pa se ogrevajo za posek parka pri predilniški vili, kjer bi poleg muzeja, predvidenega kulturnega doma, stal še spomenik padlim borcem. O tem bodo razprvaljali še sami volivci, vsota 4 milijonov din pa bo zadostovala vsaj za začetna dela. Problem spomenika pa bo treba še reševati v skladu z bodočimi zelenimi pasovi, katerih je v samem mestu trenutno zelo malo.

— — —

Kot je razvidno bo drugo leto v Tržiču zelo živahno. Naloge, ki si jih je zadal ljudski odbor, pa nikakor niso majhne. S smotrnim gospodarjenjem in nemajhnimi prizadevanji vseh Tržičanov in bodoče skupnosti komun pa bodo ta obširni gradbeni načrt prihodnje leto lahko uresničili.

I. A.

Gospodarske novice iz vse domovine

21. NOVEMBER — POMEMBEN DAN

V nedeljo je slovesno začela obratovati Tovarna glinice in aluminija v Kidričevem.

Omenjena tovarna ne spada le med največje objekte v Sloveniji, temveč v vsej državi. Že doslej je za gradnjo in opremo tega giganta naša skupnost vložila okrog 19 milijard dinarjev. Letna proizvodnja bo znašala v začetku 45.000 ton glinice in 15.000 ton aluminija, končna zmogljivost pa bo 90.000 ton glinice in 30.000 ton aluminija.

Pomanjkanje električne energije predstavlja največje zapreko za obratovanje. Zato bo treba čimprej zgraditi že začete elektroenergetske objekte: termoelektrarno v Šoštanju, hidroelektrarno v Vuhredu in akumulacijske elektrarne na Pohorju.

V LUKAVCU ŠE ENA TOVARNA

Pri koksarni v Lukavcu je pričela obratovati tovarna za predelavo surovega benzola, ki bo dajala dnevno okoli 80 ton čistega benzola, tulioja in motornega benzina.

Velike količine teh proizvodov potrebuje predelovalna industrija, še prav posebno pa kemična in farmaceutska industrija.

GRADNJA PROGE BEOGRAD—BAR

Po izjavi direktorja glavne uprave za gradnjo proge Beograd—Bar, bodo letos na tem gradbišču izpolnjene vse naloge. Na odseku Beograd—Valjevo bo zgrajenih okoli 60 km spodnjega ustroja. Na tem odseku že tudi grade postajna poslopja, tako da bo proga izročena prometu že koncem prihodnjega leta.

Na odseku Titograd—Bar, dolgem 56 km, pa so opravili dosedaj že okoli 55 odstotkov zemeljskih del.

NA DAN REPUBLIKE — V POGON

29. novembra bo začela obratovati pri Titovem Velesu nova tovarna porcelana. V začetku bo proizvajala porcelan za široko potrošnjo, prihodnje leto pa bo začela izdelovati tudi sanitarno keramiko.

Ko bo delala s polno zmogljivostjo, bo dajala letno čez 6200 ton porcelanskih izdelkov za široko potrošnjo in sanitarne potrebe.

PRIHODNJE LETO ŠE POVEČANA PROIZVODNJA

Prihodnje leto bo, po sklepu delavskega sveta, Tovarna avtomobilov »TAM« iz Maribora izdelala 1800 kamionov tipa »Pionir« (letos 1480), 200 avtobusov (80 več kot letos) in 1000 ton rezervnih delov (letos 700 ton).

Tudi dvorana je potrebna

TRENUTNO JE CANKARJEV DOM edina dvorana v Tržiču, kjer se ljudje kulturno izživljajo. Tam je kino, ob priložnosti pa tudi razne kulturne prireditve in gledališke predstave. Ta dvorana lahko sprejme samo 400 ljudi in je še za sedanje razmere odločno premajhna. Dvorana pa je razen Partizanskega doma tudi edina dvorana v Tržiču.

Če že ne bi morali Cankarjevega doma porušiti, ker ovira razvijajoči se promet, bi se stavba verjetno v kratkem že sama porušila. Čez prostor, kjer trenutno stoji dom, bo šla bodoča cesta Naklo — Tržič — Ljubelj — državna meja. Zato je izgradnja kulturnega doma za Tržič nujnost. Za začetna dela so predvideli v bodočem letu 8 milijonov dinarjev, dela pa bodo hitreje napredovala šele leta 1956, ko bodo namenili tej gradnji 40 milijonov.

Tržič ima prav lepe muzejske zbirke, vendar te ne pridejo do izraza, ker zanje nimajo primernih prostorov, kjer bi jih razstavili. Po regulacijsko-urbanističnem načrtu bi bil bodoči muzej v predilniški vili ob Ljubljanski cesti, v kateri bi se prostori preuredili. Potrebno pa bo preurediti tudi tehnični muzej v Germovki in Stari Kajži. Za vsa ta adaptacijska dela bodo prihodnje leto porabili 2,5 milijonov dinarjev.

Za 850.000 dinarjev pa bodo kupili kino aparaturo za potujoči kino, ki bo velika kulturna pridobitev bodoče tržiške komune.

Povečana komunalna dejavnost

CESTE IN SPLOH UREDITEV PROMETA je eno najvažnejših komunalnih problemov Tržiča. Zato vsota 35 milijonov dinarjev v prihodnjem letu, čeprav pomeni znatno postavko, še ne bo rešila vseh vprašanj. Nujno je razširiti in urediti Pot na Pilarno do Čegelš, Cesto na Bleke ter ju ospособiti za kamionski promet. Razširiti in urediti je treba tudi cesto Tržič — Bistrica — Bled, ker je že sam vhod v to ulico z motornimi vozili zelo težaven. Razen tega je treba tudi urediti cesto v Pristavi, tlakovati Kolodvorsko cesto, del Cankarjeve ceste in še nekatere manjše ulice.

Razen kanalizacije, ki je speljana le po Trgu svobode (stara je že 50 let), Tržič nima ustrezne kanalizacije in zato je treba nujno pričeti z deli. V Križah so je že začeli graditi letos, potrebna pa je še tudi Bistrici in Pristavi. Sredstva v višini 4 milijone dinarjev bodo zadostovala le za začetna dela.

Prebivalcem Tržiča, ki stanujejo v višjih legah, primanjkuje pitne vode, zato je gradnja stanovanjskih hiš v teh legah nemogoča, predno se ne izpelje vodovod tudi v te predele. V Kovorju in okoliških vaseh so pripravljeni za vodovod prispevati 1 milijon dinarjev ter celo narediti izkop. Pitne vode ravnotako ni v Bregu in Retnjah, žele pa si vodovod še v Lomu in Podljubelju. 25 milijonov, kolikor je v ta namen predvideno, še ne bo zadostovalo, da bi vsem ustregli že v prihodnjem letu.

Elektrifikacija

ELETRIČNO OMREŽJE TRŽIČA je tako slabo, da trdi podjetje, ki ga vzdržuje, da je celo najslabše v republiki. To ne bi bilo nič čudnega, saj je staro že 50 let. Pri takem stanju električne napeljave je nemogoče uporabljati razne stroje in druge električne naprave.

Transformatorji so preobremenjeni. Trafo postajo na Blekah bo možno dokončati šele leta 1955, isto velja za Bistrico in Leše, kjer je poleg trafo postaje potrebno tudi celotno novo električno omrežje. Tudi središče mesta mora dobiti nov transformator, enak problem pa je treba rešiti še v Križah in Podljubelju, kjer so še posamezna naselja brez luči. Prihodnje leto so namenili za ta dela 5 milijonov dinarjev.

Zobiska pri največjem izvozniku tekstila v državi

Tisti, ki gredo mimo »Tiskanine« v Kranju so gotovo opazili, da se bo spremenila silhueta te največje tekstilne tovarne v Sloveniji. To postaja vse bolj očitno ravno zadnje dni, ko je pravzparav novo ogrodje bodoče stavbe že dograjeno. Veliko je bilo ugibanj, kaj naj bi predstavljala ta mogočna stavba. Zato smo sklenili seznaniti naše bralce z načrti in delom tega kolektiva.

NOVO OGRODJE — BODOČA OPLEMENJEVALNICA

Že na mnogih sestankih delavskega sveta »Tiskanine« je bilo načeto vprašanje tehnološkega procesa in zdravstvenih pogojev na nekaterih delovnih mestih. O zdravstvenih pogojih so izrekli svoje mnenje tudi sanitarno-zdravstveni organi.

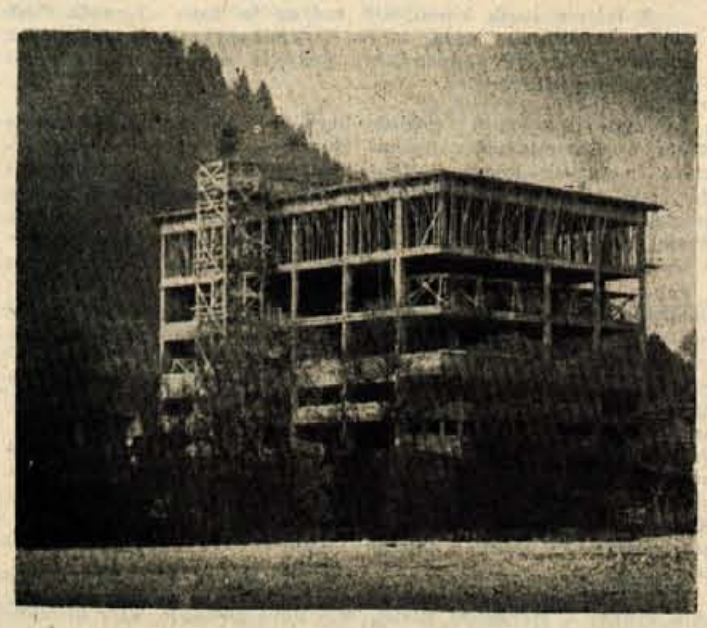

Nova oplemenjevalnica v Tiskanini med gradnjo

Prav posebno v barvarni, kjer pridejo delavci v stik z zdravju škodljivimi anilinskimi barvami, ki se uporabljajo pri »tiskanju« blaga, je delo zelo težavno in neprimerno. Razen tega so posamezni oddelki zelo razmetani, zaradi česar so morali delavci blago prenašati v posamezne oddelke v nadaljnjo obdelavo, (proces proizvodnje namreč v sedanjih pogojih ni možno tako organizirati, da bi blago šlo skozi posamezne oddelke kot po tekočem traku). Vse to je narekovalo zgraditev nove oplemenjevalnice, ki bi združile vse obrate v eni stavbi. To bo brez dvoma velika pridobitev za našo tekstilno industrijo, še posebej pa za samo »Tiskanino«.

V »TISKANINI« DELA ŽE 1900 LJUDI

Obenem z rastjo proizvodnje pa postopoma narašča tudi število zaposlene delovne sile. Ravno v zadnjih dneh je v tovarni dobilo zaposlitev še 80 mladih deklet. Iz nekoliko starejših podatkov pa je razvidno, da je od celotnega števila delavcev več kot 2 tretjini žensk (1118) in le približno 1 tretjina moških (672).

Delavski svet, ki je številčno eden najmočnejših v republiki, saj šteje 63 članov, je razpravljal tudi o znižanju cen svojim proizvodom ter jih sklenil znižati povprečno za 4%. Radovedni smo, koliko se bo to poznalo v maloprodaji.

S sedanjimi stroji pa ne morejo povečati proizvodnje. Stroje sicer postopoma obnavljajo že več let, vendar je mnogim od njih življenjska doba že potekla. Delna krivda, da je relativno padla proizvodnost v nekaterih podjetjih in gospodarskih panogah pa je tudi v tem, da se nekateri delovni kolektivi bore proti ponovnemu uvajanju delovnih norm, katere so svoječasno ukinili. Toda v »Tiskanini« delajo po normah tako v predilnici kot v tkalnici. Le na tistih delovnih mestih, kjer je od delavca odvisna kakovost blaga, norm niso postavili, ker bi norma na takih mestih samo negativno vplivala na kakovost izdelave. To pa bi podjetju samo škodovalo. In še to bi skoraj pozabili: norme so zelo realno postavljene, tako da jih delavci izpolnjujejo le z marljivim delom, presegajo jih pa le za 1—2% in le najpridnejši jih presežejo za 5 oziroma 10%.

UGLED DISCIPLINSKEGA SODIŠČA

V »Tiskanini« zelo uspešno deluje disciplinsko sodišče, ki bo ravno te dni slavilo eno leto svojega obstoja. V samem letu je bilo 7 javnih razprav, na katerih je sodišče obravnavalo disciplinske prestopke 28 delavcev oziroma uslužbencev.

Če pregledamo vse disciplinske prestopke lahko ugotvimo, da je bilo 11 primerov tatvin, 3 primeri neopravičenega izostanka z dela, 4 primeri nediscipline pri opravljanju delovnih dolžnosti, nadalje še 4 primeri malomarnega odnosa do družbene lastnine, pri čemer je bila povzročena škoda na strojih. Trije delavci so izkoriščali dajatve socialnega zavarovanja (čeprav so bili v bolezenskem staležu, so delali in niso upoštevali zdravniških navodil).

Kot je razvidno, je šlo v več kot 1 tretjini primerov za tatvine. Število neopravičenih izostankov z dela se postopoma zmanjšuje, trenutno izostaja, oziroma zamuja delo le po pet delavcev mesečno, medtem ko je ponovno prišlo do primerov brezbrižnega ravnanja s stroji, pri čemer je nastala znatna materialna škoda. Disciplinsko sodišče je v teh primerih postopalo nadvse ostro in krivce tudi obsodilo na povračilo prizadejane škode.

Disciplinsko sodišče si je v svojem enoletnem poslovanju pridobilo potreben ugled. Člani delovnega kolektiva so se razprav kot obtoženci skoraj vedno osebno udeležili. Da pa je bilo disciplinsko sodišče pri svojem delu kar najbolj objektivno pa kaže dejstvo, da je bil na razmeroma stroge sodbe le en priziv.

KAJ, KOLIKO IN KAM IZVAŽAJO?

Nad 70% celotne proizvodnje blaga gre iz »Tiskanine« v inozemstvo. V letošnjem letu so že izvozili 6,065.653 metrov cica, barhenta in bombažnega ter staničnega surovega blaga. Od tega gre največ v Bejrut (60%), ki je nekako središče za razpečavanje v vse ostale arabske države (Sirijo, Libanon, Irak, Arabijo, Jordan itd.). V Francijo bodo izvozili 25%, v Turčijo 12,5%, francoski Maroko 1,5% in v Etiopijo 1%.

Marsikdo bo verjetno nejevoljen, ko bo prebral te številke, češ, poglejte koliko izvažajo, pri tem pa zanemarjajo naše tržišče in nas potrošnike. To sicer deloma drži. Vendar ne smemo pozabiti, da je naša država v trgovskem stiku z inozemstvom in da je s temi državami vezana z določenimi trgovinskimi pogodbami. Zato delovni kolektiv z izvozom izpolnjuje tudi določene obveznosti naše skupnosti, obenem pa koristi naši plačilni bilanci. Povedati moramo tudi, da bodo letos izvozili že znatno manj kot lansko leto. Zato dostikrat očitki niso na mestu.

A.

Begunjski načrti za prihodnje leto

V Begunjah, ki jih obišče vsako leto toliko sorodnikov padlih žrtev in izletnikov, nimajo prostora, da bi obiskovalcem nudili tudi večkrat potrebna prenočišča. Zato so se odločili, da bodo v prihodnjem letu, takoj ko bo to možno, začeli graditi manjši hotel. Prav za te obiskovalce pa bodo kmalu pričeli tudi z gradnjo turistične ceste na bližnji izletniški vrh Sv. Petra.

ObLO Begunje pa se dogovarja z nekaterimi lastniki zemljišč, kje bi postavili kulturni dom, ki bi bil nujno potreben za živahnejše kulturno - umetniško delo. Trenutno prirejajo razne kulturne prireditve v mnogo premajhnem Gasilskem domu.

V prvi vrsti pa mora ObLO Begunje dobiti novo pokopališče. Težko pa je za to dobiti primeren prostor, ker v bližini vasi ni primernega zemljišča. Tako bodo morali urediti novo pokopališče precej proč od vasi, na meji med Begunjami in Doslovčami.

Zaključki pripravljalnega odbora Okrajnih ljudskih odborov Radovljica in Kranj

o upravno-teritorialni razdelitvi bodočih komun

Pripravljalni odbor je na svoji seji dne 23. t. m. pretresal predloge in mnenja zborov volivcev, katere so podali na prvotni predlog pripravljalnega odbora. V tej razpravi je pripravljalni odbor prišel do sledečih ugotovitev in zaključkov:

— **V OBEH DOSEDANJIH OKRAJIH** so bili do vključno nedelje dne 21. t. m. zbori volivcev v vseh enatoh, ki so jih določili občinski ljudski odbori. Zbori volivcev so bili z nekaj izjemami zadovoljivo obiskani. Na zborih volivcev so bili pretreseni predlogi pripravljalnega odbora glede nove upravno - teritorialne razmejitve ter poslani pripravljanemu odboru njihovi zaključki. Zbori volivcev niso bili edino v mestu Kranju in delno v Škofji Loki z utemeljitvijo o nespornosti predloga pripravljalnega odbora; zbore volivcev bosta ti dve občini izvedli ob priliki razprav o statutih komun.

— **ZBORI VOLIVCEV** so v glavnem osvojili predlog pripravljalnega odbora glede števila in teritorialne razmejitve bodočih komun, v posameznih primerih pa so njihovi zaključki v nasprotju s prvotnim predlogom pripravljalnega odbora.

Pripravljalni odbor ugotavlja, da se je razprava na zborih volivcev odvijala v glavnem pozitivno s stališča pravilnega razumevanja družbene funkcije komune; v nekaj primerih pa so bila izhodišča razpravljanj nenačelna in zožena v okvir ozkih krajevnih interesov, pri čemer se ni dovolj upoštevala celotna zamisel komune.

Predvsem karakteristične so težnje nekaterih vasi, ki so skozi suhe številke o trenutni gospodarski moči ene ali druge komune, gledale edini kriterij za odločitev v katero komuno naj se vključijo. Iz take napačne predpostavke izhajajo tudi stališča, ki so zlasti v dosedanjem okraju Radovljica vodila ponekod k zaključkom, da je zaradi dominantnega položaja Jesenic najbolje priključevati tej komuni celo kraje, za katere Jesenice razen zaposlevanja delovne sile ne predstavljajo v nobenem pogledu centra njihovega ostalega življenja. Tak tipičen primer je na primer sklep zbora volivcev v Gorjah pri Bledu, naj se vasi Sp. Gorje, Podhom in Zasip priključijo Jesenicam, čeprav to celotno področje očividno teži k Bledu. V dosedanjem okraju Kranj je sličen primer v vaseh Dorfarje, Forme in Pevno, od katerih zlasti slednje po vsem gravitira samo k Škofji Loki in ne h Kranju.

S približno enakimi stališči imamo opravka tudi v primerih dosedanjih občin Begunje in Zminec, kjer so se skušale celo z nesklepčnimi zbori volivcev ali pa z mnogimi vzdržanimi glasovi uveljaviti težnje po samostojnih komunah, ki jih pripravljalni odbor ni mogel osvojiti.

V nekaj primerih je prišlo tudi do ponovnih predlogov ali zaključkov za nove delitve katastrskih občin (primeri v občinah Žabnica in Selca), ki jih pripravljalni odbor ni mogel sprejeti.

Pripravljalni odbor je za teritorij vsake komune posebej pretresel vse gradivo zborov volivcev in zavzel nižje navedena stališča. V nekaj primerih se pripravljalni odbor še ni dokončno izjasnil, ker je smatral za potrebno, da pred odločitvijo še preizkusi nekatera stališča na samem terenu. To velja zlasti za Poljansko dolino, kjer so se v dosedanjih upravnih občinah Poljane, Gorenja vas, Sovodenj in Žiri vsi zbori volivcev izjasnili za enotno komuno v Poljansk dolini, ostalo je pa sporno vprašanje sedeža. Pripravljalni odbor še ni prinesel dokončne odločitve tudi glede dosedanje občine Žirovnica.

Pripravljalni odbor je skrbno proučil vsa sporna vprašanja in zavzel do njih tale stališča:

1. Komuna Bled

Pripravljalni odbor ugotavlja, da so zbori volivcev na Bledu in v občini Gorje v glavnem potrdili prvotni predlog pripravljalnega odbora. V primeru Spodnjih Gorij, kjer so na drugem zboru volivcev izglasovali priključitev k Jesenicam, smatra pripravljani odbor tak sklep za neumesten, ker izhaja le iz zaposlitve večine delavstva na Jesenicah in iz nepravilnega presojanja različne obdavčitve kmetijskih proizvajalcev v posameznih komunah. Zato pripravljalni odbor sodi, da sta bila prva zbora volivcev v Sp. Gorjah in Zasipu resničnejši izraz mišljenja tamkajšnjega prebivalstva za priključitev teh krajev komuni Bled, kamor prirodno težijo. Zato pripravljalni odbor vztraja pri svojem prvotnem predlogu.

2. Komuna Bohinj

Pripravljalni odbor ugotavlja, da so zbori volivcev na teritoriju dosedanjih upravnih občin Bohinjska Bistrica in Srednja vas v celoti osvojili njegov prvotni predlog.

Bojazen nekaterih volivcev — pašnih interesentov, da bodo z delitvijo in priključitvijo delov nekaterih katastrskih občin k Bledu prizadete njihove pravice, smatra pripravljalni odbor za nepotrebno, ker bodo upravni organi bodočih pašnih obratov sestavljeni iz neposrednih pašnih interesentov in bodo vse zadeve lahko reševali preko ljudskega odbora svoje komune (to velja za vse primere).

3. Komuna Cerklje

Zbori volivcev so v celoti potrdili prvotni predlog pripravljalnega odbora.

4. Komuna Jesenice

Predlog pripravljalnega odbora je bil na vseh zborih volivcev soglasno osvojen.

5. Komuna Kranj

Zbori volivcev v dosedanjih upravnih občinah Besnica, Goričé, Jezersko, Šenčur, Predoslje in Preddvor so se v celoti izjasnili za priključitev h komuni Kranj.

V dosedanji občini Naklo je bila zaradi zelo deljenih mnenj na že predhodno izvedenih zborih volivcev in množičnem sestanku SZDL izvedena po priporočilu pripravljalnega odbora posebna anketa vseh volivcev v vaseh Zg. in Sp. Duplje ter Zadraga, ki je dala sledeči rezultat: 227 volivcev se je izreklo za komuno Kranj, 213 za Tržič, 86 pa ni dalo svojih izjav. Pripravljalni odbor se je na osnovi tega odločil osvojiti večinski predlog volivcev, naj to področje pripada h komuni Kranj.

V dosedanji upravni občini Žabnica so zbori volivcev v

a) katastrski občini Bitnje potrdili predlog pripravljalnega odbora za priključitev vasi iz te k. o. h komuni Kranj;

b) v katastrski občini Žabnica prav tako;

c) v katastrski občini Križna gora pa se je zbor volivcev odločil, da se v komuno Kranj priključijo poleg Cepulj še Planica in Lavtarski vrh, Križna gora pa se priključi komuni Škofja Loka. Pripravljalni odbor sodi, da je ta sklep zbora volivcev umesten in ga sprejema;

d) v katastrski občini Dorfarje (vas Dorfarje, Forme, Sv. Duh), je na zboru volivcev prišlo do razpravljanj o tem, da bi se vasi Dorfarje in Forme vključile v komuno Kranj, Sv. Duh pa v Škofjo Loko. Zaradi nesklepčnosti zbora volivcev so izvedli še posebno anketiranje volivcev v vaseh Dorfarje in Forme in dosegli večinsko izjavo za priključitev teh dveh vasi h Kranju. Pripravljalni odbor je temeljito preučil vse razloge teh vasi za priključitev h Kranju in Škofji Loki. Odbor smatra, da gre v teh vaseh za tipičen primer napačnih predpostavk o gospodarsko močnejši komuni Kranj in manj razviti Škofji Loki, zaradi česar vztraja pri svojem prvotnem predlogu, da se celotna katastrska občina Dorfarje priključi h komuni Škofja Loka;

e) v katastrski občini Pevno (vasi Crngrob, Moškrin in Pevno) je prav tako prišlo na zboru volivcev do stališča, da se vse te vasi vključijo v komuno Kranj. Pripravljalni odbor tega stališča ne more sprejeti. Ker te vasi še močneje kot Dorfarje in Forme težijo k Škofji Loki.

V dosedanji občini Smlednik so se vse vasi v katastrskih občinah Smlednik, Hraše, Zapoge in Moše na zborih volivcev odločile za priključitev h komuni Medvode, vasi Trboje in Zerjavka pa h komuni Kranj. Ta odločitev je v skladu s predlogom pripravljalnega odbora in jo odbor tudi sprejema.

V dosedanji upravni občini Mavčiče se je vas Podreča odločila na zboru volivcev za priključitev h komuni Medvode in s tem prav tako potrdila prvotni predlog pripravljalnega odbora.

6. Komuna Poljanska dolina

Predlog pripravljalnega odbora za enotno komuno v Poljanski dolini so vsi zbori volivcev v osnovi potrdili. Ostalo pa je sporno vprašanje sedeža te enotne komune, ker so zbori volivcev v Žireh izrecno zahtevali naj bo sedež bodoče komune v Žireh; če pa se njihovi zahtevi ne ugodi, zahtevajo samostojno komuno. Pripravljalni odbor vztraja pri svojem prvotnem predlogu s tem, da bo skušal pred končno odločitvijo doseči še na samem terenu soglasje v tem spornem vprašanju.

Pripravljalni odbor je osvojil tudi predlog zborov volivcev, da se celotna katastrska občina Podvrh (naselja: Četena ravan, Jarčje brdo, Krivo brdo, Mlaka, Podvrh in Zaprevalj) v dosedanji upravni občini Poljane, priključi h komuni Škofja Loka.

7. Komuna Radovljica

Zbori volivcev so v vseh dosedanjih občinah razen Begunj in Žirovnice soglasno osvojili predlog pripravljalnega odbora.

Zbor volivcev v Begunjah je sprejel sklep, da se današnji teritorij občine Begunje ne priključi h komuni Radovljica, temveč, da se v Begunjah ustanovi samostojna komuna. Pripravljalni odbor tega sklepa zbora ni osvojil, ker smatra, da ne predstavlja mnenja večine volivcev in ker temelji na docela napačnem pojmovanju vloge bodoče komune ter zlasti ne upošteva tesne povezanosti Begunj z Radovljico. Zato pripravljalni odbor vztraja pri svojem prvotnem predlogu in naroča predstavnikom OLO Radovljica, da na posameznih zborih volivcev razložijo pravilnost tega stališča.

Zbora volivcev v Žirovnici in Breznici sta ob nezadostni udeležbi volivcev sprejela sklep, da se celoten teritorij dosedanje upravne občine Žirovnica vključi v komuno Jesenice, kar je v nasprotju s prvotnim predlogom pripravljalnega odbora, po katerem se ta teritorij vključi v komuno Radovljica. Vkljub temu vztraja pripravljalni odbor pri svojem prvotnem predlogu, ker smatra, da ta dva zbora volivcev nista v celoti izrazila mnenja vseh slojev tamkajšnjega prebivalstva in ker je to območje vkljub zaposlitvi številnih delavcev na Jesenicah geografsko, kulturno in gospodarsko tesneje povezano z Radovljico. Zato pripravljalni odbor naroča predstavnikom OLO Radovljica, da se pred dokončno odločitvijo to sporno vprašanje ponovno obravnava s tamkajšnjimi volivci.

8. Komuna Selška dolina

Zbori volivcev v dosedanjih upravnih občinah Zalilog in Železniki so se v celoti izjavili za predlog pripravljalnega odbora. V občini Selca se je za predlog pripravljalnega odbora izjavil tudi zbor volivcev za katastrsko občino Zg. Luša (vasi Praprotno, Sp. in Zg. Luša ter Tomaževo), da se te vasi priključijo h komuni Škofja Loka.

V tej upravni občini je prišlo na zborih volivcev še do dveh zaključkov, ki jih pa pripravljalni odbor ni mogel osvojiti. Volivci vasi Sv. Lenart namreč predlagajo, naj se ta vas priključi Škofji Loki, od istoimenske katastrske občine pa naj bi se vasi Rovte in Stirpnik vključile v komuno Selška dolina. Prav tako je na slabo obiskanem zboru volivcev v vasi Bukovica prišlo do mnenja naj bi se ta vas vključila k Škofji Loki, dočim naj bi se vključili v komuno Selška dolina vasi Knape in Ševlje, ki spadata v isto katastrsko občino. Pripravljalni odbor smatra za najumestneje, da se vse te vasi kot povezana celota vključijo v komuno Selška dolina in da ni umestna ponovna razdelitev teh katastrskih občin.

9. Komuna Škofja Loka

Pripravljalni odbor vztraja v celoti pri svojem prvotnem predlogu. Zato zavrača tudi predlog zbora volivcev za del dosedanje upravne občine Zminec, ki je sprejel predlog za ustanovitev samostojne komune Zminec. Odbor namreč smatra, da to območje nima nikakih pogojev za samostojno komuno in je očividna njegova popolna povezanost s Škofjo Loko.

10. Komuna Tržič

Pripravljalni odbor v celoti ostaja pri svojem prvotnem predlogu s tem, da se katastrska občina Duplje priključi h komuni Kranj.

Pripravljalni odbor bo skušal za še nerazčiščene primere najti čimpreje ustrezne rešitve in vse skupaj predložiti obema okrajnima ljudskima odboroma, da bi jih lahko čimpreje pretresla in stavila svoje dokončne predloge Ljudski skupščini LRS v uzakonitev.

Pripravljalni odbor

Gospodarstvo po svetu

IZVOZ ŠVICARSKEGA KAPITALA

Za Švico je že desetletja značilen izvoz kapitala, ki pa je v času vojne in kriz ter drugih mednarodnih zapletljajev dostikrat izostal. Zadnja leta pa se je švicarski izvoz kapitala ponovno povečal. Tako je bilo leta 1951 v Švici emitiranih za 50 milijonov švicarskih frankov inozemskih posojil, leta 1952 je znesek inozemskih emisij narasel na 349 milijonov, v lanskem letu pa na 574 milijonov švicarskih frankov. Pričakujejo, da bo letos emitiranih še več inozemskih posojil.

AZIJA NA SVETOVNEM TRŽIŠČU TEKSTILA

Razvoj tekstilne proizvodnje v Aziji je na taki stopnji, da bo, kot vse izgleda, Azija (brez držav sovjetskega bloka), že prihodnje leto proizvedla $^1/_3$ svetovne proizvodnje tekstilnega blaga, v petih letih pa bo njena proizvodnja znašala že polovico svetovne proizvodnje. Če bo Azija (Indija in Japonska) dala industrijsko nezadostno razvitim državam večje količine cenenega platna, bo to vsekakor precejšen prispevek k zvišanju življenjskega standarda v teh državah.

Konkurenca industrijsko razvitih držav bo v tem primeru možna le s ponudbo raznih novih vrst blaga boljše kakovosti, in kar je posebno važno, po umirjenih cenah.

REKLAMNI STROŠKI

Brez učinkovite reklame si ni možno zamisliti večjega razmaha trgovine. Zato reklamo v mnogih državah ne zapostavljajo. Precejšnjo pozornost posvečajo reklami tudi v Italiji, saj so znašali lansko leto stroški za reklamo v tej državi okoli 40 milijard lir, kar je približno 0,30% narodnega dohodka. Toda tudi ta odstotek je razmeroma majhen, če upoštevamo, da gre letno v ZDA za reklamo okoli 3% narodnega dohodka, v Zah. Nemčiji pa okoli 2%.

Izdatki za reklamo so po reklamnih sredstvih razdeljeni takole: časopisi 40%, radio 10%, kino 7,5%, tramvaji 2,5%, lepaki 5%, listki 5%, neposredna reklama 5%, razno ter izložbe 25%.

Komuna v Bohinju bo mobilizirala lastne sile za gospodarski razvoj

Z izjemo štirih kmetijskih zadrug in žage »Tomaža Godca«, v bohinjskem kotu, ki bo v kratkem postal samostojna komuna, ni drugih industrijskih podjetij oziroma večjih kmetijskih gospodarstev.

Ta ugtovitev nam vsiljuje dvom o utemeljenosti ustanovitve bohinjske komune. Vendar nam na osnovi konkretnejše in temeljitejše analize ta dvom, če že ne popolnoma, pa v veliki meri splahni.

Popolnoma jasno je, da bo bohinjska komuna zaenkrat še pasivna. Toda velika večina prebivalstva je mnenja, med njimi je sicer tudi nekaj omahljivcev in celo odkritih nasprotnikov, da bo mogoče v doglednem času, seveda tudi s pomočjo skupnosti, lahko dvignili bohinjski kot iz zaostalosti. Kot rečeno, možnosti razvoja so zelo velike. Le poiskati jih je treba.

V sklopu sedanjih kmetijskih zadrug v Bohinjski Bistrici, Srednji vasi, Stari Fužini in Koprivniku — Gorjušah, je tudi troje manjših mlekarn. Ta razcepljenost, razen tega pa še skrajno primitivno in zamudno pobiranje in dostava mleka iz posameznih vasi in naselij mleko precej podraži, da ne govorimo o tem, da je tak način odkupovanja že skrajno neprimeren. Te mlekarne predelajo letno tudi približno 30 ton sira, kar je spričo razmer še kar precej.

Ni nobenega dvoma, da bi bilo zelo koristno in gospodarsko, če bi te majhne mlekarne združili v en obrat — večjo mlekarno. To narekujejo že sedanji objektivni pogoji in nujnost gospodarskega obstoja. Prve korake v tej smeri so že naredili. O svojih načrtih so že seznanili republiške zadružne organe, same zadruge pa že imajo nekak »nadzadružni odbor«, ki obravnava probleme živinoreje in napredka mlekarstva celotnega bohinjskega področja. V tej smeri je treba le še nadaljevati že začeto delo.

Zaposlitev precejšnjemu številu kvalificiranih mizarjev bi prav gotovo nudila preureditev sedanje mehanične delavnice oziroma skladišča LIP Bled, ki ima prostore v železniški kurilnici, v mizarsko predelovalno podjetje za izdelavo bodisi pohištva ali lesne galanterije.

O tem bi bilo treba dobro razmisliti, z izvajanjem načrta pa začeti šele na osnovi ustrezne gospodarske analize.

Tudi obstoječo žago v Bohinjski Bistrici bi bilo dobro razširiti, pravzaprav zgraditi zanjo novo poslopje, kjer bi izdelovali lesno volno in vrvi ter heraklit. Surovinska baza za te izdelke je zagotovljena, heraklit pa bi lahko izdelovali sami, namesto da bi kot doslej pošiljali lesno volno v predelavo drugim tovarnam v državi.

Stavbo, v kateri je čevljarsko podjetje, in nekaj strojev za »ledrarno«, kjer bi strojili kože drobnice, že imajo. Nekatere stroje, katerih ne bi v tem primeru več potrebovali, bi lahko celo zamenjali. Tudi za kadre bi poskrbeli s štipendijami za Usnjarski tehnikum. Le ustrezno kanalizacijo bi bilo treba napeljati v stavbo.

»Ledrarna« bi v takem obsegu lahko nudila zaposlitev marsikateremu Bohinjcu, še prav posebno zaradi načina dela, ki ga nameravajo vpeljati. Za izdelavo kožne konfekcije (irhaste hlače ipd.), bi v enomesečnem tečaju določene delavce priučili delu, le-ti pa bi potem izdelovali izdelke na domu. Oživili bi na ta način nekako »poldomačo« obrt, izpolnjevanje postavljenih norm pa bi delavcem šteli kot dejansko zaposlitev. S tem bi se izognili številnim problemom kot so stanovanja itd.

Ta zamisel v svojem bistvu ni napačna.

Letošnjo turistično sezono bodo sicer bohinjski hoteli končali klavrno — z 1,5 do 2 milijona dinarjev izgube. Temu so sicer vzrok vremenske in druge objektivne težave v letošnjem letu (ukinitev regresov). Vendar nam ta pojav kaže, da bo treba turizmu v Bohinju (poletnemu in zimskemu), v bodoče posvetiti vso pozornost. To tembolj zato, ker je turizem lahko za Bohinj najdonosnejša gospodarska panoga.

Bohinjčani pravijo, da bi lahko že marsikaj sami uredili, če bi že enkrat vedeli za dokončni urbanistični načrt ureditve okolice jezera. Več republiških ustanov kaže za zaščito lepot bohinjskega jezera »materinsko skrb« (zaščitni pasovi ipd.). Vendar so Bohinjci mnenja, da bi lahko naravno lepoto prav koristno uporabili tudi zase. Saj zato imajo končno tudi pravico. Lepota naj bi začela služiti tudi njim in ne le izletnikom.

Nanizali smo nekaj problemov in možnosti gospodarskega razvoja bodoče bohinjske komune. Na samih prebivalcih pa je sedaj, ker so se že odločili za ločeno komuno, da tudi dejansko krepko zagrabijo za delo in razen naštetih, poiščejo še druge možnosti, ki jih bodo iztrgale iz sedanje zaostalosti.

Le tako lahko pričakujejo izdatnejšo pomoč naše skupnosti.

„DOBRI VOJAK ŠVEJK"

Druga premiera stražiške „Svobode"

Kar dve premieri v dobrih dveh mesecih nam dokazujeta izredno delavnost dramatske sekcije delavskega prosvetnega društva »Svobode« v Stražišču. »Miklovi Zali« je sledila Desetakova priredba »Dobrega vojaka Švejka«, podoba prebrisanega, malega češkega človeka, katerega slava je zatemnila celo ime avstrijskega cesarja. Prizadevno delo dramatske sekcije bo prav gotovo vzpodbudilo tudi ostale skupine stražiške »Svobode«, da se bodo z večjo delovno voljo lotile svojih nalog. Predvsem se bo morala uveljaviti izobraževalna sekcija in najti kar najbolj zanimive oblike vzgojnega in izobraževalnega dela. Upamo, da bomo tudi o njenih uspehih, kakor tudi o uspehih ostalih sekcij, prav kmalu lahko pisali.

Praga 1914. Iz osrčja Balkana so mimo Zagreba, Ljubljane, Trsta Pešte, Dunaja in vse do starodavne, zlate Prage odjeknili sarajevski streli. Takrat je komaj kdo verjel, da bi iz tega incidenta utegnilo nastati kaj hujšega. Samo Švejk je sodil drug če. Kdo ve, ali je bil Švejk prepričan o tem, kar je ponavljal za časniki in patrioti, ki so zatrjevali, da je Ferdinandova smrt »res huda izguba za Avstrijo«? Zagotovo pa Švejku ni zaupal civilni detektiv Bretschneider, katerega so poznali že vsi praški poulični otroci, pa tudi vsak razbojnik je ob srečanju z njim vedel, s kom ima opravka. Bretschneider je že davno obupal, da bi utegnil kdajkoli ujeti pravega zločinca, zato se je raje omejil na politiko. V gostilni pri Palovcu je tudi Švejk skupno z gostilničarjem zašel v njegove mreže.

Tam se je torej pričela Švejkova odisejada skozi jetnišnice in umobolnice. Na pregledih in nadpregledih so zdravniki skušali ugotoviti ali Švejkovo duševno obzorje ustreza oziroma ne ustreza vsem tistim zločinom, ki jih je bil obtožen. Po Švejkovem vzkliku »Naj živi cesar Franc Jožef I.!« so se vsi zdravniki zedinili, da to zadostuje za osvetljitev duševnih sposobnosti Švejka, zato so ga spoznali za notoričnega bebca. Spustili so ga na svobodo.

V času, ko so se avstrijske čete v Galaciji umikale in so jih njihove divizije tudi v Srbiji dobivale po grbi, je Švejk prejel vojaški poziv. Našega junaka je prav tedaj mučil hud revmatizem, zato ga je gospa Müllerjeva odpeljala na vozičku k nadpregledu, kjer so ugotovili, da je sposoben za vojsko. Bil je najprej »pucflek« vojaškega kurata Katza. Ta ga je zakvartal nadporočniku Lukašu, katerega je Švejk spremljal po številnih zapletljajih tudi na fronto.

Glavna pomanjkljivost Desetakove dramatizacije se mi zdi v tem, da med posameznimi prizori manjka povezave, katero bi režiser lahko posredoval z napovedovalcem bodisi po zvočniku ali direktno v igri. Tako pa se prizori vrstijo v časovno dokaj nestrnjeni vrsti in režiser Mirko Cegnar, član PG Kranj, je imel zaradi tega težko delo. Morda bi k večjemu uspehu celotne uprizoritve pripomogel dvojni zastor in če bi napovedovalec komentiral vmesne prizore, bi igra pridobila na tempu in razumljivosti.

Mirko Cegnar je uspel ustvariti dokaj živahne mizanscene, posebno je bilo to opaziti pri peti sliki (soba nadporočnika Lukaša ter scena simulantov pri nadpregledih), ni pa imel uspeha pri prikazu na fronti ter v prvi polovici sedme slike. Seveda moramo priznati, da ga inscenacija v nobenem pogledu ni podpirala v njegovi režiji, bila je pomanjkljiva in povsem neizdelana. Režiser je imel tudi težko delo zaradi odstopov igralcev. Razumljivo je, da je bil zaradi bolezni izmenjan Preisinger Oskar, medtem ko so ostali pokazali premalo resnosti. Če se igralec odloči, da bo prevzel vlogo, potem je njegova moralna dolžnost, da jo odigra v vseh uprizoritvah.

Motili so tudi prizori s premladimi gosti v gostilni, ker prav gotovo niso vzgojno vplivali na mladino. Huzarske uniforme prav tako niso ustrezale. Mislim, da je dolžnost Ljudskega odra v Ljubljani, da posoja igri ustrezajoče kostime. Nasploh pa je izposojevanje pereč problem, ki bo rešen v bodočnosti samo na ta način, da si bo Zveza LPD okraja Kranj ustvarila lastno izposojevalnico kostumov za gorenjski kot.

V vlogi Švejkpa se nam je predstavil že dolgoletni igralec stražiškega odra tovariš Mirko Perne. S svojim neprisiljenim humorjem učinkuje dokaj simpatično, seveda ga publika ne sme zavesti v pretiravanje. S svojo igro se je potrudil in zadostil režiserjevim zahtevam. Govoril je s prirojeno lahkotnostjo in žel pri občinstvu navdušeno priznanje. Morda bi bilo boljše, če bi bil v maski nekoliko starejši. Namesto obolelega Preisingerja je vskočil tovariš Petek ter zaigral gostilničarja Palovca, njegovo ženo pa je podala Vida Šmuceva. Vlogo vojnega dobičkarja Kokonyja je zaigral Miha Cegnar, Marta Cegnarjeva pa njegovo ženo Etelko. Vlogo nadporočnika Lukaša je prevzel Franc Triler, vlogo Bretschneiderja pa Miro Pelc. Marjan Benedik je zelo dobro podal Bosanca v ječi, česar pa ne bi mogel trditi za obupanega jetnika, ki ga je nedodelano prikazal Franc Brešar. Prezasedba vloge je bila očitna. V vojaškem zdravniku Milana Tepine smo opazili talent, ki bo lahko še veliko koristil stražiški »Svobodi«. Odobravanje je žela tudi gospa Müllerjeva Lide Križnarjeve. Vojni kurat v igri tovariša Fajfarja je bil nekoliko pretiran, dobre pa so bile scene s simulanti, vendar naj igralci v bodoče bolj pazijo na maske, da ne bodo izgledale kot krinke. Neizdelana je bila vloga poročnika Duha, katero je moral prezasesti Miro Pelc. V vlogi Katy je tokrat vskočila tovarišica Habjan Maida, vendar je izpeljala svoj lik dosledno kljub prezasedbi. Tovarišice Osojnikove v isti vlogi nismo videli in primerjava bi bila kaj zanimiva.

Lado Stiglic

Prizorišče „Visoške kronike" propada

Jesen... Po pobočjih in dolinah Blegoševega kraljestva so zavele hladne novembrske sape. Utihnila je prešerna pesem poljanskih gozdov, Sora se zasanjana vije po dolini in Tavčarjev dvorec na Visokem je še bolj samoten in tih.

Kaj so res vsi pozabili nanj? Človek kar verjeti ne more, da ta ponosna zgradba, drugi dom pomembnega slovenskega pisatelja in poljanskega rojaka Ivana Tavčarja iz dneva v dan vidneje propada. Streha kliče po popravilu, pa tudi sicer bo treba dvorec obnoviti in poskrbeti za dostojno ureditev njegovih prostorov, v katere sta se naselila puščoba in dolgočasje.

Ohraniti prizorišče »Visoške Kronike«, bodočim rodovom, je moralna dolžnost vse slovenske kulturne javnosti. To bo pravzaprav le skromen dokaz naše hvaležnosti Ivanu Tavčarju, enemu največjih slovenskih besednih umetnikov ob koncu 19. in začetku 20. stoletja.

Pisatelju je stekla zibelka leta 1851 v Poljanah nad Škofjo Loko. Bil je nadarjen kajžarjev sin, ki je kasneje kot odvetnik, časnikar, pisatelj, državni poslanec in ljubljanski župan, zavzel pomembno mesto v našem političnem in kulturnem življenju. Bil je izrazit predstavnik liberalizma. Pripadal je generaciji Mladoslovencev in dobršen del svojih sil je posvetil boju s katoliškim nazadnjaštvom, nemškim nacionalnim šovinizmom in narodnim odpadništvom. Boril se je odkrito in pošteno, vendar se je v zadnji dobi svojega življenja z mlado, revolucionarno usmerjeno generacijo razšel.

Osnovno gibalo vsega Tavčarjevega udejstvovanja je bila globoka ljubezen do svojega ljudstva, ki diha tudi iz njegovih književnih stvaritev. V njih je pisatelj tako rad upodabljal svet in ljudi iz rojstne Poljanske doline. Posebno v vencu kmečkih povesti »Med gorami« se je z veliko toplino približal domači zemlji in ljudem.

Leta 1893 je kupil visoško domačijo z vsem inventarjem nekdanjih gospodarjev. In v tem starodavnem kmečkem dvorcu je odslej rad preživljal svoje počitnice. Ker se je kot umetnik — romantik že od nekdaj željno oziral v preteklost, je med svojim bivanjem na Visokem z velikim zanimanjem prebiral stare zapiske. Ti so ga seznanjali z življenjem prejšnjih lastnikov iz rodu Kalanov, ki so več kot 200 let gospodarili na visoški kmetiji. Tukaj je torej pisatelj našel snov za »Visoško kroniko«, roman, ki ob »Cvetju v jeseni« predstavlja višek njegovega umetniškega snovanja. Pred nami zaživi razdobje okoli 30-letne vojne, Poljanska dolina in njeni ljudje v 16. in 17. stoletju. Z globoko ljubeznijo opisuje Tavčar v tem delu preprosto ljudstvo in njegov boj za zmago razuma in pravice, ter odkriva neznačajnost, bahaštvo in okrutnost fevdalcev ter pohlepnost in domišljavost bogatih kmetov. Tavčar je nameraval napisati kroniko v treh delih, dokončal pa je samo prvi del trilogoje, ker sta mu nadaljevanje preprečili bolezen in smrt. Njegovo telo počiva ob smrekovem gaju nad visoškim dvorcem, v večnem objemu domačih gozdov in poljan.

Po smrti je vdova Franja Tavčarjeva uredila v hiši na Visokem muzejček z dragocenimi spomini na največjega sina Poljanske doline. Med vojno so povzročili v dvorcu veliko škodo okupatorji. Premičnine, ki so jim prišle pod roke, so metali kar skozi okna na dvorišče in jih tam uničevali.

V letih po osvoboditvi so pisateljeve stvari, ki jim je vojna prizanesla, prenesli v loški muzej. Tam je shranjen tudi visoški arhiv, ki obsega arhivarije Kalanovega rodu in arhivarije Tavčarjeve družine. V posebni sobi so razstavljene fotografije in portreti pisatelja, del njegove knjižnice, ribiške in lovske priprave, tabernakeljska omara kot pisalna miza, slika sodnika visoške Agate in razni drugi predmeti. Poleg omenjene sobe je razstavljena tudi baročna kmečka sobna oprava in železna blagajna premožnih Kalanov z Visokega. Precejšen del inventarja hranijo tudi pisateljevi sinovi.

Današnji glavni dedič dvorca na Visokem je prof. dr. Igor Tavčar. Nekaj let po osvoboditvi je bilo v njem okrevališče za študente vseh slovenskih fakultet. Že takrat je bil dvorec potreben temeljitega popravila, zdaj pa je zadnji čas, da se resno zavzamemo za to zadevo. Lastnik zgradbe ne more vzdrževati iz lastnih sredstev. Morda bi prevzel skrb zanjo muzej, jo ob pomoči ljudske oblasti restavriral in uredil v njej sobe, posvečeno spominu velikega slovenskega pripovednika, čigar zanosne, ljubezni in vere polne stvaritve so premagale čas.

Jožica Ogrin

Slikarska razstava v Kranju

Te dni bo v Prešernovi hiši v Kranju zaključena razstava akademskega slikarja prof. Igorja Pleška. Slikar Pleško je domačin, doma iz Rupe pri Kranju. Izšel je iz povojne generacije slikarjev, ki jih je vzgojila šele po osvoboditvi ustanovljena Akademija za upodabljajočo umetnost v Ljubljani. Zanimanje za oljno in stensko slikarstvo ga je za tem privedlo v oddelek prof. Stupice in prof. Pengova. Na razstavi AUU v Beogradu je za jedkanico Vrtiljak prejel prvo nagrado. Razstava v Kranju je prvi večji javni prikaz njegovega slikarskega opusa. Razstavljenih je 30 del v temperi in tušu. Prof. Pleško mojstrsko obvlada slikarsko tehniko, je mehak in sočen v svojem izrazu ter ves predan razpoloženju. Močan vpliv impresionistične šole, s katero se je seznanil pri slikarju Sternenu še pred vstopom na Akademijo je opazen pri večini njegovih del. Slike kot na primer Mlin na Muri, Soline v Sičoli, Topoli, Sončni zaton, ali risbe: Pokopališče v Žužemberku, Vrtiljak in druge, razodevajo nesporen slikarski talent. Upomo, da se bodo ugodnim izjavam, ki so jih o umetnikovem delu izrekli gostje, predvsem iz Ljubljane, odzvali tudi Kranjčani in podprli slikarjeva prizadevanja tako v moralnem kakor tudi v gmotnem pogledu.

Igor Pleško, Soline v Sičoli. Tempera.

Kamniška ‚Solidarnost' v novi sezoni

Delavsko kultur. društvo »Solidarnost« že v začetku sezone marljivo dela. Mladi oder je preteklo nedeljo z uspehom ponovil veseloigro Poslednji mož. Pevski zbor pa je že gostoval v Lukovici, Črnomlju, Metliki in Grosupljem. Kamniški pevci so bili povsod prisrčno sprejeti in so dosegli lepe uspehe.

Za proslavo praznika Republike bo v soboto zvečer v dvorani doma podjetja »Kamnik« svečana akademija, na kateri bo nastopila tudi »Solidarnost«.

Gorenjci in njihova skrb

za Prešernovo rojstno hišo

Proces decentralizacije in družbenega upravljanja, katerega značilni pečat nosi vse naše gospodarsko, politično in kulturno življenje zadnjih let, je zajel tudi muzejsko dejavnost in spomeniško varstvo nasploh. Načelu, ki pravi, da kulturni spomeniki in muzejski predmeti najbolje opravljajo svoje poslanstvo v tistem okolju, v katerega jih je postavila preteklost in v katerem jih odkriva sedanjost, temu načelu torej, ki ni naklonjeno odnašanju spomeniškega gradiva s terena v natrpana skladišča centralnih muzejsko-galerijskih ustanov, se čedalje bolj učinkovito pridružuje še drugo načelo, namreč, da naj za kulturne spomenike in muzealije skrbi v moralnem, materialnem ter, kolikor je to mogoče, tudi strokovnem pogledu prvenstveno njih ožja domovina, z drugo besedo — da naj jim posvečajo vso potrebno pažnjo lokalni činitelji ljudske oblasti in družbenih organizacij, skratka ljudstvo samo, ki je s spomniki določenega področja najožje povezano, ki torej z njimi skupaj živi.

Uresničitev pravkar opisanega principa naše konservatorske politike je 20. maja t. l. doživela tudi dragocena svetinja slovenskega naroda, Prešernova rojstna hiša v Vrbi. Zavod za spomeniško varstvo LRS, ki je od osvoboditve dalje vzdrževal to ljubko domačijo, je namreč navedenega dne zaupal skrb zanjo lokalnim spomeniško-varstvenim organom Gorenjskega kota. Prvo od teh vprašanj, razmerje med OLO Radovljico in oskrbnico Ribičeve (Prešernove) hiše, Frančiško Vovk, ženo pesnikovega pranečaka, pokojnega Jožeta Vovka, je bilo urejeno s pogodbo, po kateri je imenovana postala okrajna uslužbenka s polno zaposlitvijo. Njena dolžnost je, da pazi na poetov muzejček in predmete v njem, čisti prostore, skrbi za manjša popravila, predvsem pa, da sprejema obiskovalce, jim daje pojasnila in prodaja spominske razglednice. (V tej zvezi smo dolžni opozoriti na velikodušnost Zavoda za spomeniško varstvo Ljudske republike Slovenije, ki je ob priliki predaje pesnikovega doma izročil prevzemalcem brezplačno okrog 50.000 spominskih tiskanih razglednic in 29 Gspanovih brošur o usodi literarne zapuščine dr. Franceta Prešerna.)

Drugo, nič manj važno vprašanje, ki zahteva, da se človek nad njim globoko zamisli, predstavlja višina nezgodne zavarovalnine za Ribičevo domačijo in zgodovinske vrednote v njej. Dosedanja zavarovalna vsota, od katere odpade 500.000 din na stavbo in 50.000 din muzejski inventar, je odločno prenizka. Če se sprijaznimo z ugotovitvijo, da bo v današnjih razmerah s 500.000 dinarji komaj mogoče kriti stroške dobre polovice predvidenih gradbenih del ter popravil okrog stavbe in na njej, dasi je seveda ni prizadela nobena elementarna nesreča, potem smo s prvim zneskom zavarovalnine opravili in je nadaljnja razprava pač neumestna. Samo nekaj še — tu vendar ne gre za navadno podeželsko bajto, temveč za prikupno gorenjsko kmečko arhitekturo, rojstno hišo slovenske umetne književnosti in narodne zavesti! Pa preostali znesek zavarovalne vsote? Zgolj 50.000 dinarjev odškodnine, če požar ali kaj podobnega uniči ljudstvu naše domovine zibelko, ki je po pričevanju pisatelja Frana Saleškega Finžgarja zibala poeta in »dohtarja« Prešerna, če uniči nadalje zakonsko posteljo iz dobe okoli 1830, poslikane skrinje iz 1812, 21 in 31, okrog dve sto let preživelo mizo, za katero so po Finžgarju posedali Napoleonovi francoski vojaki, gotovo nad dve sto letom kljubujočo mizo za mešenje kruha (mentrgo), več kot stoletne kmečke stole, prvotne klopi v veži in izbi, stensko uro, ki je tiktakala v hiši ob pesnikovem rojstvu in drugo iz njegove pisarne, od starosti izčrpani, a zato še bolj častljivi kolovrat, dvanajst ljudskih nabožnih slik na steklo, bogkov kotiček in značilni molek z velikimi črnimi jagodami, moški kožuh slovenske narodne noše, ki ga je izdelal in nosil Finžgarjev oče, zbirko srebrnih in bakrenih novcev ter papirnatih bankovcev iz pesnikovih časov (en srebrnik verjetno iz Chrobatove pisarne), »rimsko tehtnico« na funte, svojevrstni koroški jedilni pribor, mlinček za kavo, ki z vso pravico uživa zasluženi pokoj kot muzejski predmet, vrče, iz katerih so pri Finžgarjevih v Doslovičah točili Francozom vino, sklednik, žličnike in poslikane škafe, ostarele leščerbe, svečnike in druge svetilne priprave, krplje ter putrišček (sodček), »črno kuhinjo« s trinožnimi ponvami, valjavčkom za porivanje burkelj v ognjišče in drugimi zanimivostmi, novo kmečko pečjo v slogu preteklosti ter deloma še pristni čelesnik nad njo, vrata s starinskimi ključavnicami in zapahi, Jakčev oljnati portret Prešerna in prav tako Jakčevo orginalno grafiko (risbo) Ribičevine, Zajčev leseni doprsni kipec Prešerna, dragoceno platneno prtenino in posteljnino, obšito s čipkami ter izvezeno z narodno ornamentiko — delo šolske mladine, faksimile »Poe-

(Nadaljevanje na 6. strani.)

O, Vrba, srečna draga vas domača...

UKREPI ZA IZBOLJŠANJE PRESKRBE PREBIVALSTVA S PREHRANO

V Kranju bodo pričeli z geodetskimi meritvami - Ustanovitev novih podjetij, ki naj bi z zdravo konkurenco vplivala na cene in preskrbo

Pretekli petek je ljudski odbor mestne občine posvetil razpravo izboljšanju preskrbe prebivalcev s prehrano. Po izčrpnem poročilu, ki ga je podal predsednik Gospodarskega sveta LOMO, so odborniki v razpravi obravnavali stanje preskrbe in ugotovili, da je to vprašanje še zelo pereče. Prebivalstvo v Kranju potrebuje za običajno in zdravo prehrano mesečno 200 ton kruha oz. 170 ton moke, 29 ton maščob, 71 ton mesa, 23 ton sladkorja, 200 ton krompirja, 200 ton sadja in zelenjave ter okoli 2300 hl sladkorja. Noben problem ne bi bil preskrbeti te količine hrane, če ne bi v Kranju kupovali živil tudi ljudje iz bližnje in daljne okolice mesta. To pa preskrbo večkrat zaostri in bo poslej vprašanje preskrbe mesta s prehrano treba obravnavati vsaj skupaj z bližnjo okolico.

Trenutno je v Kranju 6 grosističnih podjetij in 4 detajlistična. Poleg teh pa je še 12 samostojnih trgovin in 1 kmetijska zadruga, ki skrbe za prehrano prebivalstva. Za preskrbo z mesom je v Kranju samo Mestna klavnica s svojimi poslovalnicami, s kruhom preskrbuje prebivalstvo samo »Pecivo« in v mali meri tudi »Delikatesa«. Za kurjavo pa skrbi podjetje »Kurivo«. Zmogljivost teh podjetij je zadostna tudi za okolico Kranja, le pekarna ima premajhno zmogljivost. Tudi »Kurivo« ne more zadostiti potreb po kurjavi, vendar objektivni razlogi opravičujejo trenutno stanje na trgu s premogom in drvmi.

Zanimiva je ugotovitev Gospodarskega sveta, da trgovina z živili v letošnjem letu ni ostvarila nobenih dobičkov. Marže so se v špecerijskih trgovinah znižale na minimum in znašajo pri trgovini na debelo le 2,9%, na drobno pa povprečno 8,5%. Pri tem pa je treba poudariti, da je intervencija državnega in zadružnega sektorja proizvodnje živil še vedno veliko premajhna. Zasebni proizvajalci, ki sicer dostavljajo na trg svoje pridelke, pa nimajo druge konkurence kot trgovska podjetja, to pa se v prvi vrsti odraža na ceni.

V prvem polletju je preskrba potekala redno, v drugem pa so nastale določene težave. Razen drugega so se povečale tudi cene kmetijskim izdelkom. Razlogov za to je več. Predvsem so se cene zvišale zaradi slabe letine, deloma tudi zaradi povečanega izvoza. Pa tudi neorganiziran nastop podjetij na trgu s kmetijskimi proizvodi je povzročil nenadno zvišanje cen. Položaj pa se je poslabšal seveda zaradi pretiranega nakupovanja nekaterih potrošnikov. Tudi sami prodajalci večkrat niso poznali prave mere.

Zaloge živil v Kranju so vsekakor premajhne; to je povzročilo, da so se nekajkrat pojavile na trgu težave; seveda pa je treba to vprašanje obravnavati iz širšega stališča in pri tem upoštevati moč naše proizvodnje, splošen položaj na tržišču in pa seveda uvoz in izvoz.

Da bi se tako stanje, ki pa še zdaleč ni kritično izboljšalo, je ljudski odbor sprejel vrsto zaključkov. Med drugim je sklenil, da naj se v Kranju odpre še nekaj poslovalnic z mesnimi izdelki, ki naj bi jih prevzeli Mesarsko podjetje OZZ Naklo in mesarija iz Škofje Loke. Prav tako bo v najbližji prihodnosti treba misliti na novo tržnico. Ustanovljeno bo novo podjetje za preskrbo s premogom in drvmi, ki ga bo prevzela OZZ Kranj, trgovsko podjetje »Vino« Kranj pa bo razširilo svoje prostore tudi na prodajo sadja in zelenjave.

Z ustanovitvijo teh novih podjetij bo v mestu več trgovin, ki bodo z zdravo konkurenco vplivale na boljšo preskrbo prebivalcev s prehrano, prav tako pa bo to vplivalo tudi na ceno prehrambenih izdelkov.

Ob zaključku seje so odborniki na predlog Gospodarskega sveta sklenili, da bo LOMO v prihodnjem letu pričel z geodetskimi meritvami mesta. S.

TONE ČUFAR: „Polom“

Pred prvo premiero Mestnega gledališča na Jesenicah

S prvo premiero v letošnji sezoni se nam bo Mestno gledališče na Jesenicah predstavilo na predvečer Dneva republike z delavsko dramo »Polom«« proletarskega pisatelja in jeseniškega rojaka Toneta Čufarja. Drama, ki jo je priredil Bojan Čebulj in je bila z uspehom že enkrat uprizorjena na letnem gledališču za Ukovo ob jeseniškem občinskem prazniku in 85. obletnici Železarne, bo zdaj doživela po dvajsetih letih svojo uprizoritev tudi na odru.

Tone Čufar nam je kot dramski pisatelj malo znan, čeprav je napisal nekaj drobnih dramskih del, ki vsa obravnavajo delavsko problematiko. Eno njegovih najboljših del je brez dvoma »Polom«, v katerem prikazuje mezdne boje proletariata, prav posebno pa razkrinkava mešetarsko in kompromisarsko taktiko desničarskih vrhov delavskega gibanja, predvsem social-delomkratov, ki so s svojimi demagoškimi nastopi zavajali in razbijali delavsko enotnost. Čufarja so za »Polom« navdahnili dogodki ob odpovedi dela vsem delavcem s strani takratne Kranjske industrijske družbe na Jesenicah in ob sklepanju nove kolektivne pogodbe leta 1932, kjer so se v pravi luči pokazali vsi nerevolucionarni elementi v delavskih vrstah.

Prah, ki ga je dvignila krstna uprizoritev »Poloma« na jeseniškem delavskem odru leta 1934, je dokazal, da je Čufar v polno zadel tja, kamor je meril. Revolucionarnih besed polni, v resnici pa služeč lastnim interesom in interesom kapitala, so bili razbijaški elementi delavskega gibanja razkrinkani in razgaljeni. Bes, ki jih je lomil in golide gnoja, ki so ga zlivali po Čufarju so samo pričale o njih nemoči in jih postavljale v isto vrsto s prestrašenimi in zgražanja polnimi malomeščanskimi kritiki. Za Čufarja so se sicer začela s tem leta preganjanja in trpljenja, toda iskra vere v zmago delavskih pravic je zažarela in kot so pokazali nadaljnji dogodki, tudi se razplamtela v ljudsko revolucijo.

»Polom« je v dramaturškem pogledu nekoliko priredil in dopolnil Bojan Čebulj, ne da bi pri tem trpel osnovni Čufarjev koncept. Upoštevajoč majhne delavske odre in ob pomanjkanju dramaturškega znanja odrske izkušenosti je Čufar ponekod v nizanju dogodkov in slikanju oseb zašel v skrajnosti, ki bi bile danes težko sprejemljive. Tudi dejstvu, da se mu je mudilo za čimprejšnjo uprizoritev, ki bi le tako izpolnila svoj namen, je pripisati nekaj slabosti »Poloma« in kritičen kot je Čufar bil do lastnega dela, z njim ni bil zadovoljen niti ob njegovi knjižni izdaji. V kolikor se je prireditev posrečila bo pokazala premiera na jeseniškem odru, čeprav jo je uprizoritev na letnem gledališču pravzaprav že potrdila. Če bo tudi odrska uprizoritev tako uspela, potem se bodo Čufarju odprla vrata tudi na druge slovenske odre, saj nam s svojo napredno idejnostjo in gorečo vero v zmago proletariata marsikaj pomembnega še danes pove.

»Polom« je režijsko in scensko pripravil Bojan Čebulj, v glavnih vlogah pa nastopajo Stanka Glošakova, Franjo Stibilj, France Treven, Jernej Pogačnik, Marijan Stare, Slava Marošičeva, Franjo Lotrič in v vlogi delavske množice poleg ostalih članov gledališkega kolektiva tudi pevski zbor DPD »Svoboda« Jesenice.

ea

„Sukno“ ima lepe perspektive

Nekdaj je bilo to podjetje treh lastnikov, ki so imeli vsak svoj obrat. Zato je še danes zaradi neprimernega procesa proizvodnje veliko stroškov in nepotrebnega transporta. Iz vsega tega pa sledi, da danes še ne morejo konkurirati ostalim podjetjem. Razpravljali so že ali naj to majhno tovarno zaprejo ali naj nadaljujejo z delom. Odločili so se za slednje. Glavni odbor je dal kredit in napravil okvirni načrt izgradnje podjetja. Tako so že zgradili novo predilnico, začeli pa so z gradnjo prostorov za apreturo in skladišče. V dveh letih pa bo imela tovarna »Sukno« v Zapužah vse svoje obrate v novih prostorih.

Velika ovira za podjetje pa je neenotnost in nepravilen odnos do dela med delavci. Še danes je namreč opaziti pri nekaterih vpliv, ki ga imajo nanje bivši lastniki. Nerazumljivo pa nam je, da je to danes sploh še lahko ovira pri delu

Prav tako kot ostala podjetja je tudi tovarna sukna znižala svoje cene. Ženski izdelki so cenejši za 10 odstotkov, moški pa za 5 odstotkov. Podjetje je že z oktobrom mesecem doseglo plan proizvodnje, ki ga bo do konca leta preseglo za približno 10 odstotkov. Plan dobička pa je bil menda že oktobra presežen in bo verjetno do konca leta odstotek presežka zelo velik! Ali so tudi tu postavili nerealne kalkulacije?

F.

Roditeljski sestanek v Kamniku

V nedeljo je bil na kamniški gimnaziji že drugi roditeljski sestanek v tem šolskem letu. Zaradi velikega zanimanja je bil sestanek v veliki dvorani podjetja »Kamnik«, udeležilo pa se ga je nad 500 roditeljev. Zborovanje je otvoril predsednik šolskega odbora tovariš Ciril Merčun, poročilo o prvi ocenjevalni konferenci in o raznih drugih problemih na gimnaziji pa je podal ravnatelj tovariš Avguštin Lah. Profesor Slavko Frbežar je imel še izčrpno predavanje o pomenu telesne vzgoje na naših šolah.

Na zaključku sestanka se je razvila živahna debata. Roditelji iz Tuhinjske doline so prosili, da se otrokom, ki se morajo šele pozno popoldne z avtobusom vrniti domov, preskrbi kak prostor na gimnaziji, kjer bi se do odhoda lahko učili. Učni uspeh dijakov-vozačev sedaj precej trpi prav zaradi tega, ker na gimnaziji ni primernega prostora, kjer bi se učili, saj so tudi popoldne vse učilnice zasedene. Starši so izrazili tudi željo, da med šolskim letom ne bi bilo nobenih sprememb v profesorskem zboru.

Tako uspelega zborovanja roditeljev baje še ni bilo na kamniški gimnaziji. Z.

Žalostne in vesele

iz zaprašenih arhivov predvojnih gorenjskih časopisov

V KRANJU JE TOVARNA, katere lastnik ima prav posebne navade, vredne javnega žigosanja. Plača je slaba, še nižja kot v tekstilnih tovarnah. Dopusti — seveda neplačani — vedno po več dni, tednov, da celo mesecev. To še ni posebno

slabo, ker pač ni vedno dovolj naročil. **Toda: gospod šef ne smatra svojih delavk za svobodne delojemalke, ampak za — sužnje.** Recimo, gospod šef ima odvezan čevelj. Takoj ukaže delavki: Zaveži! Ravnotako si pusti obuvati čevlje. Dobro, to postopanje je sicer grdo, toda še ni najhujše.

(»Sobota«, št. 8, leto I., 25. 9. 1937.)

— — —

OKROŽNI URAD ZA ZAVAROVANJE delavcev in tudi ministrstvo za socialno politiko in narodno zdravje prirejata pogosto komisije in inspekcije v tovarniških obratih...

Izvedeli pa smo, da se redno dogaja, da je vodstvo tovarne že 10 do 30 dni prej obveščeno o prihodu komisije. V tovarni se potem prične čiščenje in pripravljanje, nevarni stroji in naprave se ustavijo, če je treba, se pošlje nekaj delavcev na dopust... dejansko stanje higieničnih in varnostnih naprav se na ta način zakrije in inspekcija se mora vedno le »pohvalno izraziti« o ureditvi obratovanja. **Jasno je, da se pri teh postopkih ne zaslišuje delavcev in njih zastopnikov, sami se pa delavci ne upajo oglasiti, ker bi jih to stalo službo.**

(»Sobota«, št. 12, leto I. 23. 10. 1937.)

— — —

NEKJE NA GORENJSKEM se je zgodil strašen in nadvse pretresljiv dogodek. Neki fant je ljubil dekle, pa se je zaklel: »Če te ne bom vzel za ženo, naj me hudič vzame!« Čez nekaj časa se je poročil z drugo. Prišel je čas, da je njegova žena porodila. Kakšno razočaranje! Otrok ni bil ostvarjen po človeški podobi in je imel na glavi roge. K sreči je takoj po rojstvu umrl.

(»Domoljub«, št. 15, leta 1938.)

PO POROČILU PRIVILIGIRANE agrarne banke je prejela PAB do 27. decembra 1937. 131 milijonov 700 tisoč za plačilo prvega obroka. Ker znaša celoten znesek prvega obroka pri plačilu zaščitenih kmečkih dolgov 230 milijonov, predstavlja plačani znesek 58% celokupnega prvega obroka...

Po novem pregledu je stanje kmečkih dolgov sledeče:

v celi državi 4.098 denarnih zavodov, 651.845 kmečkih dolžnikov, z dolgom 2.746,900.000 dinarjev.

V Sloveniji 509 denarnih zavodov, 47.863 kmečkih dolžnikov z dolgom 479,600.000 dinarjev.

(»Sobota«, št. 3, leto II., 15. I. 1938.)

— — —

V KRANJU JE NEKI gospod Flegr, ki bi moral vedeti, da je naš slovenski kruh in da živi od žuljev naših slovenskih delavcev, ki pa si drzne dan na dan zmerjati naše delavce z izrazi kakor »svinja«, »baraba«, »šuft«, »windisches Ksindl« ipd. **To se godi že 4 mesece in šele danes prihaja cela zadeva v javnost, zakaj? Zato, ker se naš delavec zaveda, da se vse take in podobne afere končajo z odpustom — ne krivca — ampak žrtve!**

Seveda ni ostalo pri psovkah! Ta človek se je celo skorajšli in zabrisal pri statvi zaposlenemu delavcu v hrbet kos železa, tako da se je delavec zgrudil na tla...

Pa to še ni vse! Pred kakimi tremi tedni je gospod »strokovnjak« Flegr najprej ozmerjal nekega mladega tkalca... ter ga sekiral toliko časa, da je ta ubogi delavec nevede prišel s palcem med jermenje statve, ki mu je palec na desni roki zmečkalo. Od stroja pohabljeni delavec pa je imel hvala bogu še toliko duhaprisotnosti, da je statev v zadnjem momentu sam — ne mojster! — ustavil, sicer bi bil ob roko!

(»Sobota«, št. 7., leto II., 12. marca 1938.)

— — —

NA ZADNJI OBČINSKI seji se je poleg drugih važnih zadev razpravljalo in sklepalo tudi o popravi in razširitvi občinskih zaporov. Na seji pa se ni rešilo silno važno vprašanje,

ali naj ostane pri starem konservativnem načinu opravljanja telesnih potreb v zaporih, ali pa naj se ta tudi modernizirajo. — (»Gorenjec«, št. 23, leto 18, 7. julija 1934.)

---

zij« iz 1846, »Poezije« iz 1847, partizansko izdajo »Zdravljice« — itd., itd. Za nezgodno uničenje vsega tega samo 50.000 dinarjev? O, seveda 50.000 za nekaj stare »krame«, kajneda? Kako hladni so možgani uradnih cenilcev! Res je sicer, da s še tako veliko vsoto ne bi bilo mogoče nadoknaditi izgube predvsem tistih predmetov, ki so bili posredno ali neposredno v stiku s pesnikom, toda ta neprijetna resnica še ne opravičuje »površnega sklepa, češ, pa zavarujmo vse skupaj le iz moralnih ozirov. Glasom te vrste je mogoče upravičeno oporekati, saj ni nikjer rečeno, da ne obstojajo še kakšni drugi predmeti iz širše, če že ne ožje poetove bližine, ki bi jih bilo treba poiskati, kupiti in z njimi nadomestiti vse ono, kar bi v primeru nesreče izginilo. S 50.000 dinarij pa to brškone ne bi bilo izvedljivo. Odveč končno ne bo pripomba, da je med ostalimi predmeti, ki niso v dejanski zvezi s Prešernom, precej takih, katerih izgubo bi bilo možno brez večjih težav — toda ne z beraškimi parami — nadomestiti. Če se po vsem tem vprašamo, kaj torej preostane storiti, nas lahko zadovolji samo ta-le odgovor: ponovno cenitev za zavarovanje naj objektivno opravi cenilec — specialist za muzejske predmete!

Tretje vprašanje, najnujnejša popravila stavbe in ureditev njene okolice, bo deloma rešeno, kakor vse kaže, v teku letošnjega in naslednjega leta. Po načrtih Zavoda za spomeniško varstvo LRS bodo gorenjska obrtna in gradbena podjetja napravila poleg Prešernove domačije najprej primerno počivališče za skupinske obiske, predvsem za šole, na rovaš katerih je slišati v Vrbi dan za dnem zvrhano mero upravičenih in neupravičenih pritožb. Del odgovornosti za povzročanje škode na kmečki posesti nosijo prav gotovo vodje ekskurzij, profesorji in učitelji, ki le preveč radi puste mladino brez nadzorstva v vasi, medtem ko se sami odpravijo v nekoliko oddaljeno gostilno..

Na tem mestu nadalje ne smemo prezreti še neko podobno tujsko-prometno hibo Vrbe, namreč, pomanjkanje skupinskega prenočišča, po katerem zastonj izprašujejo številna vodstva mladinskih ekskurzij iz bolj oddaljenih krajev Slovenije in Jugoslavije, a za zgraditev takega prenočišča trenutno žal ni na razpolago denarnih sredstev.

Razen počivališča — vrtička — kličeta neodložljivo na delo tudi stranišče in vodnjak, ki v sedanjem stanju nikakor ne ustrezata higienskim zahtevam.

Vsa ostala popravila, ki jih ne gre odlašati, pa narekuje stavba sama. V njenih zidovih se tu in tam pojavlja vlaga. Nadaljnje zamakanje in širjenje mokrote bodo preprečili, upajmo, naslednji posegi: izpeljava dobre kanalizacije okrog hiše in vzdolž višje ležečega sosednjega dvorišča za hišo, nadziranje nezanesljivega vodnjaka — napajališča, katerega odtok se rad zamaši, doslednja namestitev obstrešnih žlebov, prekritje razkritega slemena strehe, ki so jo prizadeli letošnji pomladni viharji, in končno — zabitje širokih špranj v lesenih pročeljih ostrešja.

Ako izvzamemo malce zanemarjeno zunanjščino, ki jo bo treba na novo »špricati«, ter nekaj občutnejših razpok po zidovju, ki pozivajo k ustreznim ukrepom, so vse druge sestavine in členi poslopja v kar dobrem stanju. Le še okenca »kamre« in »hiše« (izbe), močno pokvarjene posebno znotraj, zahtevajo nekoliko besed. Zaradi občutnih poškodb je njih zapiranje otežkočeno, če ne sploh onemogočeno, a kako se za takimi okni počutijo sredi vremenskih neprilik muzejski predmeti, si lahko predočijo ne samo strokovnjaki, temveč tudi laiki.

Stroški za vsa našteta dela se po približni cenitvi sučejo okrog enega milijona dinarjev. Kril jih bo OLO Radovljica iz proračuna investicij za spomeniško varstvo. Nad navedeno vsoto sicer marsikdo zaskrbljeno zmajuje z glavo, češ, kaj nameravajo Gorenjci obnavljati palačo namesto »koče«, toda mi lahko mirne duše povemo, da nismo prišli do ugotovitev pričujočega članka na osnovi desetminutnega ogleda Ribičevine in takemu ogledu običajno sledečega vzklika: »Saj je vse v najlepšem redu«! Kdor si pred stvarnostjo ne zatiska oči, bo brez godrnjanja priznal, da terja poet, čigar stihi so nam bili vzpodbuda in tolažba v nedavnem narodnoosvobodilnem ter socialnem boju, od nas dokaj majhen dolg.

Poleg tega se v Vrbi ne bo mogoče izogniti izdatkom za popravila na bližnji podružni cerkvici sv. Marka, ki je neločljivo povezana s Prešernovimi »Soneti nesreče« in ki predstavla že sama po sebi pomemben kulturni, oziroma umetnostno zgodovinski spomenik (gotska arhitektura, srednjeveške freske itd.), do neke mere pa celo spomenik NOB, saj je tik zraven nje okupatorjeva krogla uničila v svobodo verujoče življenje (vzidana spominska plošča). Kakšen dinar bo navsezadnje treba odšteti tudi za ohranitev stare vaške lipe, ki je prirodni in etnografski spomenik, saj so se pod njo v preteklosti zbirali naši pradedje in še danes ima v njeni senci vsak vrbenški gospodar svoj kamen. Marsikatera vesela urica Prešernovega detinstva je bila verjetno povezana s tem drevesom, ki so mu morali pred kratkim domačini odžagati del posušenega vrha.

Po vrstnem redu četrto, a po pomembnosti prav gotovo ne eno izmed zadnjih vprašanj, postavljajo pred gorenjske spomeniške varuhe muzealije, ki polnijo vežo, »črno kuhinjo«, »hišo« ter »kamro« v domačiji pesnika Franceta iz Vrbe. Da povzroča čuvanje in vzdrževanje teh muzealij zvrhano mero težav, ve najbolje oskrbnica, tovarišica Vovkova. Za pedagoge, oziroma vodje ekskurzij ne bi bilo brez pomena, če bi slišali njena pripovedovanja o pogosti nedisciplini otrok. Razigrani izletniški mladini je res težko dopovedati, da naj se pri obisku hiše porazdeli na manjše skupine, da naj se nadalje posamezniki ne podkrižajo najmanj petkrat v podpisno knjigo in končno da naj se nihče ne dotika ostarelih predmetov, ki jih je dovoljeno le ogledovati. Toda, kdo bi delil očitke samo na račun mladine, ko pa starina ni dosti boljša. Nekemu imenitnemu gospodu je n. pr. porcelanasti žegnanček tako všeč, da ga sname s stene, dvigne tik do svojega nosu in spusti potem na tla, kjer se posodica seveda razbije. Drugi, vzemimo, se vname za Zajčev doprsni kipec Prešerna v lesu, ga meni nič — tebi nič, stlači v aktovko ter odda pozneje na poziv oskrbnice in na svojo sramoto pri izhodu. Tretji, recimo, želi s sodčkom vsega svojega telesa preizkusiti, če so v kmečke stole dovolj trdno vsajene noge. Četrti zopet bi se rad seznanil s Prešernovim pesništvom šele v Vrbi — brska po knjižnici, slini prste in lista, viha robove. Nešteto je sicer še žalostnih zgodbic, toda tu jih bodi za sedaj dovolj. Ker tudi zob časa in zajedalski mrčes ne mirujeta, dasi se udejstvujeta opazno kot obiskovalci, bo treba natančno pregledati vsak razstavljeni predmed posebej in ugotoviti umestnost takšnih ali drugačnih restavratorskih in kustoških posegov.

Stefan Eržen

(Konec prihodnjič)

ADOLF ČEBULJ

Dva dopoldneva na stanovanjskem uradu

„Dajte mi stanovanje ...“

Kot že tolikokrat doslej, sem tudi zdaj zavil proti stanovanjskemu uradu. Ta pot mi je postala nujno vsakotedensko opravilo. Ne veselje, stiska me je silila v to letanje, ki mi je bilo že kar nekakšna zoprna navada.

Zavil sem torej v tisti nizki, kotasti hodnik in se postavil v vrsto. Čakajoči — bilo jih je kakih 15 — so me malomarno obliznili z dolgočasnimi, trudnimi pogledi. V prostoru je bilo zadušljivo in puščobno, zato me je čakanje še bolj utrujalo. Da bi se znebil nervoznosti in se zamotil, sem prisluhnil jezljivim, hlastavim in surovim pogovorom sočakajočih.

»... partijec je in še kako zavednega se dela, pa je izkoriščal kar dve stanovanji« — je histerično drdrala majhna debelušna ženica. »Zgradil si je novo hišo in jo opremil. Elektrike pa nalašč ni hotel napeljati, ker je hotel čez zimo ostati še v udobnem starem stanovanju. No pa so ga le spravili ... kar s silo ...«

V kotu sta stala dva neobrita moška in po rokah sem spoznal, da sta delavca. Nekako umirjeno in zadržano — vsaj ob primeri z razbesnelim žlobudranjem žensk — je mlajši razlagal starejšemu. »A, preklet, samo zato so na stanovanjskem uradu, da sami sebi preskrbe stanovanje. Vsak mesec se menjajo. Pride, si preskrbi stanovanje — pa gre. Mi pa ostanemo v svojih luknjah. Že lansko leto so mi obljubili, da bom šel v bloke ... No, bloki so že davno zgrajeni, tudi vselili so se že, a ne jaz, ampak drugi.«

Neka rdeče zaripla ženska je čebljala: »Stanovanje moram dobiti pa če poginem! Zdaj grem notri in ne pridem prej ven, dokler mi ne nakažejo stanovanja. Če me pa s silo vržejo iz urada, grem k županu. In če še tam ne bo nič, pa magari do samega Marinka ali pa Tita.« Za trenutek se je prekinila in globoko segla po sapo. — »Hudič, v tem stanovanju pa ne bom več!«

V kotu je stala drobna ženica, po izžetem obrazu sodeč bi ji prisodil 30 let — a vedel sem, da je mlajša. Na pol objokana je tožila svoji sosedi: »Ah, hudo je, hudo. Mož me vedno nerja, da nisem zanič, ker ne preskrbim stanovanja, čeprav vsak teden letam na stanovanjski urad. Sleherni večer se privleče pijan domov in kriči, da v tistem brlogu ne bo ostal niti dneva več. Saj je pa res hudo — povem vam, da se še meni gnusi ta ostudna drvarnica, vlaga, smrad, pajki, zunaj podgane in miši ...

Ah, ko bi dobili že enkrat suho sončno stanovanje! Morda bi potem tudi mož ne pil več in otroka bi ne bila tako zelena in živčna.«

Ljudje so brbljali, se potili, preklinjali in vzdihovali. Vsem pa se je na obrazu poznala nervoznost in razdraženost. Počasi, počasi sem se pomikal proti vratom, iz katerih so poredkoma kopale stranke, ki so že opravile.

K

Končno sem le prišel na vrsto. Po dobro pripravljenem načrtu — čimvečkrat uporabljati besedo »tovariš šef« — sem pričel s trepetajočim, prosečim glasom:

»Prosim, oprostite, dovolite tovariš šef, ali ste mi že preskrbeli stanovanje.«

»Ja, ne. Kako naj vam ga preskrbim, če ga pa nimam«, je bil nekoliko hladen odgovor.

»Dovolite, oprostite tovariš šef, jaz sem v kleti — en prostor — otrok je bolehen, rahitičen, — vlaga neznosna ...

»Vem, vem«, mi je vpadel v besedo uradnik. Toda jaz se nisem pustil prekinjati, čeprav sem svojo zgodbo že petdesetkrat povedal in so povrhu tega že poznali mojo klet, saj so si jo ogledali.

»... slab zrak, majhen prostor, nikoli sonca, ... Jaz sem novinar in rabil bi prostor za delo. V tej kleti pa še spati ne morem.«

»Zaenkrat vam ne moremo pomagati. Poglejte! V našem mestu je okoli 50 takšnih primerov kot je vaš. 50 takšnih družin, ki stanujejo v nemogočih prostorih: bivših shrambah, drvarnicah, lokalih, kleteh ipd. — Nadaljnjih 150 družin pa je, ki imajo eno samo sobo — brez kuhinje, brez pritiklin — in morali bodo še potrpeti.«

»Vraga, če pa je tako, zakaj nič odločnega ne ukrenemo? Zakaj ne gradimo več? Zakaj ne dajemo večje možnosti posameznikom, da bi zidali?

Podjetja mečejo milijone in milijone za čisto kapitalistično reklamo in propagando, za stanovanjska vprašanja pa se figo brigajo.

Ljudje zapravljajo zdravje, veselje do dela in preklinjajo oblast ...« sem jezno pribil.

»Težko je, res, a tako preprosto vendar ni, kot mislite«, je odgovoril šef stanovanj. urada. »Poglejte! Po vojni so v Kranju zgradila podjetja in LOMO okoli 500 družinskih stanovanj in 120 samskih sob. To ni malo!

Res pa je, da se letos dograjujejo le bloki, ki so bili predvideni že za lansko leto. Tistih 150 stanovanj, ki so jih podjetja obljubila zgraditi letos, pa ni nikjer. Izgovarjajo se, da je sedaj drug način odvajanja dobička in da nimajo denarja.

Ker pa ste že novinar, vam povem še tole: stanovanjsko vprašanje je od vseh, ki se pojavljajo v naši stvarnosti, najtežje. Tukaj imamo približno 1200 prošenj. Vse sicer niso upravičene, vendar pa je naša statistika pokazala, da pride v Kranju povprečno na eno stanovanje 2,5 gospodinjstev ali drugače: v mestu je okoli 9000 družin, družinskih stanovanj pa le 3.800!

Da je stanje tako, ni kriva oblast, saj gradimo toliko, kot še nikoli, vzrok temu so pač razmere. Dotok prebivalstva iz podeželja in drugih republik ter naravni prirastek je tako silen, da nikakor ne moremo priti na čisto. Če bi vsako leto zgradili 150 do 200 stanovanj, bi šele nekako v desetih letih rešili v Kranju stanovanjsko stisko in nudili vsakemu prebivalcu res udobno stanovanje.

Ker vidim, da vas zanima, sedite malo, prosim, in poslušajte še stranke. Videli boste, da tu na stanovanjskem uradu ni lahek posel. Ljudje kriče, zmerjajo, groze, izsiljujejo in lažejo. Ogromno pa je tudi neopravičenih nergačev, ki nam delo le otežkočajo.«

Z veseljem sem sprejel ponudbo. Namestil sem se k mizi in pripravil beležko. V bežnih zapiskih sem ujel nekaj primerov.

Vstopil je prvi primer. »Tovariš, ali ste že kaj preskrbeli?«

»Oprostite, saj sem vam že povedal, da vam ni treba hoditi vsak teden. Zapisano vas imam in kadar bo kaj praznega, vam bomo že dodelili. V bloke pa ne pridete!« je flegmatično odgovoril šef.

»Zakaj ne?«

»Tja pridejo najnujnejši.«

»O vem, vem, kdo so nujnejši. Oni kurbi zunaj boste dali —.«

»Kakšni kurbi?«

»I, moji sestri. Z belimi se je vlačila, zdaj ima pa sekretarja, ki je povsod znan in že 14 dni vpije, da bo prišla ona v bloke, jaz pa naj se kar pod nosom obrišem ...«

In tako tudi bo. Na borce se danes nič več ne gleda, samo na funkcije in položaj.

Ali mislite, da sem zastonj pustila zdravje v gmajni, da smo se zato borili, da bomo crkavali po luknjah.«

Drugi primer. Bil je lepo oblečeni moški — po kretnjah in načinu govora sem spoznal, da mora biti nekaj »boljšega«. Malomarno je povedal. »Tukaj vam vračam ključe. Stanovanje mi ne odgovarja. Nesončno je, malce vlažno in kopalnica je v pritličju. Počakal bom raje na bloke.«

Ko je odšel, se je referent obrnil k meni. »Vidite, so ljudje, ki jim še vse všeč ni. To so nekateri prosvetni delavci in funkcionarji. Zahtevajo vse udobje, češ, mi smo vzgojitelji, mi vodimo ljudstvo, upravljamo mesto itd. Rabijo delovne sobe, sprejemnice ...

Pravi egoisti so in gledajo le nase, delavca, ki dela v tovarni, pa ne vidijo. Ne vidijo, da ta ravnotako rabi za počitek in razvedrilo udobno stanovanje. In večina teh zahtevajo stanovanja v blokih.

To je kar nekakšna bolezen. Bloki, bloki ...«

»Blokomanija« sem pristavil.

K

Zaprl sem beležnico, kajti dovolj sem imel vsega. Niti poslušal nisem več, le razmišljal sem, da res ni čudno, če se šefi stanovanjskega urada vsak mesec menjajo. Jaz bi na tem položaju niti teden ne zdržal. Človek mora biti do skrajnosti potrpežljiv, požrtvovalen, pravičen, živce pa mora imeti iz strelovodne žice.

Počakal sem še oglednika stanovanjskega urada, s katerim sva odšla na teren. Ko sem prišel iz zatohlih uradov, sem sproščeno zadihal. Sonce je krmežljavo mežikalo skozi trgajočo se meglo. Bil je lep jesenski dan.

Šla sva v vzhodni del mesta. Najprej sva vstopila v starinsko hišo in potrkala sva pri ... Odprla so se vrata in v naju je buhnila zatohlost in oster vonj po otrocih. V majhni kuhinji sta se okoli štedilnika sukali dve utrujeni ženski, na tleh pa se je valjalo troje malčkov. Prestopila sva v drug prostor. Na eni izmed štirih postelj je sedel starček in nadušljivo pokašljeval. Naokoli so ležale obleke, čevlji in perilo.

»V tem prostoru, v tej »spalnici« živi 10 ljudi«, je dejal oglednik.

Vtis neskončne bede in zapuščenosti se me je držal še dolgo po tem, ko sva zapustila to stanovanje. Odšla sva v drugi del mesta, kjer sva si ogledala, kako v eni sobi in predsobi živi in spi 14 ljudi. Isto moreče vzdušje pomanjkanja in stiske.

Na povratku sva šla skozi Rupo.

»Vidite, tu stanuje kmetica«, mi je dejal spremljevalec in pokazal na lepo stanovanjsko hišo, poleg katere je stalo manjše gospodarsko poslopje. »Sama je in spodaj ima dve lepi sobi in kuhinjo. Do nedavnega je zgoraj stanovala v dveh sobah in kuhinji tudi 5 članska družina.

Kljub temu, da je popolnoma sama, da je hiša grajena za stranke in da ima na podstrešju krasne shrambe (sam sem si jih ogledal) je ta vražja ženska odpovedala družini stanovanje, češ da rabi prostore za shrambo. Seveda se družina ni izselila, saj se ni imela kam. Toda ženska ni odnehala in je zahtevala sodnijsko odpoved. Vmešali smo se tudi mi in posredovali na sodišču, bilo pa je zaman. Sodišče izhaja iz stališča zakonov in zakonskih predpisov in je razsodilo: ker je to kmetijsko gospodinjstvo, lahko ženska proglasi stanovanjske prostore za shrambe (čeprav neupravičeno) in stranka se mora izseliti.

Zanimivo pa je to, da verjetno to stanovanje ne bo shramba, ampak ga bo ženska oddala svojim sorodnikom ali pa za nagrado komu drugemu.

Sodišče pač gleda vso stvar pravno — ne iz socialnih vidikov. Vseeno mu je, kje in kako kdo stanuje. Ščiti pač »lastninske pravice posameznikov«, je ironično pripomnil oglednik.

K

Domov sem prišel utrujen in poln neprijetnih vtisov. V kleti se mi je naenkrat zazdelo prav prijetno. Imel sem vsaj mir in svobodo.

Vlegel sem se na posteljo in presodil: v naši bodoči komunalni skupnosti bomo morali posvetiti stanovanjskemu vprašanju vso pozornost. Ogromno bomo morali še graditi. Sama prostorna, sončna in udobna stanovanja, saj od tega zavisi toliko potreben počitek delavca, sreča v družini, vzgoja otrok, možnost kulturnega izživljanja in kar je najvažnejše: zdravje!

KOT DA BI ogromen krt razril zemljo — tako je na Gorjušah. Zemlja valovi kot naše morje ko piha široko, iz plitve zemlje pa štrle na vsakih nekaj metrov skale, ki se kot morske pene belijo na jesenskem soncu.

Koscu, ki kosi travo v Robeh, je dvakrat težko. Stoji v tako strmem bregu, da ima, ko zamahne s koso, glavo med koleni, razen tega pa mora še paziti, da ne skrha jekla na trdi skali. Vendar je najteže šele takrat, ko na smrekovih vejah, ali pa v velikih rjuhah, vlačijo travo v dolino, kjer jo posuše in zdevajo v senike.

◎

TEŽKO JE DELO v teh hribih. Težko kot pot, ki se strmo dviga z Nomenja čez Bezdeno in po Robeh na Gorjuše.

Če jo ubiraš po tej poti, se pošteno prepotiš preden prideš do vasi.

Do vasi? Ne, do prve hiše, pa potem streljaj od tod do druge in tako naprej. Tu mora sosed na soseda vpiti, četudi nista sprta. Hiše so raztresene, kot da bi jih razmetal vihar. Le Zgornje Gorjuše se nekoliko bolj »skup drže«. Tu je tudi šola. Šola je lepa in prostorna. prostora je v njej celo preveč, saj je vsako leto manj otrok vpisanih vanjo. Pozna se, da je mnogo mladih ljudi odšlo v dolino za kruhom. Plitva gorjuška zemlja ga vsem ni mogla dati.

Vsako leto odhajajo novi ljudje v dolino za zaslužkom. Mnogi dobe zaslužek danes tudi doma. Najprej so napeljali elektriko v Zgornje Gorjuše, kmalu pa bo minilo leto dni, kar je zasvetila tudi v Spodnjih Gorjušah. Pri postavljanju drogov, gradnji transformatorjev in napeljavi žice so delali domačini. Mnogo jih je našlo svoj kruh v gozdu, kjer drvarijo, še več pa jih dela na cesti, ki jo pravkar vlečejo skozi vas.

»Da, danes že gre, danes«, mi je pripovedoval postaran možak. »Vsaj delo lahko dobiš. A včasih? Včasih je bilo za delo težko. Ne tu in ne v dolini ga ni bilo dobiti.«

Dela ni bilo in zato ni čudno, da so Gorjušci poskušali dobiti vsaj boren zaslužek z domačim delom. Žene in dekleta so nabirale poleti jagode, jeseni pa brusnice in lešnike in jih prodajale, spet drugi so delali posebne klešče za trenje lešnikov itd. Mnogi so začeli izdelovati tudi pipe.

Kdo ve, kako dolgo je že tega, ko je človek v dolgih pustih zimskih večerih ob leščerbi prvič oblikoval kos pušpanovega lesa in izoblikoval iz njega prvo čedro? Vemo le, da so danes gorjuške čedre, fajfarji in vivčki in vseh 32 vrst pip, kolikor jih izdelujejo, poznani tudi izven meja naše domovine, v Angliji in v Ameriki. Vemo tudi, da je bilo včasih fajfarjev na Gorjušah precej, da pa sta danes le še dva: Koritarjev in Švabov ata.

Škoda bi bilo, da bi čez čas morali ugotoviti, da fajfarjev ni več, da ni več tistih, na katere najprej pomislimo, če se spomnimo Gorjuš. To ne bi bila škoda le zato, ker bi bili ob toliko in toliko deviz, marveč predvsem zato, ker bi propadla pristna, samonikla ljudska umetnost.

◎

VEČKRAT SEM posedal pri Koritarjevih. Medtem ko je Koritarjev oče z veščo roko rezal košček lesa in oblikoval iz njega čedro, sva se pogovarjala o marsičem. Pripovedoval mi je, kako se je učil te svojevrstne obrti.

»Namesto v šolo, sem jo mahnil k fajfarjem na oglede«, je pripovedoval. »Opazoval sem jih, kako delajo in si skušal čimveč zapomniti. Tako sem se učil vse dotlej, dokler niso spoznali, zakaj tako vztrajno posedam pri njih. Potem pa je bilo mojega učenja konec. Brž ko sem se spet pojavil, so prenehali z delom. Ni mi kazalo drugega, kot da začnem po svoje.

V začetku ni bilo lahko. Roke še niso bile vajene tega drobnega dela, pa tudi časi so bili takrat za piparje slabi. Čez Karavanke so potegnili mejo in ta je odrezala Koroško, ki je bila prej največji kupec naših izdelkov. Razen tega pa je vse več ljudi začelo kaditi cigarete.

Pomagal sem si tako, da sem začel izdelovati tobačnice, ustnike in vžigalnike, popravljati dežnike, ure ipd.

Danes pa je dela čez glavo«, je nadaljeval. »Sproti ne morem niti vse izdelati. Največ izdelkov posreduje ljubljanski »Dom« na inozemska tržišča.«

Že dobrih 40 let dela Koritarjev oče pipe. Vse, od rezanja lesa pa do brušenja biserov in »kovanja« pipe, pa še vedno opravlja brez očal. »Sedaj že gre — mi je odvrnil na vprašanje, če še dobro vidi — ko imamo elektriko. Prej, pri leščerbi, sem pa že res bolj slabo videl.«

Izdeluje 32 različnih vrst pip, razen tega pa še tobačnice in različne ustnike. Za svoje izdelke uporablja predvsem hrušev in pušpanov les.

Pri Koritarju se učita dva mlada fajfarja. Če se bosta naučila izdelovati pipe tako, kot jih dela njun mojster, potem se še ni treba bati, da bi piparstvo izumrlo.

NA GORJUŠAH pa imajo še eno neizkoriščeno zlato jamo. To je turizem. Pozimi obiskuje te kraje iz leta v leto več smučarjev, saj so smučarski tereni tod res idealni. Poleti pa zaide zaenkrat še zelo poredkoma kak turist v te kraje. Letos je bil dom na Gorjušah po večini kar prazen.

Vendar je tudi poleti na Gorjušah lepo. Do njih pa je bilo letos res še težko priti. Saj ti skoraj ni kazalo drugega, kot z vso prtljago debelo uro pešačiti v strm breg.

Drugo leto bo boljše. Tudi skozi Gorjuše bo tekla lepa avtomobilska cesta, ki jo ravnokar delajo. Ta cesta bo povezazala na eni strani Gorjuše mimo Koprivnika in Jereke z Bohinjem, na drugi strani pa mimo Obrance in Črnega potoka ter Mrzlega studenca z Gorjami in Bledom.

Na cesti je našlo zaslužek precej gorjuških fantov in mož. Še večje koristi pa bodo imeli Gorjušci od ceste, ko bo enkrat zgrajena. Koliko več ljudi bo lahko obiskalo te lepe gorske kraje. Razen tega bo cesta seveda vplivala tudi na izboljšanje živinoreje in gozdarstva. Nič več ne bo potrebno obratovanje majhne sirarne na Koprivniku. Raztreseni obrati se bodo lahko združili v dolini. Tako združeni bodo lahko povečali svojo storilnost, izboljšali kvaliteto blaga in pocenili izdelke.

NOVA CESTA bo prinesla novo življenje. Bo sicer morda res manj romantično, a bo vendar lažje.

Premiera jugoslovanskega filma

„ANIKINI ČASI“

V filmu »Anikini časi«, katerega premiera bo v nedeljo, 28. novembra, nastopa vrsta znanih beograjskih igralcev. Videli bomo Mileno Dapčevičevo, mladega Bato Grbiča, enega izmed najbolj nadarjenih članov ansambla narodnih plesov »Kolo«, o katerem se je razpisal pred časom celo ugledni francoski »Cinémonde« in ga primerjal z Gennejem Kallyjem. V filmu nastopa tudi režiser jugoslovanskega dramskega gledališča Mata Miloševič, zraven njega pa Milan Ajvaz, Severin Bjelič in drugi.

Na vprašanje, če je zadovoljen s svojim filmom, je režiser Pogačič povedal samo to, da je bil velik napor narediti iz nefilmskega materiala — film. Njegovim besedam lahko verjamemo, vendar bo film, ki ga bomo gledali, pokazal, ali je ta napor prinesel rezultate. Vsi, ki poznajo Pogačiča, verjamejo, da tudi tokrat ne bo razočaral, kajti pozabiti ne smemo, da je Pogačič naš filmski režiser, katerega razvojna pot gre vedno navzgor.

Svetohlinski goljuf na deskah loškega gledališča

(Molière: Tartuffe)

Kot prvo premiero letošnje gledališke sezone smo v Loki videli 21. novembra Molierovo komedijo »Tartuffe«, kar je treba pozdraviti zlasti z dveh strani. Prvič je to nadvse pogumna, sicer malce tvegana gesta »zaorati v ledino uprizarjanja klasičnih del svetovne dramske literature«, kakor pravi režiser Janko Krek v Škofjeloškem Prosvetnem listu (leto III. št. 1). Z izjemo gimnazijske igralske družine se namreč doslej loški povojni oder ni mogel pohvaliti s klasičnim programom. V vsaki sezoni po eno klasično delo — lepa, prijetna in hvaležna zamisel! — Upoštevajoč dejstvo, da zahteva vsako klasično delo precejšnjo mero jezikovne kulture, pa bo istočasno vsaka taka uprizoritev predragocena šola igralskega kadra. V tem je pa druga pomembnost uprizoritve, saj v komediji nastopajo kar 4 »novopečeni« igralci, mladi ljudje z režiserjem — študentom slavistike vred, ki jih je že zajel čar boginje Talije, da jih potem nikdar več ne izpusti. Dobro znamenje, ki mnogo obeta!

Moliere (1622—1673), s pravim imenom Jean Baptiste Poquelin, je v Tartuffu ustvaril vrsto ostro karikiranih likov moralno propalih pripadnikov plemstva, pa tudi lastnega stanu in si s tem nakopal vrsto sovražnikov. Duhovito in brez strahu se je ponorčeval iz človeških slabosti, tudi samemu sebi ni ostal dolžan (Namišljeni bolnik, Učene ženske, Don Juan), ali istočasno že 100 let pred Beaumarchaisom nastopa in izstopa iz njegovega okvira življenjsko zdravi preprosti človek iz ljudstva, predhodnik Figaroja in Linhartovega Matička. V naši komediji, ki je oster in duhovit obračun z vso licemersko zlaganostjo, potuhnjenostjo — nepristnostjo, ki pod nedolžno svetohlinsko krinko zunanje pobožnosti in skrbi za dušo skriva tako zahrbtnost in podlost, ki je sposobna najbolj nemoralnih dejanj in se poštenemu človeku gabi — je strežnica Dosina tisti navihani, a zdravi in življenjsko čvrsti tip iz ljudstva, sorodnik duhovitega Scapina (Moliere: Scapinove zvijače). Če so ostale osebe iz komedije realni ljudje, ki so z Dosino vred takoj spregledali nakane svetohlinca, pa je oče Orgon prava, globoko tragična figura, ki v svoji preprostosti in naivni zaupljivosti nasede zlagani, farizejski krinki goljufa Tartuffa, da mu prepusti premoženje, svojo hčer in celo svojo ženo.

Pomlajena garnitura loških gledališčnikov nas je ob prvi izvedbi tako zahtevnega dela prijetno presenetila in zadovoljila. Vsak obiskovalec bo priznal, da je vstopil v dvorano s precejšnjo mero skepse. Tako v sceni kakor tudi v igri in jezikovni kulturi so mladi režiser in igralci pokazali precejšnjo mero znanja in prizadevnosti, tako da je predstava prav gotovo med boljšimi, če že ne med najboljšimi, kar jih je šlo preko loškega odra. V ansamblu je izstopala posebno Dosina Andreje Černaljeve, ki ji moramo priznati precejšnjo mero igralskega talenta: z duhovitimi domislicami, sproščeno igro, perfektnim obvladanjem sicer za mlado igralko zelo zahtevnega teksta, je z vsakim nastopom osvojila publiko. Posebno dobri so bili prizori z očetom Orgonom.

šport ★ šport ★ šport

Kljub šestim golom samo remi v Kopru

Dasiravno je bil v tem srečanju Korotan skoro za razred boljši nasprotnik, je po krivdi ljubljanskega sodnika dosegel samo neodločen rezultat. Sodnik ni priznal v celem 4 popolnoma regularne gole. Korotan je v igri zabil šest golov, od katerih je bil samo eden dosežen iz nedovoljenega položaja, vsi drugi pa so bili pravilni, tako da bi se končni rezultat moral glasiti 5:1 za Korotan. Korotanci so ves čas tekme občutno prevladovali na terenu, posebno je bila ta premoč vidna v drugem polčasu, ko so domačini prišli pred Korotanov gol le nekajkrat, pa še takrat je obramba lepo odpravila nevarnosti. Prvi gol za Korotan je padel že v tretji minuti iz gneče po Štularju, ki je ostro streljal tik ob statvi. Šest minut nato je Kraševec lepo predložil Miheliču, ta je v ostrem startu prehitel branilca in neubranljivo streljal. Sodnik gola ni priznal. V dvajseti minuti je bil strelec spet Mihelčič. Kmalu nato je padel tretji gol, ki ga sodnik spet ni priznal. V tem je desna zveza zaradi nesporazuma obrambe nenadoma dosegla gol in izenačila. Še enkrat se je pred odmorom potresla mreža Aurore, to pot spet popolnoma regularno, toda sodnik je spet videl off side.

V drugem polčasu so se napadalci in halfi Korotana poigravali z nasprotnikom, pri tem pa nikakor niso pozabili na streljanje. Lep Campov woley je šel za las mimo, streljali so še Kraševec, Mihelčič, Arežina, Srakar, zdaj mimo, zdaj vratarju v roke, nekaj ostrih strelov je vratar v lepem stilu držal, nekajkrat pa se mu je sreča nasmejala prav na vsa usta. Dvakrat pa je le moral kapitulirati, toda spet ga je rešil sodnik z — off sidom, dasiravno sta bila oba gola nesporna, zlasti pa zadnji, Mihelčičev, ki ga je celo sodnik priznal, nazadnje pa proti svojemu prepričanju klonil pred Aurorinimi igralci in stranskim sodnikom ter že priznani gol — preklical. Korotan se je proti sojenju sodnika pritožil.

K.

*

KOROTAN : BRANIK (Solkan) 1 : 2.

Kamniški planinci so marljivi

Priljubljena izletniška točka Stari grad nad Kamnikom je zdaj lahko dostopna ob vsakem vremenu. Iz Novega trga je preurejena pot do razvalin in razširjena za poldrug meter. Na strmih mestih je nameščena ograja, tako da tudi ob poledici ne bo nevarno hoditi tod. Strmina je ublažena z 230 stopnicami, ponoči pa je steza osvetljena. Kočo na Starem gradu zdaj povečujejo z dozidavo nove kuhinje, shrambe in družabne sobe. Prizidek je že pod streho in bi bila dela že pred zimo končana, če bi bil dovoz gradbenega materiala lažji (sedaj ga morajo voziti po dolgi poti čez Kratno). Planin. društvo Kamnik se res trudi, da bi izletniki imeli na Starem gradu čim večjo udobnost.

Z.

Šah

VELEMOJSTER PILNIK V KAMNIKU

Pred nekaj dnevi je v Kamniku odigral velemojster Pilnik simultanko z 41 nasprotniki. Dobil je 24 partij, izgubil 4, 13 pa jih je igral neodločeno. Zmago nad velemojstrom so slavili Borut Ocepek iz Kamnika, Zupančič ml. in Laznik iz Domžal ter Palatinus iz Duplice. Neodločeno so med drugimi igrali tudi mladinca Ponikvar in Jezeršek ter 12-letni pionir Strajhar.

Kino

Kino »Storžič«, Kranj: 26. do 27. novembra angl. barvni film »Henrik V«. Predstave 26. 11. ob 17. in 20. uri, 27. nov. ob 15., 18. in 21. uri. 28. nov. italijanski film »Volk z gore Sila« (predfilm »Avstralija«), ob 15. in 17. uri. 28. nov. ob 21. uri premiera jug. filma »Anikini časi«. Matineja 28. nov. ob 10. uri »Volk z gore Sila« (predfilm »Avstralija«). 29. do 1. decembra jugoslovanski film »Anikini časi«, tednik. Predstave 29. in 30. nov. ob 15., 17., 19. in 21. uri. 1. decembra ob 16., 18. in 20. uri. Matineja 29. nov. ob 10. uri »Henrik V«. Matineja 30. novembra ob 10. uri »Volk z gore Sila«. 1. decembra ob 9. in 14. uri angleški barvni film »Bagdadski tatič«; vstopnina 10 din.

Kino »Svoboda«, Stražišče: 27. do 29. novembra angleški barvni film »Henrik V«. Predstave 27. nov. ob 17. uri, 28. in 29. nov. ob 14., 17. in 20. uri. Matineja 28. nov. ob 10. uri »Henrik V«. 30. nov. jug. film »Anikini časi«. Predstave ob 16., 18. in 20. uri. Matineja 29. nov. ob 10. uri »Volk z gore Sila«. Matineja 30. nov. ob 10 .uri »Anikini časi«, 1. decembra ob 10. in 16. uri angleški barvni film »Bagdadski tatič«; vstopnina 10 din.

Kino »Krvavec«, Cerklje: 27. in 28. nov. jug. film »Slavica«. 1. in 2. dec. franc. film »Prepovedane igre« (mladini prepovedan). Predstave v soboto ob 19. uri, v nedeljo pa ob 16. in 19. uri. V sredo in četrtek ob 19 uri.

Kino »Radio«, Jesenice: 28. do 30. ameriški film »Skaramuš«. Predstave vsak dan ob 18. in 20. uri, ob nedeljah ob 16., 18. in 20. uri. Vsako nedeljo dop. ob 10. uri matineja. Cena za odrasle 20 din, za otroke 10 din.

Kino »Plavž«, Jesenice: 28. do 30. nov. švedski film »Zaradi moje ljubezni«. V četrtek zaprto. Torek, sreda in petek ob 20. uri, sobota ob 18. in 20. uri, nedelja ob 16., 18. in 20. uri. Vsako nedeljo ob 10. uri matineja, cena za odrasle 20 din, za mladino 10 din.

100 uspehov na 1 oglas v našem tedniku

Novi tečaj Politične šole CK ZKS

Novi petmesečni tečaj Politične šole pri CK ZKS se bo ponovno pričel 1. februarja 1955. Šola je namenjena predvsem delavcem in delavkam v industriji in kmetijstvu.

Interesenti naj osebno napišejo prijave z vsemi osebnimi podatki, s podatki o dokončanih šolah in tečajih, o stažu in funkcijah v političnih organizacijah, o osnovnem poklicu in zaposlitvi ter o višini mesečnih prejemkov.

Prijave bomo prejemali do 31. decembra 1954. Interesenti naj jih pošljejo na naslov: Politična šola pri CK ZKS, Parmova 37/II trakt, telefon 23-981 int. 206.

Slušateljem bo za čas študija zagotovljena štipendija, gojencem izven Ljubljane pa tudi bivanje v internatu Politične šole. Podrobnejše informacije se dobijo pri upravi Politične šole in na Okrajnih komitejih ZKS svojega okraja.

Šola nudi temeljno znanje iz osnov znanstvenega socializma in politične ekonomije, ki omogoča absolventom nadaljnji samostojni študij naših političnih in gospodarskih vprašanj, zlasti pa jih usposablja za globlje razumevanje aktualnih družbeno političnih problemov v zvezi z nastajanjem komun.

PRAVNI NASVETI

I. C. Selška dolina.

Vprašanje: Kako je s škodo, ki jo napravijo na odprtih zemljiščih zaščitena divjad in divji prašiči?

Odgovor: Za škodo, ki jo napravijo na odprtih zemljiščih zaščitena divjad in divji prašiči, je odgovorna lovska družina. Za tako škodo pa je lovska družina odgovorna le tedaj, če je lastnik ali posestnik zemljišča poskrbel za zavarovanje pred škodo na način, ki je splošno vpeljan oziroma krajevnim razmeram primeren.

Kdor je pretrpel škodo, jo mora naznaniti občinskemu ljudskemu odboru, na katerega območju je škoda nastala in to v 8 dneh, najkasneje pa v enem mesecu ko jo je ugotovil. Občinski ljudski odbor s posebno komisijo na samem kraju ugotovi in oceni škodo. Čas in kraj ogleda komisije sporoči oškodovancu in lovski družini.

V kolikor ne pride do soglasja med oškodovancem in lovsko družino glede škode, pa o sporu odloča pristojno sodišče. Tožba mora biti vložena najpozneje v šestih mesecih, ko je škoda nastala. Pri upoštevanju škode na polju se mora upoštevati letina v tistem letu.

gorenjski PIONIR

DRAGE PIONIRKE IN PIONIRJI!

Po dolgem času se zopet oglašam in vam prinašam dve zgodbici, ki vas bosta gotovo razveselili. Našega podlistka »Šepavca«, ki vas je verjetno zelo navdušil, je na žalost konec. Zato bomo poslej v našem listu — kot smo delali to že prejšnja leta — posvetili majhen kotiček tudi vam, dragi prijatelji. V njem bomo priobčali kratke zgodbice, pravljice in povestice, objavljali pa bomo seveda tudi vaše prispevke. Zato vas prosimo, da nam pošiljate kratko napisane sestavke iz vašega življenja in dela, pesmice, križanke, uganke, skrivalnice itd.

Seveda pa morate prispevke pisati vi sami!

Vaš Kosobrin

Žaba in miš

Miška si je močno želela priti čez reko, pa ni znala plavati. Zato je prosila žabo, naj

jo ponese na drugi breg. Toda žaba ni hotela niti slišati. Miška je prosila in prosila, da se je žaba naveličala in dejala:

»Prav, samo mir mi daj. Poišči nekje močno vrv in se mi priveži okoli vratu.«

Tako je miška tudi storila. Našla je vrv in se privezala žabi okoli vratu. Žaba je zaplavala in ko sta bili sredi reke, je žaba dejala:

»No, sedaj te bom nesla, ampak ne na drugi breg, temveč na dno,« in se je potopila. Za seboj je povlekla tudi miško. Le-ta se je krčevito upirala in otepala. Mahala je in brizgala, samo da bi se obdržala na površju.

V tem odnekod prileti štorklja in zagleda miško, kako se bori z žabo. Hitro se je spustila in prijela miško. Skupaj z miško je potegnila iz vode tudi žabo. Obe je odnesla v svoje gnezdo in pojedla, najprej žabo, nato še miško.

Zato: kdor drugim jamo koplje sam vanjo pade.

(makedonska)

Siromakovo delo

Po poti gre starček. Zagleda kmeta, ki orje.

»Dober dan!« ga pozdravi.

»Počivaj malo, se kaj pomeniva. Preveč se ženeš.«

»O, jaz bi že počival,« je dejal kmet, »a tisti, čigar je zemlja, ne pusti.«

»Kaj ta zemlja ni tvoja?«

»Ne, gosposka je,« je odgovoril kmet.

»Pa te vsaj dobro plača, ko si tako priden?«

»Ne preveč. En novec na dan,« je dejal kmet.

»In s tem shajaš?«

»Če nočem, moram! Se več, od tega denarja dolgove vračam, na posodo dajem, sebe in ženo preživljam in še čez streho mečem,« je začel kmet.

»Kako to delaš?« se je čudil starček.

»Takole: Dolgove vračam, to očeta in mater živim, na posodo dajem, sina redim, da me bo v starosti podpiral, čez streho mečem, se pravi hčer redim. Poročila se bo, odšla in nobene koristi ne bom imel od nje.«

objave · oglasi

GLEDALIŠČE

Mestno gledališče Jesenice

Nedelja, 28. nov. ob 19.30 uri: Tone Čufar — »Polom«. Slavnostna predstava v počastitev Dneva republike.

Ponedeljek, 29. nov. ob 19.30 uri: Tone Čufar — »Polom«. — Režija in scena Bojan Čebulj.

— — —

Prešernovo gledališče v Kranju

Petek, 26. nov. ob 20. uri: Red B in izven — Albert Husson: Srečna črta.

Sobota, 27. nov. ob 20. uri: Izven — Akademija TVD »Partizan« - Kranj v počastitev proslave Dneva republike.

Nedelja, 28. nov. ob 16. uri: Izven in za podeželje — Albert Husson: Srečna črta.

Petek, 3. dec. ob 20. uri: Izven (zadnja predstava) — Hans Tiemeyer: Mladost pred sodiščem.

Sobota, 4. dec. ob 20. uri: Gostovanje v Cerkljah — Hans Tiemeyer: Mladost pred sodiščem.

Nedelja, 5. dec. ob 16. uri: Izven in za podeželje — Howard Sidney: Pokojni Christopher Bean.

Ponedeljek, 6. dec. ob 20. uri: Koncert doma slepih iz Škofje Loke.

MALI OGLASI

Prodam zobato kolo premera 1.20 m (za vodni pogon). Brešar Franc, Srednja Bela 16, pošta Preddvor.

Preklicujem komisijski list št. 23.992 z dne 16. 10. 54. izdan v Komisijski trgovini Kranj. Marija Šenk.

Iščem stanovanje — za protiuslugo pomagam v gospodinjstvu. Ponudbe poslati pod »Zaposlena«.

Lesno industrijsko podjetje Tržič išče samostojno knjigovodsko moč. Služba nastopa takoj. Plača po tarifnem pravilniku.

Iščem stanovanje, hrano plačam, po delu pomagam v gospodinjstvu. Ostalo po dogovoru. Ponudbe poslati na upravo lista.

Podružnica »Ljudske pravice« v Kranju nujno išče dva kolporterja ali kolporterki. Zglasite se v podružnici »Ljudske pravice« Kranj, Titov trg 22.

Prodam eno leto staro, lepo nemško ovčarko, dobro čuvajko. Jesenice, Gosposvetska cesta 83, Gorenjsko.

Prodam skoraj nov gumi zapravljivček. Zg. Brnik 46.

Podpisani Jože Šunkar iz Olševka **obžalujem** vse, kar sem žaljivega rekel Ljudmili Žumer iz Olševka.

Prodam nov kavč. Stražišče št. 24.

Izgubljeno gumirano pelerino brez okvar dne 19. novembra od Britofa do Visokega — vrniti proti nagradi Anton San, Preddvor 14.

Kupim drobni krompir. Suhadolnik Ivan, Čirče 75, Kranj.

Pozor! Prodajamo prvovrstno (kabernet) negotinsko črno vino čez ulico po din 120.— liter v bivši gostilni Kumer (pri Zorcu), Savski breg 19, Kranj. V količini od 5 litrov dalje po znižani ceni.

OBJAVE

Dr. Premrou Vladimir, zdravnik, se je preselil v Kranj, Prešernova 17 (prejšnje stanovanje dr. Panceta). — Ordinira vsak dan od 2. do 3. ure, torek in petek pa od 6. ure naprej.

*

Obveščamo prebivalstvo Kranja in Tržiča, da bomo delili mleko v soboto za nedeljo ter v ponedeljek 29. novembra za torek. V nedeljo in torek se naše poslovalnice zaprte.

*

Obveščamo vse kmetijske zadruge oziroma proizvajalce mleka, da je določena osnovna odkupna cena mleku za december in januar 21 dinarjev.

Zadružna mlekarna Kranj

*

Društvo za telesno vzgojo »Partizan« Kranj priredi v soboto, dne 27. nov. 1954 ob 20. uri v Prešernovem gledališču v Kranju, v počastitev Dneva republike telovadno akademijo.

Vstopnina: 50, 30 in 20 din.

Predprodaja vstopnic pri gledališki blagajni Prešernovega gledališča v Kranju, dne 26. in 27. novembra 1954 od 13. do 15. ure in od 18. do 20. ure.

OPEKARNA

STRAŽIŠČE — KRANJ

čest'ta delovnim ljudem

OB DNEVU REPUBLIKE

Ob obletnici rojstva nove Jugoslavije se jeseniški delavec s ponosom ozira na prehojeno pot

Dimniki, sami dimniki, črne sajaste strehe nad starimi obrati, srebrne kupole peči s srebrnim, v soncu se blestečim visokim dimnikom, srebrne strehe novih predelovalnih obratov, žerjavi, peči, taleče železo in jeklo, nad vsem pa rahla prozorna tančica dima, hiše in hišice in — vse ubrane v ritem tovarne — Jesenice. V velikih tovarniških dvoranah so ob pečeh in strojih ljudje, ki klešejo naš čas. Srebrnkasto jezero nove hidrocentrale v Mostah se svetlika in človeku se zdi, da mesto v dolini ni sivo, saj se vsa sivina preliva v poznem jesenskem soncu v srebro. Dim nad Jesenicami, dim nad Javornikom, vse je srebrno. In v tej srebrnini so ljudje z zlatimi rokavi, svobodni ljudje — ustvarjalci bodočnosti.

Včasih... da, včasih pa ni bilo tako.

Človek se ozira v preteklost in lepa srebrna podoba mesta v dolini se razblinja. Od zapuščenih starih gorenjskih fužin prihajajo v dolino ljudje služit novim gospodarjem, ki bodo dali zgraditi veliko fabriko. Ti jim bodo zapovedovali, kako naj delajo in pazili, da roke ljudi ne bodo počivale. Hudo je, če ima človek samo roke in ničesar drugega. Kako je svet krivičen, da je dal enim vse, drugim pa nič, čeprav so vsi ljudje ljudje.

Vidim ljudi, gradeče bogatinovo fabriko. Hrbti se sklanjajo, roke podajajo opeko, zidovi rastejo, raste dimnik. Že se kadi iz njega in iz peči teče žlahtna žareča snov — jeklo, ki se v bogatinovih rokah spreminja v zlato. Ti, ožgani hudič, ki se cvreš kakor v peklu ob martinovki, pa milostno sprejmi nekaj krajcarjev in bodi hvaležen gospodu, saj bi pognil brez njega, ki ti daje kruh. Samo roke imaš in roke, ki ne morejo služiti denarja, so brez vrednosti. In vendar so te roke zgradile tovarno, te roke so spreminjale v bogatinovem žepu železo in jeklo v zlato. Kaj bi bil on brez našega dela?

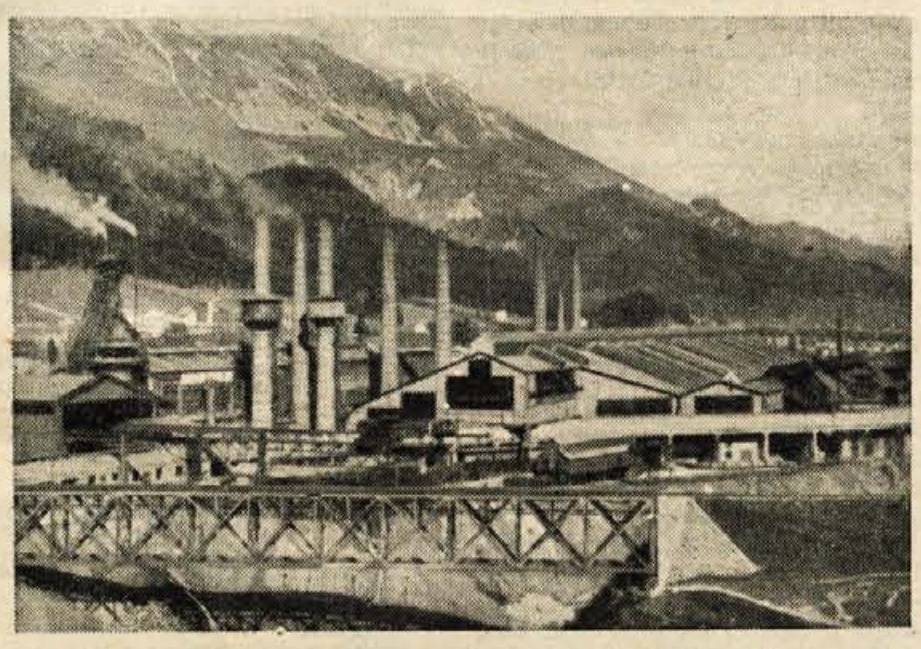

Dimniki, sami dimniki — to so železarske Jesenice

Krivic ne bomo več trpeli

— SODRUGI, SODRUGI, POSLUŠAJTE!

Nova beseda se je naselila v srca teh ožganih ljudi. Bilo je to leta 1897., osemindvajset let po tistem letu, ko so novi gospodje pokupili gorenjske fužine. In beseda človeka, ki je govoril o delavski pravici in delavski bodočnosti, je padla kakor seme v delavska srca in pognala kal. Nič ni pomagalo, da so gospod na prižnici imenovali to besedo hudičevo seme. Ta beseda je bila lepša kakor božja beseda, pa tudi pravičnejša je bila. Čudno, da gospod nikoli ne karajo s prižnice bogatinov, človeka pa, ki jim je odkril veliko resnico, zmerjajo z antikristom. In vendar jih bogatini izkoriščajo, odščipnejo jim vedno kak krajcar, kakor se je to pred nedavnim zgodilo javorniškim valjavcem.

— Ne, takih krivic ne bomo več trpeli! in ustavili so obrate.

Bilo je to leta 1904. Kako je takrat podivjal gospod direktor Luckmann, kako so se nad to nezaslišano delavsko predrznostjo razburili gospodje. Najraje bi vso to delavsko svojat zapodili na cesto. In bi jo, če bi jih ta svojat ne bogatila. Morali so popustiti pred njo.

Tedaj pa je izbruhnila vojna. Iz fabrike jih je veliko, veliko odšlo na bojišča, tisti pa, ki so ostali, so delali po ves dan.

Vojna se je vlekla in glad je pritiskal in ko je tisto leto, ko je Avstro-ogrska umirala, pritisnil do vrhunca, so delavci ustavili stroje in vdrli na ulico.

— Hočemo konec bedaste vojne!

Vojne je bilo konec, toda . . .

IN VOJNE JE BILO RES ŠE TISTO LETO KONEC. Stara Avstrija je umrla, na Karavankah pa so se začrtale meje kraljevine SHS.

— Za nas se ni nič spremenilo. Kapitalisti so ostali isti, Nemci... so govorli v fabriki.

— Oblast jih ščiti, nas pa preganja! so govorili drugi.

— Naša organizacija drži z z njimi! so govorili tretji.

— Bil sem v Rusiji in vem, kako so tam napravili, je rekel nekdo.

Vsi so prisluhnili in glej, leto po vojni so ustanovili Socialistično delavsko stranko Jugoslavije (komunistov), stara sporazumaška delavska stranka pa je izgubila 900 članov.

Pa je prišlo naslednje leto do železničarskega štrajka in jeseniški železničarji so omahovali.

— Pomagati jim je treba, so rekli komunisti.

— Opogumiti jih je treba! se je širilo med delavci.

In so šli. Pred postajo so šli. Nekateri so imeli s seboj celo orožje. Nekaj ga jim je dal na razpolago narednik Perič in tudi sam jim bo pomagal, če bo potrebno. Malenškova mama pa jim je dala bombe, ki jih je hranila za revolucijo. Do nje pa ni prišlo, saj se je železničarski štrajk končal z žalostnim krvoprelitjem na Zaloški cesti v Ljubljani. Slovenski duhovnik in prometni minister dr. Anton Korošec je dal streljati železničarje.

Tedaj se je pričelo preganjanje komunistov. Predsednika Weissa so izgnali iz države, tajnik Ciril Košir pa se je pol leta kasneje umaknil pred žandarji v Avstrijo, a se je večkrat vračal skrivaj na Jesenice. Nekoč sta ga v veliko veselje komandirja, žendarskega narednika Vodopivca ujela javorniška žandarja Jakob Rainer in Peter Hercog. Tudi pisma, ki so ga našli pri ujetniku, se je komandir razveselil. Saj je bilo naslovljeno na izgnanega Štefana Weissa, pisal pa ga je Franc Ravnik, blagajnik bivše komunistične stranke.

— Vidiš jih, hudiče! Še sedaj delajo, čeprav smo stranko prepovedali.

To je Vodopivec vedel že prej. Saj je prav tiste dni prejel od Pokrajinske uprave tajni seznam komunističnih kurirskih poti, ki jih je odkril neki agent.

— To bo velik proces. Prav gotovo ga bodo ustrelili. Škoda bi ga tako ne bilo... je razmišljal komandir, ko je zavijal pošto za sodišče.

Proces je res bil. A obtoženca Košir in Ravnik nista razkrila ničesar, kar bi policaje zanimalo. Ravnikovo pismo, ki ga je napihnila obtožnica, pa je bilo nedolžno in obtoženca so morali oprostiti.

Hudih dni pa še ni bilo konec. Ko so prepovedali Neodvisno delavsko stranko Jugoslavije, so izgnali Koširja in še nekatere druge jeseniške komuniste. Toda v jedro komunistične organizacije, da bi jo uničili, pa le niso prišli. Bolj so jo zatirali, bolj se je krepila in iz ilegale učila in vodila delavce.

V fabriki pa je bilo vedno teže. Kapitalisti so neusmiljeno izkoriščali.

— Tako ne more več naprej.

Začeli so veliki štrajk

KO JE BILO DELAVSTVU VSEGA HUDEGA IN KRIVIČNEGA DOVOLJ, so začeli nov veliki štrajk. Nič niso pomagali žandarji - specialisti, ki so jih poslali iz Ljubljane.

— Če si drznete vdreti v fabriko, vas bomo zvabili v kanale pod pečmi in izpustili plin, da boste poginili skupno z nami, je kričal nek možak.

Tedaj je štrajk podprla vsa jeseniška javnost. Trgovine so se zaprle. Kapitalisti so nekoliko odnehali in sprejeli več delavskih zahtev.

Kapitalist ne drži besede. Obljubi, potem pa že naslednji dan obljubo prelomi. Tako se je godilo naslednja leta na Jesenicah. Kapitalisti so dali zgraditi plavže, plačali pa so jih delavci, saj so jim prav tedaj odtrgali pet odstotkov plače.

Tako so bogateli z delavskim znojem Westen, Pfeiffer, Praprotnik in drugi. Delavski odpor jim ni bil všeč, zato so se razveselili, da je jugoslovanska vlada postajala vedno bolj fašistična in se naslanjala na Hitlerja, ki so ga ti magnati oboževali in mu pripravljali pot. V tovarni je bilo iz leta v leto več nemških strokovnjakov-petokolonašev. Politične stranke na Jesenicah so mirno gledale početje kapitalistov. V njihovih vrstah so vedrili razni Kleini, Lukmani, Marni, Babniki, Katniki - petokolonaši. Samo ena stranka je žigosala to početje in opozarjala ljudstvo na nevarnost, ki mu preti s severa in zahoda. Bila je to Partija. Toda njeni člani so morali prav tiste dni romati v koncentracijska taborišča, ki jih je zanje in za protifašiste ustanovila Cvetkovičeva in Mačkova vlada.

Potem pa se je delavcu zgodila še večja krivica. Jugoslovanski fašistični oblastniki so prepovedali delavske strokovne organizacije in hoteli delavstvo nagnati v sindikat Jugoras in njegovi podružnici v Hrvatski radnički savez na Hrvatskem in v Sloveniji v zeleno Zvezo združenih delavcev, v sindikat, od vlade osnovan po fašističnem tipu.

Cvetkovičeva in Mačkova vlada se je čutila sedaj dovolj močno in je mislila, da bo ljudstvo molčalo, ko je podpisala pristop k trojni osi Rim—Berlin—Tokio. Ljudstvo pa ni molčalo. Te sramote ni moglo prenesti in še isti dan je zavrelo po vsej državi.

Raje vojno kakor pakt!

PRVIČ V JUGOSLOVANSKI DRŽAVI JE ZMAGALO LJUDSTVO in poteptalo sramoto, ki so jo hoteli zapisati bivši oblastniki v zgodovino naših narodov. To pa je ogorčilo gospodarja bivših oblastnikov — zločinca Hitlerja. Poslal je svojo vojsko proti svobodoljubnemu jugoslovanskemu ljudstvu.

Tedaj se je pokazala vsa trhlost jugoslovanske buržoazne vladavine, korupcija oblastnikov in izdajstvo generalov. Jugoslavijo so preplavili Nemci in njihovi zavezniški pajdaši.

Pričela se je naša trnjeva pot. In zopet je stopila prva na to pot stranka, ki so jo bivši oblastniki najbolj preganjali in jo blatili. Komunistična partija. Zbrala je krog sebe pod Titovim vodstvom vse zdrave sile naših narodov in jih popeljala v boj proti okupatorju.

— — —

TAKOJ KO SO NEMCI IN ITALIJANI ZASEDLI JESENICE, je jeseniški španski borec tovariš Jože Gregorčič osnoval vojni komite in povabil k sodelovanju vse napredne struje bivših političnih strank. Ko se je začel napad na Sovjetsko zvezo, so bile Jesenice že pripravljene. Tiste zadnje junijske dni 1941. leta so odhajali v gozdove že prvi borci za svobodo. 29. julija so se grupe prvoborcev zbrale na Možaklji in Joze Gregorčič je ustanovil iz njih Cankarjevo partizansko četo in jo že čez dva dni vodil v prvo akcijo — na miniranje mostu v Mostah pri Žirovnici. Naslednji dan pa se je Cankarjeva četa že spoprijela v prvi večji odprti borbi z Nemci na Možaklji. V tej borbi sta žrtvovala svoje življenje za svobodo jeseniška kovinarja in komunista Ferdo Koren in Viktor Arzenšek. Že čez teden dni je bil pod vodstvom Jožeta Gregorčiča in Staneta Žagarja na Jelovici formiran Cankarjev bataljon in se še isti dan spoprijel z Nemci na vrhu, ki so ga jeli imenovati po tej bitki Partizanski vrh.

Tedaj se začenja slavna pot Cankarjevega bataljona od diverzantskih manjših in večjih akcij do slavne dražgoške bitke. Leta 1943 vodi boje na Gorenjskem Gorenjski odred, partizanska vojska je vedno bolj naraščala in leta 1944 najdemo Jeseničane v brigadah IX. korpusa, v bataljonih Jeseniško-bohinjskega, Kokrškega in Koroškega odreda in drugod. Zaman so Nemci divjali nad prebivalstvom v dolini. Boja za svobodo ni moglo zatreti ubijanje talcev, požiganje domov in vasi, duha svobodoljubnega ljudstva, ki ga je Partija prekalila v ljudstvo junakov, niso mogla streti Hitlerjeva taborišča smrti. —

Ponosni dedič revolucionarnih tradicij

Svoboda!

VRISKI IN PESEM IN VESELJE brez konca je za hip zakrilo sive ruševine razbitega mesta v dolini. Da, po štirih letih težkega boja je zacvetela prelepa, davno sanjana pomlad. Na gozdove je legla tišina, le ugasli ogorki zapuščenih partizanskih ognjišč so spominjali, da so bili gozdovi štiri leta dom in svobodna domovina borečega se ljudstva...

— Svoboda! Svoboda! Svoboda!

Čudežna beseda, vlivajoča novo moč, da človek, ki je obstal pred ruševinami, ni obupal. Toda kako naj bi obupalo ljudstvo, ki je s svojim pravičnim bojem postalo gospodar na svoji zemlji? To ljudstvo ni bilo nikdar gospodar na svojem. Tlačanilo je v davnih časih grofovski in cerkveni gospodi, prelivalo znoj po rudnikih, plavžih in fužinah plavžarskim grofom, in ko je bil pisan konec tem, je s svojim znojem zgradilo fabriko, jo plačalo z vrednostjo svojega dela in z odbitimi odstotki mezd. Vse to breme izkoriščanja in krivice, prelivajoče se krvi iz roda v rod, je odvrglo v boju, premagalo nasilje in zmagalo. Postalo je gospodar svoje usode in dobočnosti. Zato to ljudstvo ni obupalo, odstranilo je ruševine, grozeče z bedo, in pričelo ustvarjati svoje novo življenje in svojo novo, lepšo domačijo.

Dan za dnem bruhajo jeseniški plavži tone in tone žarečega železa.

Ervin Paulsen:

Dva na seniku

Veter je zavijal čez polja, skozi scefrine oblakov pa je slabotno svetlikala luna. Bilo je hladno in temotno.

Še globje se je zarila v seno, se tesno ovila s plaščem, da je samo še drobcen bel obrazek mežikal iz njega. Noč je legla na zemljo in postalo jo je strah.

In tedaj se je začelo...

Čez polje so se k seniku približali koraki, težki in počasni, prav previdno in drsajoče. Pretemno je bilo, da bi utegnila kaj videti, sicer pa, nemara se ji je samo zdelo, da nekaj sliši. Toda ne, sedaj jih je bilo na mah čuti prav razločno. Prihajali so k seniku. Vztrepetala je od strahu. Mrzel pot jo je oblil in misli so se ji jele prižigati druga za drugo. Tedaj je v senu suho zašelestelo, neznanec se je bil z druge strani povzpel na senik in si v dišeči krmi urejal ležišče.

Ne, tu ne sme ostati za nobeno ceno, proč, kamorkoli in čimpreje, dokler ne bo prepozno. Naj vso noč ostane v bližini neznanega moškega!? Nikjer v bližini ni žive duše, nobene hiše. Naj se ji kaj zgodi, nihče je ne bo slišal, nihče prišel na pomoč. Previdno se je izkobacala iz sena, da bi se izmuznila iz zagate.

„Je kdo tukaj?", je naenkrat zazvenelo z nasprotne strani senika.

Zdrznila se je, da ji je korak obstal, ko da bi ji prilepil. Bil je moški glas. Zveneč in mladosten. Napolnil ji je ušesa s strahom in negotovostjo. Naj mu odgovori? Mora, če mu ne bo odgovorila, se ji bo možak približal in izgubljena bo. Z besedami ga mora zadržati čim dlje od sebe, da ne bo prepozno.

„Da", je rekla in to kar se da odločno in odrezavo, da bi mož na oni strani čutil, da ji ni za njegovo družbo.

„Aha", zdelo se mi je, da je nekdo tu. No prav, lahko noč, pa dobro spite."

Bila je več kot presenečena. „Lahko noč, pa dobro spite..." to naj bo torej vse? Morala si je dopovedati, da je imela vendar trden namen zbežati, sedaj pa poslušno rine nazaj v seno in nima besed za svoje začudenje nad čudnim razpletom stvari. Hočeš nočeš si je morala priznati, da je bila kar malce užaljena, da jo je kar tako prezrl in se ni več zmenil zanjo.

Spati ni mogla. Čez čas ji je postal molk neznosen in rekla je polglasno sama zase, toda tako, da bi jo sosed prav lahko čul:

„Kako hladno je..."

Nič ni odgovoril, temveč je tiho, skoro mrmraje popeval znan Mozartov menuet. Ugotovila je, da mu ne gre brez napak.

„Tako mrzlo je...„, je ponovila nekoliko glasneje.

„Res je", je odgovoril, ne da bi prenehal s svojim koncertom. Jezilo jo je, zapria je oči in se trudila, da bi zaspala. Vse zaman, zaspati ni mogla. V ušesih ji je z vsemi številnimi napakami vred neprestano zvenel drobni Mozartov menuet.

„Slabo obvladate Mozarta", ga je prekinila.

Takoj je prenehal.

„Oprostite prosim", je rekel čez čas, nato pa nadaljeval: „priznati pa morate, da je ljubka melodija".

„Brez dvoma", je odvrnila in na seniku je zopet postalo vse tiho.

Končno se je neznani trubadur znova oglasil, tokrat s prošnjo, da bi mu pojasnila, katera mesta napačno poje. Dejal ji je, da bi se pesem tako rad pravilno naučil...

Bilo je nekaj otroško ganljivega v njegovem glasu in ni si mogla kaj, da bi se ji ne zdel prijeten in simpatičen. Čim več je govoril, tem bolj se ji je zdel topel in zvonek. Prisodila bi mu največ dvaindvajset let. Začela je še sama popevati isto melodijo in to počasi, ponehovaje na mestih, ki jih je neznanec napačno prednašal. Potem sta zopet nemo obležala na senu, dokler ni mladeničev glas nenadoma pretrgal tišino:

„Čemu pa pravzaprav ležite tukaj?", je začudeno vprašal in nadaljeval:

„V Svinslevu, komaj pet kilometrov odtod je čeden hotel, Vi se pa valjate po seniku."

Pripovedovala mu je, da je bila s kolesom namenjena k svojim staršem, ki so više gori najeli čez poletje majhno vilo. Nameravala je v Svinslevu prenočiti, pa jo je med potjo doletela nesreča. Na neki lepi razgledni točki je bila za hip odložila kolo in se nič hudega sluteč predala lepotam zamaknjenih dolin pod seboj. Ta čas ji je nekdo zadaj s kolesovega prtljažnika vzel torbico in ostala je brez denarja. Morala se je zadovoljiti z brezplačnim prenočiščem na seniku in sedaj čaka, da se zdani in nadaljuje pot.

Neznanec pa ji je pripovedoval, da je reklamni risar spodaj iz mesta, da je na dopustu in da mu je ljubše prebijati noči po senikih, ko pa v hotelih. Pazljivo in napeto ga je poslušala in si venomer skušala predstavljati njegovo podobo.

Obmolknila sta, prisluškovala sta zavijajoči pesmi vetra, ki se je motovilil v zrahljanih deskah. Nista mogla spati. Vsak na svojem mestu sta ležala vso noč, tu in tam pomenkovaje se o vsem mogočem, ponavljaje sedaj že pravilno naučeni menuet in zaverovana v tiho kramljanje zveneče sape, ki je postajala okoli vogalov senika.

Premišljeval je: „Kakšna vendar je?"

Premišljevala je: „Kakšen vendar je?"

Napočilo je jutro, sonce je vzšlo v vsem svojem zlatorumenem lesku in preplavilo s ščemečo lučjo polja in samotni senik. Nebo se je do kraja razoblačilo, veter se je bil poleglo, prebujeno dekle je sanjarilo in mislilo nanj. „Še spi?", se je spraševala. Slišala je svoj lastni glas, ki je vprašal:

„Še spite?"

Nič, nobenega glasu, samo tiho, enakomerno dihanje. Previdno se je izkopala iz sena, vstala je in se po prstih namenila na drugo stran. Hotela ga je videti. Če ji ne bi bil všeč, bi jo kar jadrno pobrala, sedla na kolo, ne da bi počakala, da pozdravi neznanca. Če pa bi se prepričala prav o nasprotnem, tedaj, da tedaj bo ostala, da skupaj pozdravita mladi dan in čudovito srečanje.

Oprezno se je pretihotapila okoli senika in obstala. Ležal je pred njo, mlad, plavolas, zagorel od sonca, z rahlo priprtimi ustni, da so se skoznje belili beli, zdravi zobje.

Všeč ji je bil.

Hitro se je obrnila ter tiho, skoro olajšana odšla na svoj prostor. Legla je in se vsa prepustila soncu.

Tedaj je zašumelo seno na oni strani. Napeto je poslušala. Vstajal je. „Bo odšel, zapustil senik in jo pustil samo?", ji je šinilo skozi glavo, da ji je začelo srce biti hitreje in nemirneje. Napravil je nekaj korakov in se okoli samega kupa namenil na njeno stran. Zaprla je oči in se delala kakor da spi. Slutila je, kaj bo storil in imela je prav. Čutila ga je pred seboj, vedela je, da jo opazuje. Tudi on jo je hotel videti. „Ali mu bom všeč", ji je reklo v mislih in postalo ji je vroče. Ni se premaknila, Napela je vse moči, da bi ostala mirna, da mladenič ne bi posumil v trdnost in resničnost njenega spanja.

Odhajal je. Kam? Ne, ni šel daleč. Legel je nazaj. Dekletu je odleglo. Tiho je zazvenel Mozartov menuet, tokrat prav brez napak.

Tedaj se je „prebudil", rogovilil je po senu, da bi jo „prebudil" in krepko je zaklical:

„Dobro jutro! Ste dobro spali?"

„Odlično!"

„Smem k Vam, na Vašo stran sije sonce?"

„Prosim", je smeje se odgovorila.

„Rad bi Vas videl..."

„Jaz tudi..." se je zasmejala nazaj.

Potlej je zlezel k njej in našla sta se na sončni strani senika.

NICK SLABBÉ:

ASOCIACIJE

Vrag vzemi asociacije! Bereš nekaj, misliš na drugo in nazadnje ne veš, ne kaj si bral, ne kaj si mislil!

Tako se večkrat ustavim pri kolporterju in si kupim časopis. Kakršénkoli že. Nisem načelen, zato ne berem vedno samo enega in istega časopisa. Časopisa nimam niti naročenega. To pa preprosto zaradi tega, ker, ker...

No, vzemimo na primer: kaj bi bilo z našimi prodajalci časopisov, če bi bili vsi ljudje na časopise naročeni. Prodajalci ne bi bili več potrebni, bili bi ob službo — skratka, to ne bi bilo humano, saj kolporterji morajo končno tudi živeti... Pred kratkim sem bral v nekem listu, kako je pravzaprav koristno in potrebno vzajemno podpiranje ljudi različnih profesij. Če si bolan, ni samo potrebno, ampak tudi prav, da greš k zdravniku, kajti tudi zdravniki morajo živeti. Ko pa ti zdravnik predpiše zdravila je tudi prav, da jih kupiš v lekarni, ker tudi naši apotekarji morajo živeti. Edino če jemlješ zdravila na »socialno«, konec koncev ni važno, ali jih vzameš ali ne, ker jih tako nič ne plačaš. Ko pa si že kupil zdravila, potem pa je najbolje, da jih ne jemlješ, ker končno moraš živeti tudi ti. Saj je že stara...

Vrag naj vzame asociacije! Čisto na stranpot so me zavedle! Torej, časopise kupujem pri prodajalcih, naročenega nimam nobenega, kupujem jih kadar pač prilika nanese, ali ad hoc, kot se temu učeno pravi.

In tako bi ostalo, če se ne bi na nebu pojavili skrivnostni leteči, svetleči, krožniki in cigarni predmeti, ki so razburkali vso svetovno javnost in seveda tudi naše časopisje. Iz dneva v dan je bilo vse več stolpcev napolnjenih z najavtentičnejšimi poročili o teh letečih stvoreh. Pisalo se je, da je neka taka reč že pristala nekje v Evropi. Zato so se seveda občinski možje v nekem francoskem mestecu podvizali, da izglasujejo odlok o prepovedi pristajanja teh letečih šmentov na območju njihove občine. Sploh je bilo grozno.

Časopise sem kupoval odslej redno. Najbolj me je mučilo vprašanje, ali imajo bitja, ki sedijo (ali pa morda ležijo oziroma čepijo) v teh letečih predmetih, repe ali so brez njih. Na to vprašanje namreč niti dva časopisa nista odgovorila enako. Sploh pa je bilo silno težko razbrati resnico iz kopice poročil o teh stvareh. Nekateri časniki so namreč celo trdili, da ti leteči predmeti niso z drugih planetov (tem je naklada gotovo padla!). Drugi pa so objavljali izjave očividcev, ki so pripravljeni z obema rokama in desetimi prsti priseči, da niso ti krožniki, cigare, morda tudi metle in sploh vsa ta »nebeška šara«, od nikoder drugje, kot prav z Marsa. Tem časopisom je naklada raslal

In kako tudi ne! Celo moja malenkost, torej jaz, ki sem bil dotlej »neurejeni« bralec časopisov, sem jih redno kupoval. Prebiral sem jih hlastno... Motila pa me je pri tem samo neka misel. Ta me spremlja še danes, če sežem po te vrste čtivu. Vedno se spomnim na zgodbico o oslovem repu...

Naj vam jo povem.

Poznan francoski slikar nikakor ni mogel prodati nobenega svojih del. Bolj je delal, več mu jih je ostajalo. Razni »izmi« so že zdavnaj zasenčili njegovo realistično metodo slikanja, nobeden več ni hotel imeti na steni šopka cvetic ali lepe pokrajine. Vsakdo — tistih seveda, ki so imeli denar, da so slike lahko kupovali — se je raje »poglabljal« v skrivnosti geometrije in se zapiral v doživetja lastnega neznanja.

Slikar je bil torej tako rekoč ob kruh; a živeti je vendarle moral! Ves žalosten je taval in iskal službo. Pot ga je zanesla na jug Francije, v deželo vina, lepih deklet, vročekrvnežev in — oslov. Da, oslov! Pravih, trmastih, dolgouhcev. Gledal jih je, kako brezskrbno se pasejo po srenjskih pašnikih tik za vasmi.

Ko je nekoč počival in spet opazoval osla, kako požrešno je trgal na sosednji njivi korenje — ga je spreletelo. Dobil je idejo! Začel je brskati po torbi, medtem ko je nič hudega sluteči osel še kar naprej obiral sladek plod in zadovoljno mahljal z repom, odganjajoč nadležen mrčes.

Slikar je medtem pripravil slikarsko platno, namočil v barvo velikanski čopič in ga meni nič tebi nič navezal — oslu na rep! Tako je nedolžno živinče postalo »čez noč« slikar. Prav takrat ga je namreč za vratom pošteno usekal obad. Jezen je osel z vso silo svojega obteženega repa vsekal po nepridipravu in ubil zaprepaščenega obada natančno s spodnjim delom čopiča. Hkrati pa se je čez platno, ki ga je bil slikar podstavil pod oslov rep, potegnila dolga, krepka lisa. Zadovoljen s prvim poizkusom je gospodar znova namočil čopič — tokrat v drugo barvo — in ga spet prepustil stihiji oslovih muhavosti. Ko je trenutek za tem osel poslal v večna lovišča že drugega obada, ki ga je vsekal pod rebri, se je na platnu spet zarisala globoka raza, tokrat počez.

In tako se je nadaljevalo križem kražem po platnu, dokler ni bila »slika« gotova. Črte poprek in počez so se zlivale v »očarujočo« harmonijo.

To platno je umetnik prodal! Za njega so se ljudje dobesedno stepli!

Ne vem zakaj se spomnim vedno prav na to zgodbico. Naj jo vzame vrag. Njo, in vse asociacije!

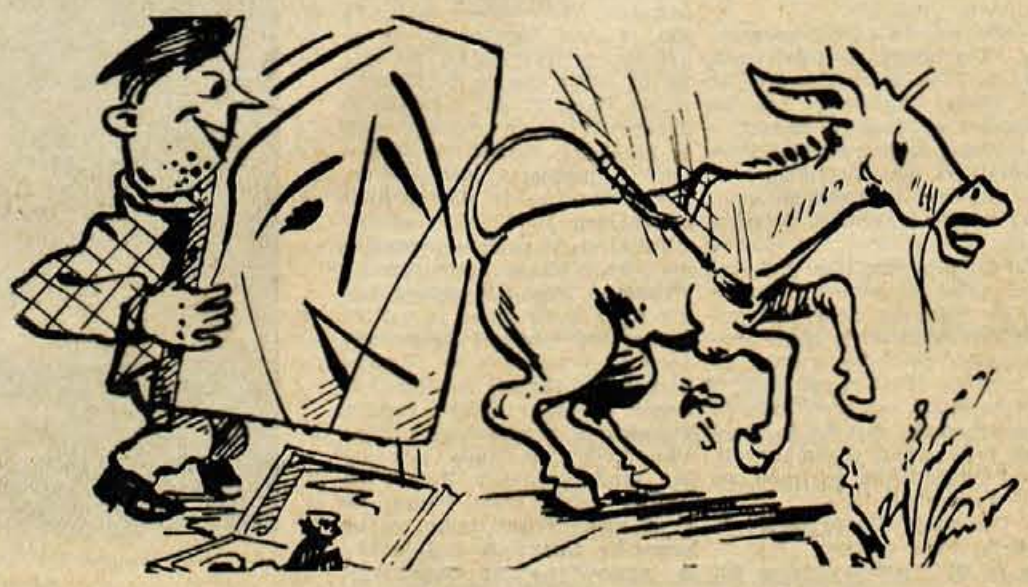

Nekaj besed o toplem vrelcu in slapu

ŠUMU PRI ZGORNJI BESNICI

Prirodoslovni krožek na I. kranjski gimnaziji je organiziral že več enodnevnih in poldnevnih ekskurzij v okolico Zg. Besnice. Ta skriti kotiček slovenske zemlje je res vreden obiska. Ozka in z drevjem poraščena dolina Nemiljščice med Rovnikom na desni in Tatincem na levi strani, Miklavovo brezno, Bidovčeva 'uknja, »Rudnik«, topli vrelec in slap »Šum«, vse to daje tej pokrajini svojevrstno, romantično podobo. ObLO v Zg. Besnici se

Slap Šum

dobro zaveda, kakšne prirodne znamenitosti ima v svoji okolici. Nanje je lahko ponosen, saj se s takimi ne more ponašati vsak kraj. »Glas Gorenjske« je o njih že večkrat pisal. Med drugim lahko beremo v letošnji 7. številki, da Turistično društvo v Besnici skrbi, da se bodo restavrirale toplice v sodobno kopališče in, da se bo v bližini slapa in toplic zgradilo primerno gostišče. Ta načrt se že uresničuje. Poti ob Nemiljščici in slapu, moderna cesta iz vasi na postajo in okrepčevalnica s plesnim odrom, vse to je bilo lično urejeno že lansko leto in to pomeni že velik korak naprej. V letošnjem poletju so z delom z nezmanjšano vnemo nadaljevali in sicer so na mestu toplic naredili moderen 6 m dolg in 2 m širok bazen. Ta sicer naravi sami, ki je tu, lahko bi rekel, še v zelo nedotaknjenem stanju, ni ravno v okras, toda upajmo, da bo v bližnji bodočnosti vsa okolica toplega vrelca preurejena bolj turistično in takrat se bo pokazal novozgrajeni bazen v čisto drugačni luči.

Kakor vidimo, si je Turistično društvo v Besnci zadalo čisto lepo in pravilno nalogo, da odkrije lepote besniške okolice našim ljudem in jih tako preuredi, da bodo naši skupnosti v čim večjo korist. Pri tem pa mora seveda paziti, da turisti in tudi sami teh prirodoslovno zanimivih predelov ne bodo preveč pustošili, kajti, če omenim samo eno, edino tu raste v večji množini v naši okolici zanimiva in z zakonom zaščitena rastlina — kranjska bunika.

Še prav posebno je zanimiva dolina Nemiljščice za vsakega mladega naravoslovca. Poleg kranjske bunike rastejo tukaj še nekatere druge rastline, ki drugje v naši okolici niso pogoste, n. pr. trpežna srebrenka, trilistna penuša, pegasti kačnik itd. V samem potoku sta drobna limnofauna in flora zelo, zelo bogati. Od živali naj omenim le perlo, postranice, raznovrstne trihoptere, od katerih so nekatere še posebno zanimive, polže mlakarje, anciluse in bitinele itd. Seveda tudi ribe niso redke. Kamenje v vodi poleg drugih zelenih in rjavih alg prerašča kladofora. Z raznimi enoceličnimi rjavimi algami se pogosto maskirajo razni polžki, zlasti bitinele in ancilusi, dočim mlakarji navadno rijejo po blatu. Tukaj je posebno zanimiv približno 15 m visok slap »Šum« (glej sliko!). Ogromne množine vode padajo preko skalovja v majhno jezerce na dnu, iz njega pa teče Nemiljščica v Savo še s precejšnjim padcem. Kar se tiče geologije in nastanka slapa, šc nismo dovolj raziskali. Omenim naj le to, da se na obeh straneh slapa lepo vidijo več ali manj poševni zemeljski skladi. Preko zgornjega dela »Suma« je potekal včasih most, o čemer pričajo še danes betonirani podstvaki. Do toplic od slapa ni več daleč. Danes v topli vodi zaradi popravljanja ni več rastlin in živali, včasih pa je bil bazenček, katerega površina je bila ca 2 m², dobro zaraščen z raznimi vodnimi cveticami, katere so na gosto prekrivale zelene alge. Poleg nenavadno velikega števila mlakarjev so bili tu najpogostejši prebivalci urhi.

Andrej Triler

Nemoralna kopalna kad

Nič ni tako neumno ali tako verjetno in nesmiselno, da bi se vendarle ne dalo verovati.

Znani ameriški pisatelj Francis L. Mencken je v ugledni New York Evening Mail 28. decembra 1917. leta opozoril na — kakor jo je on imenoval — pozabljeno obletnico. Pred 75. leti — torej leta 1842 — je natančno tistega dne — tako je ugotovil Mencken — neki Adam Thompson, podjeten trgovec z bombažem iz Cincinatija izzval val ogorčenja s tem, da je položil svoje telo v prvo tam instalirano kopalno kad. Njegovo ponašanje — da je zanj vsa javnost čimprej izvedela, za to je skrbel sam — je dvignilo vihar ogorčenja in protestov. V tedanji pionirski dobi je bil namreč vsakdo dodobra prepričan, da kopanje ogroža zdravje in moralo in da je zaradi tega vsega obsojanja vredno in celo zdravniška društva so ga kategorično odklanjala...

Skupščine vseh tedanjih 26 zveznih držav so naložile visoke davke, da bi zavrle to modno nedostojnost in mesto Boston je kopanje v kadeh (banjah) prepovedalo s posebno odredbo. Odločitev predsednika Millarda Fillmoreja leta 1851, naj se v Beli hiši postavi kopalna kad, je vzbudila spočetka vsestransko nejevoljo, končno pa so ta ukrep vendarle molče tolerirali, dasi ravno se kopal ni nihče.

To zgodbo, ki je bila po avtorjevih besedah, polna težkih nesmislov, od katerih se je večini takoj poznalo, da so iz trte zviti, je ves svet od vsega začetka z vso naslado sprejel in jo od tedaj smatral za najsvetejše dejstvo ameriške kulturne zgodovine. Kar so šoloobvezni otroci vedeli o prezidentu Fillmoreju, je bilo ono o kadi v Beli hiši itd.

Leta 1926 je Mencken občutil, da je šel s šalo predaleč. Javno je priznal, da je bila njegova zgodba o kadi šala, posebej je ponovil najbolj debele laži in zgodbe, ki bi bile pač lahko vzbudile pri bralcih dvom v njihovo resničnost in jih posvarile. Njegovo skesano priznanje je kot ogromno senzacijo objavilo 30 največjih ameriških časopisov v nakladi 250 milijonov izvodov.

Toda prvotna zgodba ni hotela umreti. Komaj mesec dni po prvem priznanju so jo irti časopisi, ki so objavili priznanje spet natisnili in sicer v zabavnem kotičku. Mencken ponovno poudarja svoj greh, toda nihče priznanja noče več objaviti. In tako straši zgodba o nemoralni kadi naprej. Mencken je sicer še večkrat poskušal popraviti škodo, toda zavrnili so ga tako energično kot obrekovalca preteklosti, da je končno v neenakem boju dvignil roke. Zgodba spada torej k ameriški mitologiji in je vzvišena nad vsako razpravo.

Za kratek čas

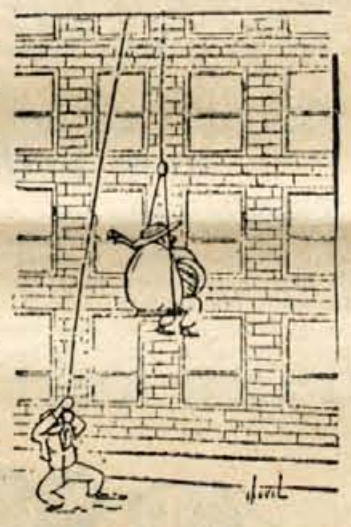

Serenada

ZANIMIVOSTI

NEUNIČLJIVE GEOGRAFSKE KARTE

Nekemu francoskemu iznajditelju se je posrečilo izumiti nove geografske karte, ki se ne bodo tako hitro kvarile kot dosedanje. Nove karte bodo iz posebnega nylona in se ne bodo trgale niti mečkale. Zemljepisni znaki pa bodo tako vtisnjeni, da bodo karte lahko umili, če bodo umazane.

V GORE DOMAČE SPET SE PODAJVA...

Leta in leta so Angleži nič kaj veselih obrazov šteli težko prisluženc funte Sovjetski zvezi za uvoz znanih »ruskih rakov«, ki veljajo za izredno poslastico. Nekega dne pa se je vlada le domislila in vprašala svoje zoologe, kakšne sorte so ti »ruski raki«. Zoologi so prav začudeni ugotovili, da je »ruskih rakov« na miljone in miljone vzdolž vse angleške obale, le da že od nekdaj slove kot — neužitni.

TEKOČE SINTETIČNO STEKLO

V Franciji so pred kratkim izdelali tekoče sintetično steklo, ki bo imelo veliko korist kot varovalni lak. To steklo ima vse lastnosti običajnega stekla, je prozorno, se ne obrablja, odporno je proti vlagi, toploti, kislinam in lugom, ima pa še to lastnost, da se ne lomi. Z navadnim čopičem nanesemo to novo stekleno tekočino preko predmetov (kovin, lesa, gipsa, cementa i. pd.), ki jih hočemo zavarovati. Kemični sestav tekočega sintetičnega stekla je zelo enostaven in poceni — iz kalcija in ogljika.

»KOLEOPTER«, FRANCOSKI AVION BREZ KRIL

Na kongresu mednarodnega zračnega prometa je imel nemški ing. Zborovski referat o tajnem francoskem avionu brez kril »Koleopteru«. To letalo vzleti in pristane kot helikopter, ima podolgovat valjast trup na reaktivni pogon. Podoben je britanski »leteči postelji« le da ima veliko večjo brzino — 2500 kilometrov na uro.

RADAR, KI SVARI PILOTA PRED NEVARNOSTMI

Posebna radarska naprava, konstruirana v Ameriki, opozarja pilota pred nevarnostmi, ki bi jih povzročili visoki gorski vrhovi, nevihte, visoke zgradbe in drugi avioni, ki so istočasno v zraku. Radar na majhni geografski karti beleži vse te predmete, ki so v bližini letala. Ta naprava deluje do višine 17.000 metrov in je težka 70 kilogramov. Naenkrat lahko zabeleži vse v prostoru, ki je velik v premeru 400 kilometrov.

EMPIRE STATE BUILDING PRODAN ZA 364 MILIJONOV DOLARJEV

Najvišja zgradba na svetu, nebotičnik Empire State Building v New Yorku, je bila pred kratkim prodana za fantastično vsoto 364 milijonov dolarjev. To je do danes največja vsota, za katero je bila prodana samo ena hiša. Novi in edini lastnik najdražje zgradbe na svetu pa je industrialec iz Chicaga.

NA SVETU JE 1,014.000 VRST ŽIVALI

Pred 200 leti je zoolog Karl Linee objavil, da živi na svetu 4.236 znanih vrst živali. Leta 1886 je to število zoolog Ludvig dvignil na 272.090 živih in 39.925 izumrlih živalskih vrst. Samo 12 let pozneje je zoolog Medius, takratni šef Zoološkega muzeja v Berlinu izjavil, da živi na svetu 418 600 različnih vrst živali in da je polovica od teh v berlinskem muzeju. Zoolog Arndta pa trdi, da je danes na svetu 1 milijon 014.000 različnih živali. Isto lahko beremo tudi v Volervoem delu pod naslovom »Datumi iz zgodovine zoologije«.

S SPREJEMA ‚letečih krožnikov'

O »letečih krožnikih«, »cigarah« in podobnih predmetih se je v zadnjem času precej razpravljalo tudi po Sloveniji. O tem je bilo že mnogo napisanega tudi v časopisih, še več pa izgovorjenega za vogali pri sestankih starih čenč. No, pametni in resni ljudje so zadevo le pravilno ocenili in se posmehovali lahkovernim Tomažem, kateri so se že menda

pripravljali na boj z »marsovci« ali kakšnimi drugimi bitji. Ker pa le nihče še ni srečal kakšno tuje bitje, katero ne bi bilo rojeno na naši zemeljski obli, se je zadeva na terenu nekako pomirila in »tako pereč problem, kdo bo ostal na zemlji, marsovci ali mi« je bil nekako odstranjen z dnevnega reda, nekako tako, kot vprašanje EOS v francoskem parlamentu.

Drugače pa je bilo s to stvarjo pri tzv. pripadnikih »Kristjanske verske skupnosti Jehovinih prič« ali, kakor jim naši ljudje po domače pravijo, pri »Jehovcih«. Nekaj teh ljudi se je dne 25. 10. 1954 zoralo proti večeru na nekem travniku pod vasjo Blejska Dobrava, kjer so vsi napeto strmeli v zrak in pričakovali, da se na »letečem krožniku« pripelje Jehova, v kolikor pa njega ne bi bilo, da bo zagotovo »konec našega grešnega sveta«. Potem pa se šele začne za njih zlata doba, ker bodo kot edino »pravični«, »resnični« in »napredni«, sami prevzeli oblast na tem »tako zelo grešnem svetu«.

Razumljivo je, da je tako pričakovanje teh nekaj ljudi povzročilo med prebivalstvom precej smeha in dovtipov na njihov račun, saj je bilo vse njihovo pričakovanje in bolečine v tilniku, zaradi strmenja **v zrak, zaman.**

...č

Nagradna križanka - 29. november

Vodoravno: 1. balkanska država; 8. skupina ptic; 9. hrib; 11. poljedelsko orodje; 12. zasedal v Jajcu leta 1943; 16. figura pri šahu; 18. tkanina; 19. zvit; 21. peruanski grm; 23. velika količina vode; 24. medtem; 25. sredi noči; 26. zašč. znak znane tekstilne tovarne; 27. kamenina, gnajs; 29. te zjutraj zbudi; 30. vrsta plesa; 31. koničasto kladivo; 33. tanka tkanina; 34. oblika glagola biti; 35. sestavlja človeško telo; 36. izdelek tovarne mila v Kranju; 37. nogometni klub (kratica); 38. vklik; 39. osebni zaimek (2. skl.); 40. ali (okrajšano); 41. žensko ime; 42. tja (franc.); 43. termin; 44. naselje; 46. radio telegrafski znak »ponovi vse«; 47. sledi smehu; 48. kaj (hrv.); 50. grški junak; 52. sovraštvo; 54. prikrivanje; 57. športni rekvizit; 59. hladilnica; 60. latinski predlog; 61. površinska mera; 62. vrsta letala; 64. egipčansko božanstvo; 65. priprava za ostrenje; 67. knez (arabsko); 69. sol hrvatsko); 70. glej 61. vodoravno; 71. očetu; 74. simbol glasbe; 76. igralna karta; 78. oblika glagola naviti; 81. balkanska država; 83. obrtnik; 85. kakšen; 87. vrsta kreme; 88. norveški pisatelj; 89. lovišče; 91. gradbeni material; 92. povod; 93. zlat denar; 95. vodna žival; 96. del mesta; 97. vrsta smole.

Navpično: 1. poseka; 2. senčnica; 3. gospa (kratica); 4. okov, spona; 5. kraj pri Ljubljani; 6. kemična prvina; 7. pola znamk; 8. grška črka; 10. rimski bog ljubezni; 11. žuželka; 12. glej 61. vodoravno; 13. znanost; 14. odprtina v zidu; 15. da; 17. ostrivec; 18. mesto v Palestini; 19. barva kože; 20. tovarna v Železnikih; 22. odstavek; 23. bajno bitje; 24. majhen nos; 26 A. polit s krvjo; 28. lužina; 30. teče med skalami; 32. oblika glagola delati; 43. oblika vode; 45. konec; 47. glej 8. vodoravno; 49. moško ime; 51. žensko ime; 53. šarenica v očesu; 55. jezen; 56. pri kartah jemlje vse; 57. budistični višji duhovnik; 58. doni; 59. brz, nagel; 63. govor; 65. stisnjen premog; 66. ura (hrv.); 67. doba; 68. pevec epskih pesmi; 70. ud izumrlega naroda; 72. riba; 73. gorovje v Rusiji; 74. postelje (franc.); 75. vzklik; 77. stekanje; 79. ako (okrajšano); 80. veliko blaga; 82. kos razbite posode; 83. enak del; 84. vezník; 86. bajno bitje; 88. soba; 90. ples; 92. napravi veter na vodi; 94. grška črka; 95. pritrdilnica.

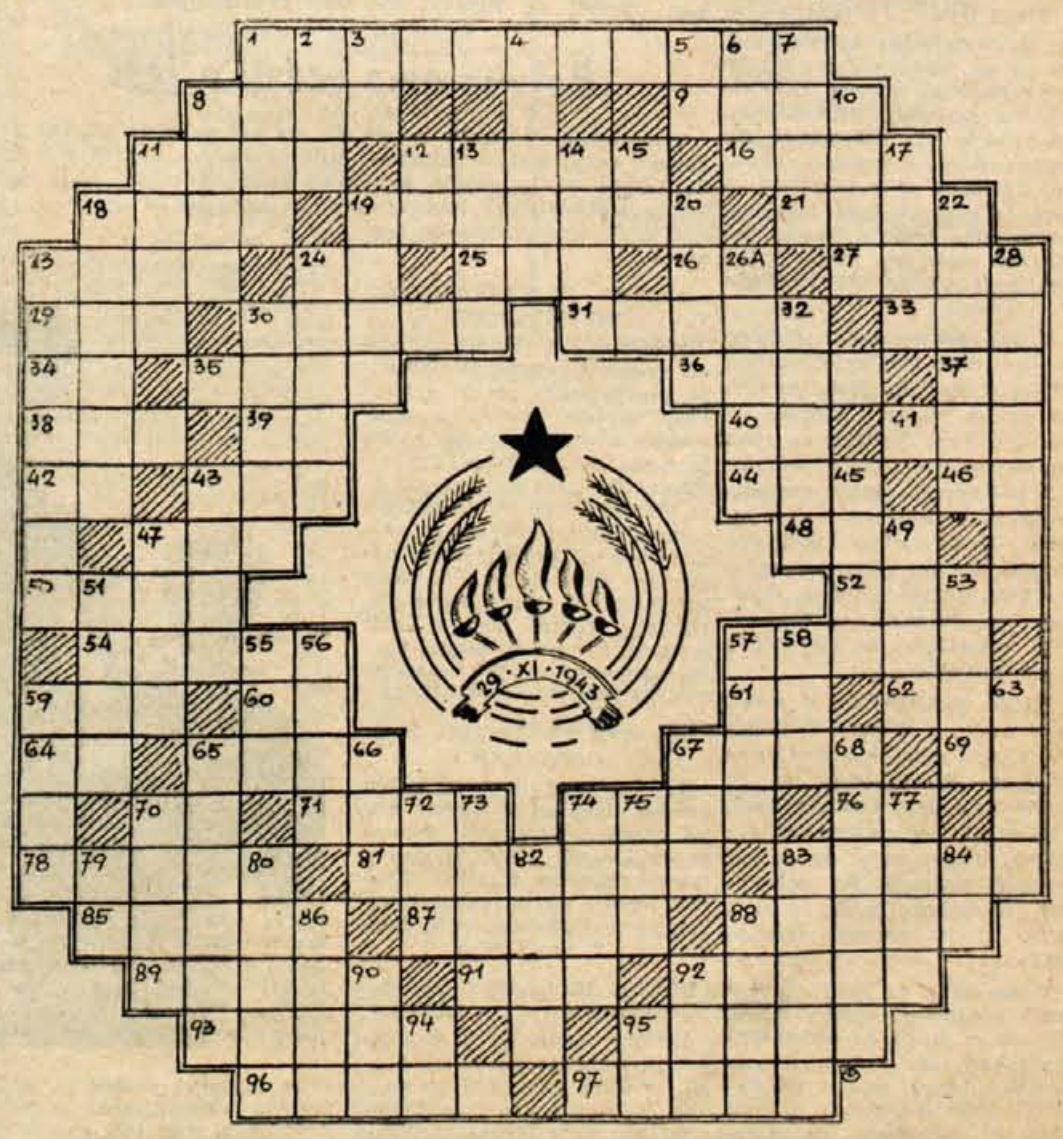

Nagradni razpis

Za reševalce križanke v današnji slavnostni številki »Glasu Gorenjske«, je naše uredništvo razpisalo deset denarnih nagrad — in sicer: I. nagrada 2000 dinarjev, II. do IV. po 1000 dinarjev, V. do VII. po 500 dinarjev in VIII.—X. nagrada po 300 dinarjev.

Pravilne rešitve naj dostavijo reševalci do 7. decembra v naše uredništvo!

Kadarkoli nanese pogovor na otroke, starši sosedovega Janezka samozavestno in navdušeno zatrjujejo: »Naš Janezek je izredno inteligenten!« Bližnji stanovalci pa o njegovih izrednih sposobnostih takole sodijo: »Mali Janezek je le priden in dobro vzgojen otrok, ni pa posebno pameten.«

Kdo ima torej prav? V tem se ne ujemajo samo starši in sosedje, tudi strokovnjaki se težko odločijo za prvo ali drugo trditev. Ni lahko z vso gotovostjo trditi, da je inteligenca nekega otroka povprečna, nadpovprečna ali podpovprečna. Drži pa, da si vsi starši žele čimbolj inteligentne otroke predvsem zato, ker mislijo, da je življenje nadarjenejših ljudi lažje in lepše. Take sodbe so le deloma pravilne. Če hoče človek v življenju nekaj doseči, so mu potrebne tudi druge, prav tako pomembne lastnosti, kot so pridnost, volja, vztrajnost ipd.

Vendar je stopnja inteligence važna zlasti pri izbiri poklica. Starši naj kritično presodijo otrokove duševne sposobnosti, da že po končani osnovni šoli pravilno usmerijo njegov študij in mu nevsiljivo izberejo primeren poklic. Pri tem jim bodo prav gotovo šli na roko tudi učitelji in profesorji. Vsekakor pa nam uspehi v šoli, odlična spričevala, dobro opravljeni izpiti itd., ne smejo biti edino merilo za večjo ali manjšo inteligenco otroka.

Kaj je pravzaprav inteligenca? Za ta pojem imamo mnogo definicij in prav toliko različnih mišljenj. Vsi pa so si edini v tem, da je bistvo inteligence sposobnost logičnega mišljenja in sklepanja.

Francoski psiholog Alfred Binet, ki je v začetku tega stoletja s testi (vprašanja in naloge, ki jih mora otrok rešiti v določenem času) preizkusil na tisoče otrok, je postavil določene norme za otroke do 15. leta starosti. Tudi najsodobnejše test-metode se opirajo na Binetova dognanja. Če n. pr. preizkušajo majhnega otroka, mora ta razlikovati košček čokolade od kosa lesa, znati mora odviti bonbon iz papirja itd. Starejšim otrokom pa običajno postavljajo vprašanja o pomenu posameznih besed ter jim dajejo razne matematične in optične naloge. Za vsak odgovor je čas vnaprej določen.

V Združenih državah Amerike pripisujejo tem testom ogromen pomen. Njihovi rezultati odločilno vplivajo na otrokov bodoči poklic. Zanimive so nadalje ugotovitve, da so otroci delavcev slabše odgovarjali kot sinovi izobražencev, vaški otroci slabše od mestnih, in temnopolti slabše od belih. Ob tem so se znanstveniki zamislili in prišli do zaključka, da testi ne izražajo samo inteligenčnih sposobnosti, temveč tudi priučeno znanje otrok in vpliv okolja na to znanje. Meščanski otroci so bolje odgovarjali predvsem zaradi tega, ker so bila vprašanja sestavljena v njihovem občevalnemu jeziku. Prilagoditev vprašanj vaškemu žargonu pa je znatno zabrisala prej omenjene razlike med sloji kakor tudi med mestom in vasjo.

Tudi na naših šolah so že uporabili metodo s testi in prišli do zanimivih in koristnih ugotovitev. Staršem in mladini bodo že v bližnji prihodnosti pri izbiri življenjskega dela mnogo pripomogle tudi poklicne posvetovalnice, kjer bodo strokovnjaki — mladinski psihologi, usmerili mlade ljudi v tisto dejavnost, za katero kažejo največ sposobnosti.

KAKTEJA

lep okras v naših sobah

V pustih jesenskih in zimskih dneh je dom vse prijetnejši in lepši, če je v njem vsaj malo pomladi, šopek cvetja ali zelenja. Lepe dekorativne rastline so kaktusi vseh vrst, in z njimi tudi ne bomo imele veliko dela, če se odločimo, da jih bomo gojile v stanovanju. Čez poletje jih imamo lahko na vrtu ali balkonu. V začetku novembra pa jih prenesemo v normalno segrete sobe, kjer jih pustimo do pomladi. Najbolje je, če jih namestimo na stojala ali police pred okna, po možnosti na južni strani. Temperatura sobe lahko niha med 10 in 15 stopinj C.

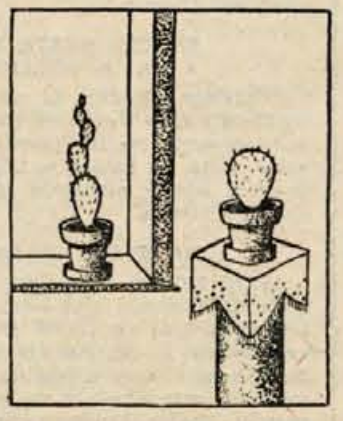

Zemlja za mesnate rastline naj vsebuje: 1/3 mivke, 1/3 rahle zemlje črnice iz gozda in 1/3 dobre vrtne zemlje. Nikdar pa ne smemo uporabiti ilovice. Rastlino presadimo vsako drugo leto, za kar je najugodnejši čas mesec marec. Lonček napolnimo s pripravljenim kompostom 2 cm pod robom, da laže zalivamo. Kaktuse zalivamo z deževnico, ker ne vsebuje apnenca. Če uporabljamo v ta namen vodo iz vodovoda, jo pustimo pred zalivanjem stati nekaj ur na zraku. Oškropiti moramo tudi liste, ker mesnate rastline posrkajo z njimi velik del tekočine. Pri kaktejah ločimo 3 periode zalivanja. Od novembra do marca jih zalivamo enkrat mesečno, od aprila do junija dva do štirikrat v tednu, od julija do novembra pa postopno zmanjšujemo količino vode.

Mesnate rastline se zelo hitro vzraščajo. Najugodnejša doba za presajanje je v aprilu in maju. Mlade stranske poganjke pustimo nekaj dni v hladnem prostoru. Največji sovražnik kaktusov je preobilica vode. Če zaradi pogostega dežja ali zalivanja rastline porumene, jih moramo presaditi v zelo suho zemljo in za en mesec prenehati z zalivanjem.

Kuharske recepte lahko poenostavimo

Pri pregledovanju kuharske knjige se gospodinja pogosto ne more odločiti za jed, ki jo je želela pripraviti in razveseliti z njo člane družine. Zakaj? Navodila so preveč zahtevna in za današnje razmere predraga. Od časa do časa pa si kljub temu zaželimo kak priboljšek. Recepte za razne vrste peciva prav lahko poenostavimo, vedeti pa moramo, s čim in v kakšni količini lahko določene sestavine zamenjamo.

Zlasti težko je z jajci, ki jih v zimskem času primanjkuje, če pa so, potem njihova visoka cena predaleč presega naše finančne možnosti. Pri receptih, ki predpisujejo več jajc, lahko nadomestimo eno jajce z dvema žličkama vode ali mleka. S tem je nadoknadena tekočina, ki jo jajce vsebuje. Razen tega dodamo moki pol kavne žličke pecilnega praška, da bo testo bolj rahlo.

Kadar delamo sneg, pridenemo za vsak manjkajoči beljak žličko mrzle vode. Količina snega ne bo zato nič manjša. Če pa potrošimo beljake za sneg in želimo uporabiti rumenjake kot polnovredna jajca, pridamo moki za vsak beljak eno četrtino kavne žličke pecilnega praška. S tem sicer ne nadomestimo jajčnih sestavin, dosežemo pa, da se nam pecivo zaradi rahljalnih sredstev kljub temu posreči.

Mleko nadomestimo z mešanico vode, z mlekom v prahu ali z zgoščenim konserviranim mlekom. Pecivo sicer ne bo imelo tiste kalorične vrednosti, vendar nam ti nadomestki dostikrat pripomorejo, da je naš jedilnik pestrejši. Pri palačinkah zamenjamo mleko s sifonom, ki jih napravi izredno rahle.

V navodilih za pecivo je pogosto predpisano surovo maslo. Ker pa je drago, ga nadomestimo lahko tudi z drugimi maščobami. Le pri pecivu, pri katerem hočemo ohraniti značilni okus surovega masla, ga ne zamenjamo. Prav tako tudi ne pri raznih kremah in nadevih. Ker vsebuje surovo maslo od vseh maščob največ vode, vzamemo pri zamenjavi le 4/5 predpisane količine masla. Nadomestimo ga lahko z mastjo, margarino ali kuhanim maslom.

Tudi pecilni prašek lahko deloma nadomestimo. Za 1/2 kg moke ga zadostuje 2 dkg. To količino zmanjšamo, če testu primešamo kako drugo rahljalno sredstvo, n. pr. sneg beljakov, alkohol ali limonin sok.

Kaj moramo vedeti o jedi

V naslednjih vrsticah priobčujemo nekaj važnih izsledkov, do katerih so po raznih poizkusih in temeljitem proučevanju prišli strokovnjaki za prehrano.

ZAJTRK JE NAJVAŽNEJŠI DNEVNI OBROK

Količinsko in kalorično revna vrednost zajtrka je najboljša predpriprava, da si pokvarimo zdravje, telesno zmogljivost in duševno prožnost pa na ta način močno zmanjšamo. — Zdravniški pregledi kažejo, da so vihravi ljudje in stiskači pri zajtrku ugodni objekti za različne bolezni, da delajo več napak pri delu in se teže učijo kot ljudje, ki zjutraj dobro zajtrkujejo. Zaradi tega so tudi sociologi že večkrat grajali družine, ki vztrajajo pri nezadostnem zajtrku.

ALI NAS VROČE JEDI RES OGREJEJO?

Tako pojmovanje je v bistvu povsem napačno. V resnici nas ne ogreje toplota jedi, temveč so le kalorije tiste, ki dajejo telesu potrebno toploto. Zato nas bodo v mrzlih dneh ogrele kalorije v sladoledu ravno tako kot tiste iz vroče juhe.

BOLJŠI JE SPANEC PRED JEDJO KOT PO NJEJ

Polurni spanec pred kosilom vas bo čudovito spočil in okrepil, medtem ko spanje po obedu ovira prebavo, ker želodec ob mirovanju počasneje deluje. Če ste res potrebni počitka po jedi, sedite na udoben stol in vaši prebavni organi bodo delali še bolje kot če stojite.

ZA ZIMSKE VEČERE

Pozna jesen oziróma zima je doba najčeščega nakupovanja, pa tudi najidealnejši čas za ročno pletenje. Preden pa se lotimo dela, je prav, da poznamo tudi mere pletenih izdelkov. Le tako se namreč lahko izognemo nepotrebnim razburjenjem in izgubi časa pri paranju. V današnji številki prinašamo točne mere za otroške dolge nogavice, prihodnjič pa se bodo bralke seznanile še z velikostmi moških, ženskih nogavic in rokavic.

Pri otroških dolgih nogavicah določujemo sledeče osnovne mere: dolžino stopala, na skici označeno z L_1, kolčno dolžino L_2, celotno dolžino L_3.

Tabela prikazuje velikost nogavic za otroke od prvega do 17. leta starosti.

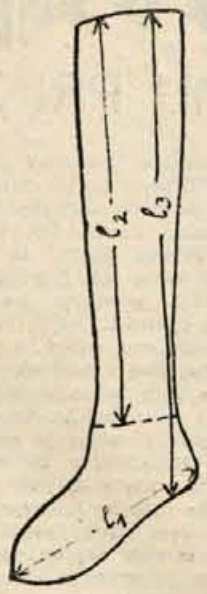

Velikost	dolžina stopala L_1	kolčna dolžina L_2	celotna dolžina s peto L_3	starost	številka čevlja
1	13	30	36	1	19 do 20
2	14	34	40	do 2	21 do 22
3	15,5	38	44	do 3	23 do 24
4	16,5	42	48	do 4	25 do 26
5	18	46	53	do 5	27 do 28
6	19,5	50	57	do 6	29 do 30
7	21	54	61	do 7	31 do 32
8	22,5	58	66	do 9	33 do 34
9	24	62	70	do 11	35 do 36
10	25	66	74	do 13	37 do 38
11	26	68	76	do 15	39 do 40
12	27	70	78	do 17	41 do 42

Recepti

ZELENA SOLATA V ZIMSKI KUHINJI

Endivije nobeno gospodinjstvo v zimskem času ne sme pogrešati, ker je neobhodeu dodatek našemu jedilniku. —

Endivija na flamski način. V posodo denemo nekoliko masla in naložimo nanjo očiščeno endivijo. Vse to pustimo, da se z nekoliko vode na štedilniku počasi duši. Pridenemo še na kocke zrezanega suhega svinjskega mesa ali z mesom pretkane slanine. Da je sok gostejši, dodamo nazadnje tudi nekaj kruhovih drobtin.

Endivija z oljem in papriko. V plitvo posodo kanemo olja, dodamo papriko in pustimo nekaj časa dušiti. Nato pridenemo oprane liste solate ter jih nekajkrat obrnemo. Potresemo jih s soljo, nakar naj se še nekaj časa kuhajo. Solato serviramo s krompirjevim pirejem ali rižem.

Kuhana solata. Oprane liste endivije zložimo drugega poleg drugega v plitvo posodo, v katero smo pred tem dale nekoliko masla. Solato začinimo z limoninim sokom ali tudi kisom, dodamo malo vode in pustimo, da se počasi kuha na zmernem ogniju. Od časa do časa liste obrnemo in ko je solata kuhana, ji dodamo raztopljenega ali svežega masla in jo potresemo s sesekljanim peteršiljem.

A-LINIJA ni imela uspeha

Znameniti pariški modni ustvarjalec Dior si je letos zamislil nov stil oblek, katerih glavne značilnosti so podaljšan život in zaokroženi, poudarjeni boki. Večerne obleke imajo izrazite dekolteje. — Dnevna krila so ozka, pri večernih in popoldanskih oblekah pa prevladujejo široka. Priljubljene so dvodelne obleke z ravnim, ohlapnim zgornjim delom čez ravno ali pa ob podaljšanem pasu nagubano krilo. Značilnost nove modne linije oblek, plaščev, kostimov so vrečasto napihnjeni hrbti in nizko všiti rokavi. Redingot (oprijeti) plašči so še vedno v modi, kostimi pa imajo podaljšane jopice.

To so glavne značilnosti »H« linije, ki pa ni imela zaželenega uspeha. Kljub temu je pustila nekatere izrazite spremembe. Dekolteji n. pr. letos že izgubljajo lanski pomen, jasnejše pa so konture bokov, poudarjene s pasom, gubami ali žepi. Plašči se spodaj ožijo v obliki črke V, vendar nimajo jasnih obrisov. Vsepovsod se kot nujen odraz uveljavlja krzno.

Dolžina dnevnih oblek je v glavnem nespremenjena. Večerne obleke so še vedno kratke, toda postopoma jih že zamenjujejo dolge, ki segajo do gležnjev. Zadnje čase so postali lepi in praktični šali sestavni del ženskih oblek. Izdelani so iz istega blaga kot obleka ali v barvi in materialu, ki se z njo najbolje ujema, pogosto iz svile in volne, pretkani z zlatimi nitmi ali okrašeni z uvezenimi zvezdicami. Nosimo jih ogrnjene preko ramen ali rok.

Barve so še vedno nevtralne, prevladujejo pa črna, siva, rumena, modra in rjasto rjava. Za večerne obleke se poleg čiste svile uveljavlja tudi velur, iz katerega izdelujejo tudi klobuke.

Kombinacije perila *nam prihranijo izdatke*

Lepo perilo je želja vsake civilizirane žene. Seveda marsikdaj nimamo dovolj sredstev, da bi si kupile novo garnituro. Današnji čas zahteva smotrnega varčevanja in če smo količkaj spretne in pridne, si bomo prihranile marsikateri izdatek. Pomagamo si z okusnimi kombinacijami in naše staro, na nekaterih mestih že odtrajano perilo, bo zopet kakor novo. Prav isto bomo storile, če nam je postalo perilo pretesno ali prekratko. Potrebujemo nekoliko čipk, enobarvno ali nežno vzorčasto blago in ukrojile si bomo lepo kombinirano garnituro spodnjega perila.

Za prenovitev stare spalne srajce dokupimo meter sorodne vrste pralnega blaga, četudi v drugem barvnem odtenku. Če je srajca enobarvna, potem izberemo droben vzorec, da bo nova nekoliko bolj živahna.

Tudi iz dveh starih spalnih srajc lahko napravimo novo. Pri širši obdržimo spodnji del, iz krila druge pa urežemo po kimono kroju zgornji del z velikim izrezom za poletje ali bolj zaprtim za jesensko in zimsko dobo. Dolžino rokavov ukrojimo po lastni želji in okusu.

Na enak način prenovimo tudi dnevno perilo. Zgornje, izrabljene dele kombineže izmenjamo z novimi iz počez rezanega blaga. Okrasimo jo z ozkimi čipkami, če pa so nadomestni deli enobarvni, pa z vezenjem. Hlačkam napravimo nov prednji del, namesto elastike pa dvojni pas, ki se zapenja z gumbi ob straneh.

Če je kombineža prekratka, jo zdaljšamo z všitkom v pasu ali pa samo z novim spodnjim robom na krilu. Najlepše je, če uporabimo za to drobno pikčasto tkanino.

Preozki kombineži vstavimo v sredino sprednjega dela v vsej dolžini dodatno prednjo polo. Hlače pa razširimo, če všijemo nove dele ob straneh. S takimi popravili bomo ob majhnih izdatkih precej podaljšale trajnost perila, pa tudi obleke. Prihranjena sredstva pa bomo porabile za druge, nujnejše potrebe.

Poizkusite tudi tole

KROMPIRJEVI CMOKI Z ZDROBOM

1/4 kg kuhanega krompirja pretlačimo ali zribamo na strgalniku, dodamo eno jajce, pol žličke raztopljenega masla, sol, 5 dkg moke in 5 dkg pšeničnega zdroba. Vse to zamesimo v voljno testo, iz katerega izoblikujemo cmoke. Kuhamo jih v slanem kropu v odprti posodi 15 do 20 minut. Kozico moramo v začetku večkrat pretresti, da se cmoki ne primejo posode. Serviramo jih h golažu ali drugim mesnim jedem z omako.

Trije prikupni modeli za mlada dekleta: topel zimski plašč, večerna žametna bluza in kimono krojena volnena obleka, ki jo krasijo beli gumbi in bel ovratnik iz pikeja.

GORENJSKI GASILEC

Objava št. 24

Občni zbori prostovoljnih gasilskih društev.

Po mnogih društvih so bili lanski občni zbori kaj slabo pripravljeni. Prostori, kjer so se vršili zbori, so bili pogosto zanemarjeni, nepočiščeni, brez zastav in okrasja — le nekaj polomljenih klopi in stolov je bilo razmetanih po dvorani. Poročila so bila nezanimiva in pomanjkljiva, posebno poročila o tehničnem delu, saj niso vsebovala nobene kritike o delu desetin, o vajah, nastopih itd. Tudi razprave o gospodarskih problemih društev so se često omejevale le na vprašanje kje in kdaj bo društvena veselica, nič pa se ni govorilo o čuvanju in izboljšanju inventarja.

Da bi letos ne bilo več tako, izdajamo sledeča navodila:

1. Občni zbori društev naj bodo v mesecih november in december 1954 ter v prvi polovici meseca januarja 1955.

2. Datum in dnevni red zbora je treba javiti na OGZ 14 dni prej, da bo Zveza lahko poslala svojega zastopnika. O zboru je treba obvestiti tudi brigado in sektor.

3. Na občni zbor je treba povabiti tudi predstavnike ljudske oblasti in družbenih organizacij.

4. Prostor, kjer bo zbor, naj ima svečan videz: dvorana naj bo okrašena, izobešene zastave in prostor počiščen. Ne pozabite na ogretje!

5. O zboru je treba članstvo obvestiti vsaj 8 dni prej — razglasiti pa je treba tudi na gasilski oglasni deski.

6. Občni zbori naj potekajo v skladu s pravili o organizaciji in delu prostovoljnega gasilstva v Sloveniji, upoštevajo naj se tudi spremembe teh pravil, ki so bile sprejete na III. kongresu GZ LRS in pa naša lanska navodila. Posebna pozornost naj se posveti sestavi poročil, pravilni izbiri delovnega predsedstva, sprejetju ustreznih sklepov in proračunu ter programu za letu 1955.

Občni zbor naj društva izkoristijo za resen in dokončen dogovor o morebitnih gradnjah domov, stolpov, orodjarn, bazenov itd. Ob tej priliki naj se sprejmejo tudi novi člani, predvsem pionirji, mladinci in žene ter naj se ustanove ženski, mladinski ali pionirski odseki.

Redka društva, ki še niso odstranila raznih napisov in slik na gasilskih domovih, ki nimajo nobene zveze z današnjim gasilskim delom, naj se o tem že enkrat pogovorijo in slike ter napise odstranijo.

Obvezno pa se naj na vsakem občnem zboru razpravlja o sodelovanju društva na Gorenjskem gasilskem festivalu, ki bo leta 1955.

7. Rednih volitev letos ne bo, ker traja mandatna doba odbornikov 3 leta. S tem pa ni rečeno, da se ne bi menjalo nedelovne člane z novimi.

8. Osem dni po zboru je treba poslati na OGZ overovljen zapisnik občnega zbora.

Obvestilo

V nedeljo, 21. t. m. je bila šesta redna seja upravnega odbora Zveze, na kateri se je obširno razpravljalo o številnih problemih in bilo sprejetih tudi vrsto sklepov. Ker so ti sklepi zelo pomembni, bomo obširneje o njih poročali v prihodnji številki »Glasu Gorenjske«. Danes pa opozarjamo le na sklep, da je treba vse odobrene kredite izkoristiti takoj in predložiti odgovarjajoče račune. — Razpoložljiva finančna sredstva Zveze so bila na tej seji razdeljena in bodo vsa društva, katerih prošnje so bile na dnevnem redu, o rešitvi pismeno obveščena.

Plačevanje članarine

Prostovoljna gasilska društva: Besnica, Tržiška Bistrica, Bitnje, Bukovica, Cerklje, Dobračevo, Duplje, Godešič, Goriče, »Gradis IMM«, »Iskra«, »Jelovica«, Javorje, Jezersko, Kokra, Križe, Luže, Mavčiče, Olševek, Preddvor, »Runo«, Selca, Smlednik, Sorica, Sp. Brnik, Stražišče, Šentjošt, Suha, Lom, Šenčur, Škofja Loka, Trebija, Tržič, Velesovo, Virmaše, Zalilog, Zapoge, Zminec, Žabnica, Žeje - Bistrica, Železniki, Sebenje, Slap-Dolina in »Peko« pozivamo, da takoj poravnajo članarino, sicer ne bodo dobili odobrenih kreditov.

DELOVNI KOLEKTIV PODJETJA

Les LJUBLJANA

POSLOVALNICA KRANJ

čestita
vsem delovnim ljudem
k Dnevu republike,
29. novembru,
in želi mnogo uspeha
pri nadaljni
socialistični graditvi

Pri nas velika izbira vseh vrst pohištva

Radio Ljubljana

Poročila poslušajte ob 5.35, 6., 7., 15., 17., 19. in 20. uri.

Nedelja, 28. novembra: 6.30 Pregled tiska. 8.00 Madžarski športniki pred mikrofonom. 8.15 Domače pesmi za veselo nedeljsko jutro. 9.00 Otroška predstava: Čarobni meč (po filmu V. Nanoviča). 10.00 Družinski pogovori. 12.00 Pogovor s poslušalci. 13.00 Pol ure za našo vas. 13.30 Želeli ste — poslušajte! 15.30 »Po naši lepi deželi« — Zvone Kržišnik: V zatišju Slovenske Istre. 16.00 Tržaške in Beneške narodne pesmi. 18.00 Promenadni koncert. 20.00 »Domovina je ena . . .«

Ponedeljek, 29. novembra: — 6.00 Naš praznik (partizanske, delovne in množične pesmi in koračnice). 9.00 Ob letošnjem 29. novembru. 10.00 Beograd — naše glavno mesto — reportaža. 10.30 Koncert jugoslovanske simfonične glasbe. 11.30 Za pionirje — Zoran Hrdelas: Nejček. 13.30 Prenos finalne nogometne tekme za pokal maršala Tita Crvena zvezda : Partizan. 16.30 Božidar Jakac: Naša pot v Jajce 1943. 21.00 Domača zabavna glasba.

Torek, 30. novembra: — 8.00 Športni tednik. 8.30 Zabavni zvoki. 9.00 Vasja Ocvirk: Po poti patrulje II. grupe odredov. 11.00 Silvo Matelič: Gorenjske komune prve v Jugoslaviji. 13.45 Cicibanom — dober dan! (B. Sločnik: Pravljica o Pesjanu in ljudeh). 14.00 Želeli ste — poslušajte! 15.15 Od Triglava do Ohrida . . . 16.00 Utrinki iz literature — Dušan Mevlja: Dve humoreski. 20.00 Oddaja jugoslovanskih radijskih postaj. Koncert ansamblov Radia Zagreb. 22.15 V plesnem ritmu.

Sreda, 1. decembra: 6.35 Pohorski fantje pojo in igrajo. 7.30 Gospodinjski nasveti. 11.15 Šolska ura za višjo stopnjo — S. Terča: Pot XIV. divizije. 12.00 Kmetijski nasveti. 13.00 Jezikovni pogovori. 14.00 Gledališče in filmi. 15.30 Šolska ura za nižjo stopnjo — S. Prokofjev: Peter in volk. 16.30 Želeli ste — poslušajte! 18.00 Ljudje med seboj. 20.00 Francesco Cilea: Adriana Lecouvreur, opera v 4 dejanjih.

Četrtek, 2. decembra: — 6.30 Tržni pregled. 7.10 M. Musorgski: Hovanščina — uvodna glasba, P. Mascagni: Eksotični ples — B. Smetana: Prodana nevesta, balet. 11.15 Za pionirje. 12.10 Igra godba na pihala. 13.00 Ljudsko - prosvetni obzornik. 13.10 Za vsakogar nekaj. 16.10 Utrinki iz literature — F. M. Dostojevski: Bele noči. 16.30 Želeli ste — poslušajte! 18.00 Okno v svet. 18.30 Modni kotiček. 20.00 Domače aktualnosti. 20.15 »Četrtkov večer«. 21.00 Literarni večer — Pavle Merku: Dve imeni iz tržaške književnosti.

Petek, 3. decembra: — 11.15 Cicibanom — dober dan! 12.10 Poje Ljubljanski komorni zbor. 13.00 Na straži. 13.15 Za vsakogar nekaj. 14.00 Za pionirje. 16.10 Utrinki iz literature — France Prešeren: Nemške pesmi. 16.30 Želeli ste — poslušajte! 18.00 Družinski pogovori. 18.10 Umetne pesmi poje ženski zbor »Fr. Prešeren« iz Kranja. 18.45 15 minut z Avgustom Stankom 20.00 Tedenski zunanje-politični pregled. 20.15 »Portret iz Broadwaya«.

Prometne nesreče

13. 11. 1954 je vozil osebni avtomobil, last trgovskega podjetja Tekstil Ljubljana, uslužbenec istega podjetja — Marušič Alojz, z njim pa se je vozil šofer Lesjak Franc. Na poti od vasi Posavc proti Otočam sta srečala nekega kolesarja. Marušič je pri srečanju zavil preveč v stran, tako da se je avto prevrnil in skotalil po strmini 6 metrov globoko. Lesjak Franc je bil zaradi večjih telesnih poškodb takoj prepeljan v ljubljansko bolnišnico. — Približno 200.000 dinarjev pa bo stalo popravilo vozila.

•

V Podnartu je 14. 11. motorno kolo pripeljalo iz smeri Kropa proti Kranju in na ovinku vozač ni mogel zaviti preko lesenega mostu. Tako se je motorno kolo zaletelo v betonirano ograjo in obe osebi, ki sta bili na vozilu, sta dobili težje poškodbe in bili prepeljani takoj v bolnišnico.

•

Dne 15. 11. je vozil uslužbenec podjetja Projekt iz Kranja Cigoj Vinko tovorni avto po cesti skozi vas Rodne pri Žirovnici. Nasproti mu je privozila na kolesu Legat Marta, ki se je zadela v prednji branik ter pri tem padla pod prednje kolo tovornega avtomobila. Pri tej nesreči je zlomila obe nogi in bila takoj prepeljana v bolnišnico na Jesenice.

Samostojno trgovsko podjetje
ŠPECERIJA IN DELIKATESA
„Potrošnik“
KRANJ
se pridružuje čestitkam
za 29. november
Hitra in solidna postrežba

DELOVNI KOLEKTIV
Rudnika kaolina
Črna pri Kamniku
čestita
vsem delovnim kolektivom k
OBLETNICI NOVE JUGOSLAVIJE
želeč jim
pri nadaljni graditvi
naše socialistične domovine
še več uspehov

GORENJSKA TISKARNA
KRANJ
TELEFON ŠT. 190
KNJIGOVEZNICA

Delovni kolektiv
Tovarna usnja v Kamniku
čestita vsem državljanom ob DNEVU REPUBLIKE in priporoča vsem potrošnikom svoje znane izdelke

Vsem kmetovalcem — zadružnikom — čestita k prazniku Republike
Kmetijska zadruga Kamnik

Vsem svojim odjemalcem in delovnim kolektivom
čestita
ob PRAZNIKU REPUBLIKE
Delovni kolektiv
TOVARNE UPOGNJENEGA POHIŠTVA
„STOL“
DUPLICA PRI KAMNIKU

Vsem cenjenim odjemalcem in delovnim kolektivom čestita k obletnici rojstva FLRJ in jim želi še več uspehov pri izgradnji naše bodočnosti

Tovarna tiskanega blaga

TISKANINA

KRANJ

Ljudski odbor mestne občine, SZDL, Občinski komite ZKS in Občinski odbor ZB Tržič

čestitajo

vsemu delovnemu ljudstvu Tržiča
in vse naše socialistične domovine
ob Dnevu rojstva nove Jugoslavije

Z našo krvjo prepojena zemlja je nedotakljiva!

V imenu vseh obratov in gozdnih manipulacij čestita k Prazniku republike delovnemu ljudstvu

Lesno industrijsko podjetje Tržič

Vse za dobrobit naše lepe domovine!

Tovarna lepenke Tržič

iskreno čestita k Dnevu republike vsem delovnim kolektivom

Iskreno čestitamo vsem delovnim ljudem k našemu največjemu prazniku 29. novembru!
Delovni kolektiv

Tovarne usnja
„RUNO"
Tržič

Mesarsko podjetje Tržič

čestita vsem svojim odjemalcem in delovnim kolektivom k Prazniku republike

---

Ob 11-letnici ustanovitve Nove Jugoslavije, k Dnevu republike čestita vsemu delovnemu ljudstvu

Okrajni sindikalni svet
KRANJ

Čestitkam za 29. november se pridružujejo

Jenko Alojz
dežnikar
KRANJ

Pajer Valentin
kleparstvo
KRANJ

Kmetijska zadruga
BUKOVICA

Občinski ljudski odbor
ŽELEZNIKI

Občinski ljudski odbor
ZMINEC

Vsem potrošnikom in delovnim kolektivom k 11- letnemu jubileju Nove Jugoslavije

ČESTITA

TRGOVSKO PODJETJE

KURIVO

KRANJ

z željo, da v nezmanjšanem poletu vztrajamo pri graditvi srečne bodočnosti naše socialistične domovine

Prebivalcem Jesenic in vsem državljanom nove Jugoslavije čestita ob prazniku Republike

Ljudski odbor mestne občine JESENICE

Z delom bomo dokazali ljubezen do svoje domovine

Za 29. november se pridružuje čestitkam kolektiv

AVTOPROMET KRANJ

in želi vsem delovnim državljanom še več uspehov pri izgradnji nove Jugoslavije

---

Ob veliki obletnici nove Jugoslavije iskreno čestita vsem državljanom

SLAŠČIČARNA KAVARNA KRANJ

Obiščite nas! Hitra in solidna postrežba!

Delovni kolektiv tovarne obutve **Peko**

in prodajno osebje njenih 87 industrijskih prodajaln, čestita svojim cenjenim odjemalcem in poslovnim prijateljem k Dnevu republike

---

TRGOVSKO PODJETJE

„Delikatesa" - Kranj

ČESTITA OB DNEVU ROJSTVA REPUBLIKE

vsem svojim odmejalcem in poslovnim prijateljem

Občinski ljudski odbor Podnart

čestita vsem prebivalcem občine k prazniku naše revolucije — 29. novembru — ter jim želi čimveč uspeha pri gospodarskem in političnem napredku občine.

Vsem poštenim državljanom ob 11-letnici rojstva FLRJ pošilja iskrene čestitke

BRIVSKO-FRIZERSKI SALON KRANJ

Vsem odjemalcem, dobaviteljem in vsemu delovnemu ljudstvu naše nove Jugoslavije, čestita K DNEVU REPUBLIKE

DELOVNI KOLEKTIV

GORENJSKE PREDILNICE

ŠKOFJA LOKA

Naš delovni kolektiv bo tudi v prihodnje stal zvesto ob strani graditeljem socializma, v naši, lepi domovini!

Okrajni ljudski odbor Radovljica

čestita vsemu prebivalstvu okraja

k 11. obletnici rojstva Federativne ljudske republike Jugoslavije

želeč jim pri nadaljni graditvi naše socialistične domovine mnogo uspehov

S Titom v socializem!

Občinski ljudski odbor in vse množične organizacije v Kropi

pošiljajo vsem občanom in volivcem
OB PRAZNIKU REPUBLIKE PLAMTEČ POZDRAV!

Naj živi 29. november!

OPEKARNA BOBOVK

Čestita vsem državljanom k rojstvu Republike in jim želi še več uspehov pri izgradnji naše lepe domovine. — Izdelujemo vseh vrst opeko, ki jo priporočamo vsem odjemalcem! Tudi odlične stropnike!

Ob 11-letnici
ustanovitve nove Jugoslavije
k Dnevu republike
čestita vsemu
delovnemu ljudstvu
Delovni kolektiv

INDUPLATI

Jarše pri Domžalah

Priporočamo se s svojimi kvalitetnimi proizvodi!

Vse za dobrobit
naše lepe domovine!

Vsem odjemalcem, dobaviteljem in delovnim ljudem čestita

Tesarsko podjetje OZZ Moste pri Domžalah

k Prazniku republike 29. novembru

Naj živi praznik ljudske revolucije!

ŽIVEL 29. NOVEMBER

Splošno gradbeno podjetje

PROJEKT - KRANJ

Čestitamo vsem gradbenim delavcem in vsem državljanom naše svobodne domovine ob velikem prazniku

---

Borbeni pozdrav ob Dnevu republike pošilja vsem delovnim ljudem

Elektrotehnično podjetje Kranj

Priporočamo svoje prvovrstno blago

Živel 29. november, dan rojstva nove, napredne Jugoslavije! Kolektiv podjetja

Ključavničarstvo-tehtnica Kranj

Naši izdelki so precizni in trpežni

Ob 11-letnici naše nove države čestitamo vsem svojim odjemalcem in poslovnim prijateljem

Trgovsko podjetje

‚Vino' - Kranj

Vse za socializem!

TRGOVSKO PODJETJE

„SADJE" KRANJ

pošilja iskrene čestitke državljanom FLRJ

Zadružnikom, obrtnikom in vsem naprednim ljudem za veliki praznik, 29. november iskrene čestitke

Sitarska in žimarska zadruga

Stražišče pri Kranju

Ob veliki obletnici borbeni pozdrav našim kolektivom podjetje

Žimopreja Kranj

Priporočamo naše prvovrstne izdelke!

S Titom na čelu smelo stopajmo v lepšo bodočnost! Vsem prebivalcem Kranja čestitamo k velikemu prazniku z željo, da bi še naprej vztrajno stopali po poti, ki smo si jo začrtali v najtežjih dneh naše borbe

LJUDSKI ODBOR MESTNE OBČINE KRANJ

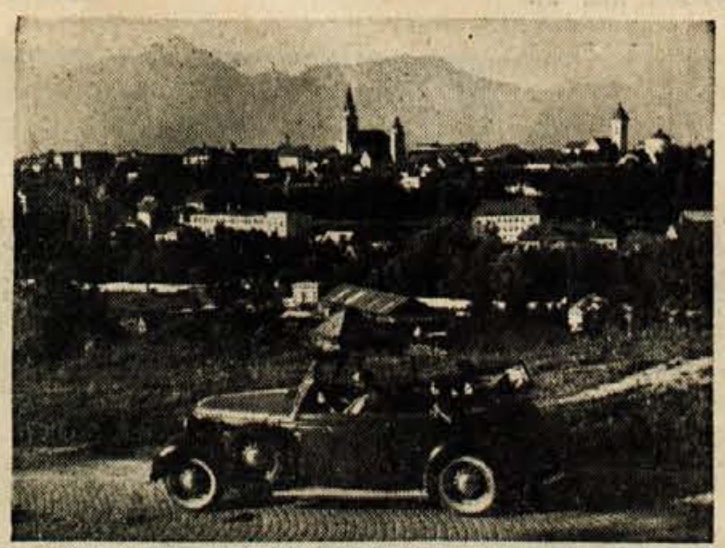

Naše podjetje, ki že 60 let slovi po svojih kvalitetnih izdelkih čestita svojim odjemalcem, poslovnim prijateljem in vsem ljudem FLRJ ob velikem prazniku 29. novembru

"Plamen"

tovarna vijakov in žebljev

Kropa

Iz naroda hlapcev smo postali narod svobodnih, močnih ljudi!

Dokazali smo, da se borimo za mir in demokracijo v svetu in to naj bo naše geslo tudi v bodoče!

OKRAJNI LJUDSKI ODBOR KRANJ

★

pošilja ob Dnevu republike borbene pozdrave Gorenjcem in vsem državljanom napredne in svobodne Jugoslavije

---

ZA PRAZNIK NAŠIH NARODOV, 29. NOVEMBER, ČESTITAMO VSEM KOLEKTIVOM NOVE JUGOSLAVIJE IN JIM ŽELIMO POLNO USPEHOV PRI USTVARJANJU NOVE, SVETLEJŠE BODOČNOSTI

BOMBAŽNA PREDILNICA in TKALNICA TRŽIČ

Trgovsko podjetje

„Preskrba" - Kranj

Ob revolucionarnem prazniku naše domovine čestita svojemu kolektivu, svojim odjemalcem in vsem naprednim ljudem FLRJ

Prebivalcem Bleda in vse naše socialistične domovine čestita ob prazniku Republike

Ljudski odbor mestne občine Bled

Srečni in svobodni gradimo še naprej našo novo Jugoslavijo!

ROLETA

Svojemu kolektivu, poslovnim prijateljem, odjemalcem, dobaviteljem in vsem Gorenjcem čestita ob veliki obletnici

MIZARSTVO KRANJ

PREPRIČAJTE SE O NAŠIH KVALITETNIH IZDELKIH!

Za 29. november čestita vsem državljanom nove FLRJ kolektiv

TRŽIŠKE TOVARNE KOS IN SRPOV TRŽIČ

BORIMO SE ZA DVIG STORILNOSTI!

Lesno industrijsko podjetje

TRATA — ŠKOFJA LOKA

čestita vsem Gorenjcem ob 11-letnici naše nove države

Vse za dvig in napredek naše domovine!

Vsem obiskovalcem naših predstav ob prazniku Republike iskreno čestita

KINEMATOGRAFSKO PODJETJE KRANJ

Naše delo je skromno, a pošteno!

Ob veliki obletnici iskrene čestitke vsem državljanom FLRJ

BOŽIČ RAJKO avtomehanik **Kranj, Labore 37**	**MILAIM MEHMED** slaščičar **Kranj**	**FRANC MARKIČ** klepar **Klanc 69**	**ANDREJ OGRIZ** mizar **Labore 2**
ALBIN POGAČNIK grafik **Kranj, Labore 15**	**MARA JEZERŠEK** gostilničarka **„Pri Knedelnu"**	**FRANC PERNE** apneničar **Godič 29, Stahovica**	**STANKO KERN** čevljar **Primskovo 95**

Ob praznovanju Dneva republike iskreno čestita in želi še večjih delovnih uspehov kolektiv

Tovarne gumijevih izdelkov

Sava

Kranj

telefon 274, 275

Opozarjamo na našo avtopnevmatiko z rdečo piko, ki je dosegla v tem letu raven inozemskih, uvoženih pnevmatik

Lastniki avtomobilov, šoferji!

Če želite ohraniti svoje vozilo v dobrem stanju in podaljšati življenjsko dobo odličnim „SAVA" avtogumam, upoštevajte sledeča navodila:

1. Pravilno montirajte gumo na pravilen obroč.
2. Ne divjajte po slabih, razritih cestah.
3. Ne vozite nikoli preko robnikov pločnikov.
4. Zavore uporabljajte pravilno, t. j. postopoma in ne sunkovito.
5. Poženite počasi in ne dopuščajte, da bi kolesa drsela.
6. Vozite zmerno, posebno pri težkem tovoru in vročini.
7. Tovor naj bo pravilno razdeljen.
8. Glejte, da bodo zračnice vedno pravilno polnjene.

Če se boste ravnali po teh navodilih, Vam garantiramo sigurno vožnjo z Vašim vozilom

KOLEKTIV

★ **IBI** **KRANJ**

Vsem poštenim državljanom in
vsem svojim poslovnim prijateljem
čestita k velikemu prazniku
kolektiv

Industrije
bombažnih izdelkov

Izdelujemo najkvalitetnejše blago!

Srečni in svobodni
čestitamo
ob spominu na
veliki dan
29. november 1943

KOLEKTIV
TRGOVSKEGA
PODJETJA

KOKRA
KRANJ

Naša postrežba je hitra in solidna

Naši kolektivi gozdnih obratov

Kranj, Tržič, Jezersko in Škofja
Loka ter uprava GOZDNO
GOSPODARSTVO KRANJ

pošiljajo borbene pozdrave
vsem državljanom
Živel 29. november!

Prebivalstvu Kranja
čestita
ob Dnevu republike

PEKARNA
KRANJ

Kolektiv prodajalne
Tovarne gumijevih izdelkov

„Sava" - Kranj

se pridružuje čestitkam
za 29. november
Naše delo ustvarja socializem!

KOMUNALA
KRANJ

Direkcija komunalne dejavnosti mesta Kranj pošilja prebivalcem Kranja in vse Gorenjske ob veličastnem prazniku Dneva republike borbene čestitke in jih poziva, da še naprej stopajo po poti k socializmu

---

Naši izdelki nam ustvarjajo svetovni sloves! — Ob 11-letnici rojstva naše nove države se pridružujemo čestitkam kolektivov in vseh delovnih ljudi

Naša pot v socializem je pot miru in sožitja med vsemi poštenimi narodi sveta

ISKRA
tovarna za elektrotehniko
in finomehaniko
KRANJ

Ob velikem dnevu borben pozdrav vsem
svobodnim državljanom FLRJ

„GORENJC" - KRANJ

trgovina z manufakturo in konfekcijo na drobno

Priporočamo naše izvrstno blago,
ki ga nudimo po najnižjih cenah!

Varaždinska tekstilna industrija

„VARTEKS"

poslovalnica Kranj in Jesenice

čestita vsem delovnim kolektivom, ustanovam in vsemu delovnemu ljudstvu k velikemu prazniku, 29. novembru — Nudimo po konkurenčnih cenah vse vrste moških, fantovskih in deških oblek ter moške, ženske, fantovske in deške plašče

---

Tudi mi se pridružujemo čestitkam naših kolektivov

„SOBOPLESK"
KRANJ

Naše usluge so poceni in hitre!

Ob Dnevu rojstva nove Jugoslavije

TOVARNE KLOBUKOV

čestita kolektiv **ŠEŠIR**

ŠKOFJA LOKA

vsem delovnim ljudem

Za veliki praznik,
29. november

čestita ČEVLJARSKO PODJETJE **Alka** DUPLJE

vsem svojim odjemalcem,
svojemu delovnemu kolektivu
in vsem ljudem
nove Jugoslavije

***Podjetje* MOTOR**
Škofja Loka

čestita za 29. november
vsem državljanom
naše nove socialistične
Jugoslavije

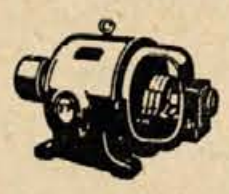

Naša pot gre naprej v socializem!

Vsem ljudem, ki iskreno žele napredek naše nove Jugoslavije, čestita ob Dnevu rojstva Republike, kolektiv lesno-industrijskega podjetja

JELOVICA

Škofja Loka
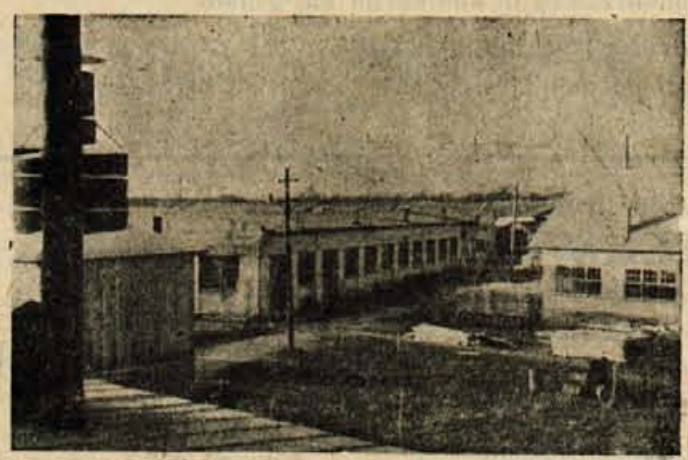
in želi vsem delovnim ljudem novih in čim večjih uspehov